

BIBLIOTECA POLIROM

PROZĂ XXI

Seria de literatură universală a BIBLIOTECII POLIROM este coordonată de Denisa Comănescu.

Ian McEwan

AMSTERDAM

Traducere, postfață și note de Virgil Stanciu

Ian McEwan, *Amsterdam*

© Copyright Ian McEwan, 1998

Copyright © 2001 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

www.polirom.ro

Editura POLIROM

B-dul Copou nr. 4, Iași, P.O. BOX 266, 6600

B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, București, P.O. BOX 1-728, 70700

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

McEWAN, IAN

Amsterdam / Ian McEwan ;

trad., post. și note de Virgil Stanciu - Iași : Polirom, 2001

240 p., 18 cm (Biblioteca Polirom. Proză XXI)

Tit. orig. (eng.): *Amsterdam*

ISBN: 973-683-791-2

I. Stanciu, Virgil (ed. șt.)

821.111-31=135.1

BCU Cluj-Napoca

FILOL 2002 00668

POLIROM

În anii '70, tânărul prozator Ian McEwan se impune publicului și criticii literare britanice, primul său volum de nuvele, *Întâia dragoste, ultimul ritual* (1975), primind Premiul Somerset Maugham. În 1978 publică al doilea volum de nuvele și romanul *Grădina de ciment*, care, dincolo de un imens succes de scandale, îl confirmă drept un inovator în proza britanică. Este imediat comparat cu D.H. Lawrence, dar este și contestat pentru „senzaționalism șocant”, temele sale predilecte fiind aspectele deviate ale sexualității, violența psihică și fizică, relațiile de putere dintre oameni. Ian McEwan, fiul unui sergent major, s-a născut în 1948 la Aldershot, Hampshire și și-a petrecut copilăria la Singapore și Tripoli. Între 1967 și 1970 a studiat literatura engleză la Sussex University, luându-și masteratul în 1971 la University of East Anglia. Este cel mai important scriitor format la cursul de creație literară al regretatului profesor și romancier Malcolm Bradbury. A publicat opt romane și două volume de nuvele, a scris scenarii radiofonice și de film, piese pentru televiziune și un libret pentru un oratoriu de Michael Berkeley. Scriitor incomod, controversat, Ian McEwan are un imens succes de public, romanele sale fiind traduse în toată lumea. Trei dintre ele - *Tihna străinilor* (1981), *Câinii negri* (1992) și *Ispășire* (2001) - au fost nominalizate pe „lista scurtă” a Premiului Booker, iar romanul de față (1998) a reușit să câștige acest cel mai important premiu literar britanic. *Amsterdam* poate fi citit ca o parabolă despre zădărnicia eforturilor omenești, despre prietenie, justiție morală, creativitate, despre moarte. Structura narativă prea simetrică este estompată de ironia subtextuală și de stilul când acid, când elegiac al relatării.

Pentru Jaco și Elizabeth Groot

S-au dus prietenii ce s-au întâlnit și-mbrățișat aici, Fiecare urmându-și propria greșală;"

W.H. Auden, „Răscrucea"

Doi foști amanți ai lui Molly Lane stăteau în fața capelei crematoriului, cu spatele spre frigul de februarie. Cuvintele fuseseră deja rostite, dar le mai articulară o dată:

— Nici nu și-a dat seama ce-a pățit.

— Când și-a dat, era prea târziu.

— Ce rapid s-a instalat boala!

— Sărmana Molly.

— Mmm.

Sărmana Molly. începuse cu un gădilat înăuntrul brațului, când îl ridicase ca să oprească un taxi, la ieșirea din restaurantul Dorchester Grill, o senzație care n-a mai dispărut. După numai câteva săptămâni trebuise să facă eforturi ca să-și amintească numele lucrurilor. Pentru cuvinte ca *parlament*, *chimie*, *elice* se mai putea arăta indulgentă, dar nu și pentru *Pat*, *cremă*, *oglinză*. După dispariția temporară a cuvintelor *acanthus* și *bresaiola* ceruse sfatul medicului, așteptându-se să-i fie risipite temerile. În loc de asta, fusese trimisă la analize și, într-un sens, nu se mai întorsese niciodată. Ce repede devenise năbădăioasa Molly Prizoniera bolnavă a soțului ei posesiv și moro-

10

Ian McEwan

splendidul fotograf și omul de spirit, grădinarul îndrăzneț iubit de ministrul de Externe, cea care executa încă perfect roata țiganului la patruzeci și șase de ani! Repeziciunea cu care se scufundase în marasmul nebuniei și al suferinței devenise un subiect de bârfă generală : pierderea controlului asupra funcțiilor trupești și, o dată cu asta, pierderea totală a simțului umorului, pe urmă refugiarea într-o lume nebuloasă, întreruptă de izbucniri de violență fără noimă sau de țipete abia înăbușite.

Apariția lui George, care tocmai ieșea din capelă, îi făcu pe cei doi să se îndepărteze cu câțiva pași în susul potecii cu prundiș, prin care răzbătea iarba. Pătrunseră într-un aranjament de straturi ovale de trandafiri, definite de o plăcuță: „Grădina Amintirii”. Toate tufele fuseseră retezate nemilos la câțiva centimetri deasupra pământului înghețat bocnă, o metodă ce-i repugnase totdeauna lui Molly. Petecul de gazon era presărat cu chiștoace strivite, acela fiind locul unde lumea aștepta să se termine serviciul funerar precedent și să se golească capela. Plimbându-se agale în sus și în jos pe cărare, cei doi amici reluară o conversație purtată, sub diverse forme, de multe ori, dar care le aducea mai multă alinare decât dacă ar fi cântat imnul „Pelerinul”.

Clive Linley o cunoscuse primul pe Molly, în 1968, când erau amândoi studenți și împărțeau un cămin haotic, în perpetuă restructurare, din Valea Sănătății

Amsterdam

11

— Ce moarte groaznică.

Urmărea cum se risipește, plutind în aer, aburul propriei răsuflări. Se spunea că astăzi, în centrul Londrei, temperatura coborâse la minus unsprezece grade. Minus

unsprezece! Ceva nu era în regulă cu lumea, ceva de care nu putea fi învinovățit nici Atotputernicul, nici absența Sa. Prima nesupunere a Omului, Izgonirea, o siluetă ce se prăbușește, un oboi, nouă note, zece note. Clive era înzestrat cu o perfectă ureche muzicală internă și auzi notele picurând pe rând, pornind de la sol. N-avea nevoie să le însemneze. Își urmă firul gândului :

— Vreau să zic, să mori așa, fără să-ți dai seama, ca un animal! Să fii redus la asta, umilit, să nu te poți pregăti deloc, măcar să-ți iei adio! Boala i s-a insinuat în trup și brusc...

Ridică din umeri. Ajunseseră la capătul peluzei călcate în picioare și făcură cale întoarsă.

— Ar fi preferat să-și ia singură viața, decât să sfârșească așa cum a sfârșit, comentă Vernon Halliday. Acesta trăise cu Molly în 1974, la Paris, unde avusese prima lui slujbă la agenția Reuters, în vreme ce Molly colabora cu una-alta la *Vogue*.

— Cu creierul mort, în ghearele lui George, zise Clive.

George - tristul și bogatul editor care o adorase și pe care, spre marea surpriză a tuturor,

12

Ian McEwan *Amsterdam*

13

ultimul om. Cei doi își îndreptară privirile spre locul unde stătea George, în fața intrării, primind condoleanțele unui grup cernit. Moartea soției sale îl salvase de la disprețul general. Parcă se mai înălțase cu doi, trei centimetri, i se îndreptase spatele, timbrul vocii se apropiase de bas, un nou simț al demnității îi îngustase ochii rugători și lacomi. Refuzând să o interneze la azil, George o îngrijise el însuși pe Molly. Mai mult, în primele zile, când lumea încă mai dorea s-o vadă, îi triase vizitele. Ale lui Clive și Vernon fuseseră strict raționalizate, întrucât considera că aceștia îi stârneau nervozitatea și că, după vizitele lor, cădea în depresie, din cauza condiției umilitoare în care fusese văzută. Un alt mascul important, ministrul de Externe, era și el nedorit. Lumea începuse să murmure, câteva aluzii subtile se strecuraseră în două, trei rubrici de bârfă mondenă. Pe urmă nu mai contase, deoarece se răspândise vestea că Molly era oribil de schimbată; prietenii n-au mai dorit să vină în vizită, chiar se bucurau de piedicile lui George. Lui Clive și lui Vernon le cădea bine, totuși, să-l deteste în continuare.

Când făcură din nou stânga-mprejur, sună telefonul mobil din buzunarul lui Vernon. Acesta se scuză și păși într-o parte, lăsându-și amicul să-și continue singur plimbarea. Clive își strânse pardesiul pe corp și încetini pasul. Mulțimea în haine de doliu din fața capete. Nu peste mult timp se va considera o impolitețe să nu te duci și să-i spui câteva cuvinte simțite lui George. Fusese a lui în cele din urmă, când nu-și mai putuse recunoaște nici propria-i față în oglindă. Nu o putuse opri să aibă aventuri, dar în final ea îi aparținuse în totalitate. Clive aproape că nu-și mai simțea picioarele înghețate și, cum bătea cu tălpile pământul, ritmul îi reaminti de silueta în cădere aranjată pe zece note: ritardando, un corn englez, și, crescând dulce în fundal, contrapunctic, violoncele reflectate în oglindă. Cu chipul ei, de asemenea. Final. Tot ce-și dorea acum era puțină căldură, liniștea din studioul său, pianul, partitura neterminată și să desăvârșească bucata. II auzi pe Vernon spunând în încheierea convorbirii:

— Bine. Rescrie articolul și pune-l în pagina patru. Vin și eu peste vreo două ceasuri. Pe urmă i se adresă lui Clive:

— Afurisitul de Israel. E cazul să ne ducem Și noi.

— Presupun că da.

În loc să se îndrepte spre George, însă, mai dădură o tură pe gazon, doar veniseră să o Petreacă pe ultimul drum pe Molly.

Cu un vizibil efort de concentrare, Vernon ^xȘi alungă din minte problemele redacției.

— Grozavă femeie a mai fost. Amintește-ți de masa de biliard.

În 1978, un grup de amici închiriaseră, de Crăciun, o casă mare în Scoția. Molly și

14

IanMcEwan Amsterdam

15

QC¹ pe nume Brady, înscenaseră, pe o masă de biliard nefolosită, un tableau vivant cu Adam și Eva, el în izmene în formă de Y, ea în sutien și chiloței, cu un fragment de tac servind drept șarpe și o bilă roșie în loc de mărul pierzaniei. Versiunea circulantă, însă, cea care apăruse într-un necrolog și pe care mulți dintre cei prezenți și-o aminteau ca atare, era că Molly „dansase goală, în Ajunul Crăciunului, pe o masă de biliard, într-un castel, undeva în Scoția”.

— Grozavă femeie, repetă Clive. Se uitase drept la el când se prefăcuse că mușcă din măr, îi zâmbise obscen, mestecând în gol, cu o mână pe șoldul scos în afară, ca o parodie de music-hall a unei curviștine. Se gândise că-i lansează un semnal, fiindcă nu-l mai slăbea din ochi și, într-adevăr, în aprilie erau din nou împreună. Se mutase în studioul lui din South Kensington, petrecând la el întreaga vară. Era pe timpul când rubrica ei despre restaurante începea să se impună, când apărea la televiziune ca să critice ghidul Michelin, denunțându-l ca pe un „kitsch al gastronomiei”. Fusese și vremea primului lui succes, *Variațiunile pentru orchestră* de la Festival Hali. A doua aventură. Ea, probabil, nu se schimbase, dar el, da. În zece ani învățase suficient ca să se lase educat. Clive făcuse din-totdeauna lucrurile pe fugă. Ea îl învățase furțișagul în relațiile sexuale, necesitatea de a rămâne nemișcat uneori. Stai culcat și nemișcat, uite așa, privește-mă, dar privește-mă cu adevărat. Suntem o bombă cu explozie întârziată. El avea aproape treizeci de ani, după standardele de azi ajunsese târziu la sexul adevărat. Când ea reușise să-și găsească o locuință și își făcuse bagajele, el o ceru în căsătorie. Îl sărutase, citându-i la ureche: *Ca să nu o piardă, s-a-nsurat cu ea/Iar acum femeia să plece nu mai vrea.* Ceea ce se dovedise a fi absolut corect, fiindcă niciodată singurătatea nu-i produsese mai multă fericire decât după plecarea ei, când compusese *Trei cântece de toamnă* în mai puțin de o lună.

— Ai învățat vreodată ceva de la ea ? se interesă, brusc, Clive.

Pe la mijlocul anilor optzeci, Vernon luase și el o a doua îmbucătură, într-o vacanță petrecută pe un domeniu din Umbria. Pe atunci era corespondentul la Roma al ziarului pe care-l edita acum, și era însurat.

■— Niciodată nu-mi amintesc partidele de ^{se}x, răspunse el, după ce chibzuise îndelung, sunt sigur că n-avea pereche. Îmi aduc, totuși, ^{a*}ninte că m-a învățat multe despre *porcini*, ^cuna se culeg, cum se gătesc.

Clive socoti răspunsul lui Vernon evaziv și ^{ae}cise să se abțină de la confidențe. Aruncă o Privire înspre intrarea capelei. Acum nu mai ^{ay}eau nici o scuză să nu se apropie. Spre Propria-i surprindere, se auzi declarând cu tărie •

16

Ian McEwan Amsterdam

17

— Știi, cred că ar fi trebuit s-o iau de nevestă. Aș fi sufocat-o cu o pernă sau ceva asemănător, când a început s-o macine boala, ca s-o scutesc de compătimirea celorlalți. Vernon râdea, împingându-și prietenul de cot, ca să se îndepărteze amândoi de Grădina Amintirii.

— Ușor de spus. Te și văd compunând imnuri de cântat în biserică pentru farisei, ca tipa aia, cum o cheamă, sufrageta ?

— Ethel Smyth. Aș fi făcut o treabă mult mai bună decât ea.

Prietenii lui Molly, din care era constituită îndoliata adunare, ar fi preferat să nu vină la crematoriu, dar George le spusese clar că nu se va ține nici o slujbă de pomenire. N-avea nici un chef să-i asculte pe cei trei foști amanți comparându-și în public notițele de la amvonul bisericii St Martin sau al bisericii St James, sau schimbând priviri pline de înțeles în timp ce el își rostea propriul discurs. Apro-piindu-se, Clive și Vernon auziră rumoarea familiară a unei cocktail-party. Nici urmă de tăvi cu pahare de șampanie, nici urmă de pereți de restaurant care să facă sunetul să reverbereze, dar altminteri te-ai fi putut crede la un nou vernisaj, la o gală prilejuită de lansarea unei noi reviste. Ce de mai fețe pe care Clive nu le văzuse niciodată ziua și care arătau îngrozitor, ca niște cadavre ce săriseră în picioare, să ureze bun venit celor morți de curând! Înviorat de micul acces de mizantropie, Se Strecură o ml pe surdul la auzul numelui său strigat de cineva, își smulse cotul când fu prins de el și înainta hotărât spre locul unde George se întreținea cu două femei și cu un bătrân smochinit, cu pălărie fedora și cu baston.

— E foarte frig, hai să plecăm, auzi Clive o voce strigând, dar pentru moment nimeni nu se putea sustrage forței centripete a evenimentului social. Se pierduse deja de Vernon, tras într-o parte de proprietarul unui canal de televiziune.

Iată-l pe Clive strângând, în sfârșit, mâna lui George și spunându-i, cu o notă de rezonabilă sinceritate:

— Slujba a fost foarte reușită.

— Iți mulțumesc că ai venit.

Moartea lui Molly îl înobilase. Seriozitatea rezervată nu era, de fapt, deloc stilul său, care fusese întotdeauna unul dur și în același timp rugător : dornic să facă impresie bună, dar incapabil de a considera prietenia un lucru firesc. Povara celor putred de bogați.

— Vai, scuză-mă, adăugă George, fă cunoștință cu surorile Finch, Vera și Mini, care o știau pe Molly încă de la Boston. Clive Linley.

Strângeri de mână.

— Sunteți compozitorul ? se interesă Vera sau Mini.

-Da.

— Mă simt onorată, domnule Linley. Nepoțica mea de unsprezece ani v-a studiat sonata pentru examenul de violină și i-a plăcut

10
17 ~...ii.
18

— O informație extrem de măgulitoare pentru mine.

Gândul că muzica îi era cântată de copii îi producea o tristețe incomensurabilă.

— Iar domnul, reluă George, tot din State, este Hart Pullman.

— Hart Pullman. În sfârșit, ne cunoaștem. Vă amintiți, v-am pus poeziile pe muzică de jazz.

Pullman era poetul Beat¹, ultimul supraviețuitor al generației lui Kerouac². Un bărbat

mic de statură, ca o șopârlă pe care atârna pielea, căruia-i venea greu să-și răsucească gâtul ca să se uite în sus, la Clive.

— Zilele astea nu-mi mai amintesc nimic, nici un afurisit de lucru, zise, îndatoritor, poetul, cu vocea pițigăiată, ca un fel de ciripit. Dar dacă spuneți că mi-ați pus poemele pe muzică, așa trebuie să fie.

— Totuși, vă amintiți de Molly, insistă Clive.

— De cine ? (Timp de două secunde, fața lui Pullman rămase imobilă, după care el chicoti și-l ciupi de Clive de braț cu degetele lungi și albe.) Bineînțeles, spuse, cu vocea-i

1. Generația americană a Războiului Rece (anii '50), care propovăduia un mod de viață dezinhibat și natural, ignorând normele curente ale societății și protestând pasiv împotriva civilizației banului și a succesului.

2. Jack Kerouac (1922-1969), cel mai de seamă autor al Generației Beat, autor al romanului de cult *On the Road* (*Pe drum*), apărut la Editura Univers, în 1998, în traducerea Cristinei Polon

Ian McEwan Amsterdam

19

de Bugs Bunny, Molly și cu mine ne cunoșteam încă din '65, din East Village. Dacă-mi amintesc de Molly? *Oh, boy.*

Clive își ascunse neliniștea cu care făcu, mental, operațiunile aritmetice. În luna iunie a anului menționat, Molly împlinise abia șaisprezece ani. De ce nu pomenise niciodată de Pullman ? Iscodi, neutru:

— Presupun că se afla acolo în vacanță ?

— îhî. A participat la sindrofia mea de Bobotează. Ce mai fetișcană, nu, George ? Viol statutar, deci. Cu trei ani înainte de el. Nu suflase nici o vorbuliță despre acest Hart Pullman. Și nu venise ea la premiera piesei *Furie* ? Nu-i întovărășise după spectacol la restaurant ? Nu mai știa. Nu-și mai amintea nici un afurisit de lucru.

George îi întorsese spatele, ca să discute cu surorile americane. Spunându-și că nu avea nimic de pierdut, Clive își puse mâna pavăză la gură și se aplecă să-i șoptească lui Pullman la ureche:

Târâtură mincinoasă ce ești, sunt sigur ^{ca} nu te-ai culcat cu ea. Nu s-ar fi coborât atât de jos.

Nu avusese intenția să plece chiar în clipa aceea - ar fi dorit să audă replica lui Pullman

7 ^{ar} chiar atunci două grupuri gălăgioase se

^{Vlra} din dreapta și din stânga, unul ca să

f. ^{Puna} condoleanțe lui George, celălalt ca să-l

ⁿgușească pe poet, și, în vârtejul rearanjării

^ozițiilor, pomenindu-se singur, Clive își luă alpai

20

Ian McEwan

îngreșat, își croi drum cu coatele prin mulțime și, ajuns într-un loc gol, se opri acolo, din fericire nebăgat în seamă, privindu-și pe rând prietenii și cunoștințele adâncite în discuții. Avea senzația că era singura persoană prezentă căreia îi era cu adevărat dor de Molly. Poate că dacă ar fi luat-o de nevastă s-ar fi purtat mai penibil decât George, n-ar fi tolerat nici măcar această adunare funebră. N-ar fi arătat răbdare nici pentru neputința ei. Să-i scuture în palmă, din recipientul pătrat de plastic maroniu, treizeci de pilule de somn. Mistria și mortarul, un păhărel de scotch. Trei linguri de vâscozitate alb-gălbuie. L-ar fi privit în ochi în timp ce le înghițea, ca și când ar fi știut. El și-ar fi pus mâna stângă sub bărbia ei, ca o cupă, să prindă substanța

ce picura. Ar fi ținut-o în brațe până ar fi adormit și după aceea toată noaptea. Nimănui altcuiva nu-i era dor de ea. Își mută privirea de la un membru al adunării cernite la altul, mulți ajunși la propria lui vârstă, la vârsta lui Molly, cu o diferență de un an sau doi. Ce prosperi, ce influenți, cât de bine le mersese la toți sub o guvernare pe care o disprețuiseră timp de șaptesprezece ani! *Ca să vorbim despre generația mea.* Atâta energie, atâta noroc. Nutriți în perioada de stabilizare de după război cu laptele și sucii de fructe ale statului, susținuți apoi de prosperitatea șovăielnică, inocentă, a părinților, pentru a se maturiza în epoca augus-tană a lipsei de șomaj, a noilor universități a

Amsterdam

21

romanelor broșate cu coperte lucitoare, a rock-and-roll-ului, a idealurilor realizabile. Când le-a căzut scara de sub picioare, când statul și-a tras sfârcul sânelui de la gura lor, devenind ținta batjocurii, ei deja erau bine înfiți, în siguranță și pregătiți să-și formeze una sau alta: opinia, gustul, averea. Auzi o femeie strigând voios :

— Nu-mi mai simt mâinile și picioarele, prin urmare plec!

Întorcându-se, observă că în spatele lui se găsea un tânăr care tocmai intenționa să-l bată pe umăr. Între douăzeci și treizeci de ani, chel sau ras pe cap, îmbrăcat într-un costum gri, fără palton.

— Domnule Linley. Regret că trebuie să vă întrerup meditația, zise tânărul, retrăgându-și mâna.

Clive crezu că era un muzician sau cineva care dorea să-i solicite un autograf și-și lăsă fața să îmbrace masca răbdării.

— Nu face nimic.

Voiam să vă rog, dacă aveți timp, să veniți și să discutați câteva minute cu domnul ^mmistru de Externe. Dorește mult să vă cunoască.

Își țuguie buzele. Nu ținea să-i fie Prezentat lui Julian Garmony, dar nici să se ^lntă prost, jignindu-l. Nici o scăpare.

r~ Conduceți-mă la dânsul, îi ceru tână-ⁱ i f

t

și f_u (j_{us}

grupuri de prieteni,

care unii, ghicind încotro se îndrepta,

22

Ian McEwan

— Hei, Linley! Nu discutăm cu inamicul! Chiar așa, cu inamicul. Ce găsisse Molly la el? Era un individ cu o înfățișare stranie: capul mare, cu păr bogat, ondulat, care-i aparținea în întregime, fața de o paloare teribilă, buze subțiri, nesenzuale. Își croise o carieră în viața politică cu ajutorul unui set banal de opinii xenofobe și punitive.

Vernon avusese întotdeauna explicații simple pentru legătura dintre ei: un nemernic din sferele înalte, debordând de energie în pat. Dar astfel de bărbați se găseau pe toate drumurile. Trebuie să fi fost vorba și de un talent ascuns, care-l ridicase până la poziția deținută acum și-l împingea, în continuare, să încerce să-i ia locul pri-mului-ministru. Adjutantul îl conduse pe Clive în interiorul unui grup de oameni aranjați în formă de potcoavă în jurul lui Garmony, care părea că ține un discurs sau istorisește o întâmplare. Se întrerupse pentru a-și strecura mâna în palma lui Clive și murmură cu intensitate în voce, ca și cum ar fi fost singuri:

— O, de câți ani aștept să vă cunosc.

— încântat de cunoștință.

Garmony ridică vocea, în beneficiul celor prezenți, printre care doi tineri cu înfățișarea plăcută, deschis necinstită, a reporterilor de la pagina de bârfe mondene. Ministrul oferea un spectacol, folosindu-se de Clive ca de un fel de pretext.

— Soția mea știe pe dinafară câteva dintre piesele dumneavoastră pentru n^o

Amsterdam

23

Din nou! Clive căzu pe gânduri. Oare talentul său era chiar atât de domesticit și blând cum susțineau criticii săi mai tineri, era el un fel de Gorecki¹ al oamenilor cultivați ?

— Probabil că are ureche muzicală, zise.

Nu se mai aflase de multă vreme față în față cu un politician și uitase cu desăvârșire de mișcarea perpetuă a ochilor, mereu vigilenți, mereu în căutarea noilor partizani și a dezertorilor, a proximității vreunei persoane cu rang mai înalt sau a prezenței vreunei șanse mari, ce nu trebuia ratată.

Garmony își rotea acum privirile, asigu-rându-se că are public.

— Da, a fost strălucitoare. Goldsmith, apoi Guildhall. Avea în față o carieră fabuloasă... (Pauză, pentru efectul comic.) Pe urmă m-a cunoscut pe mine și a optat pentru medicină.

Numai adjutantul și o femeie, membră a echipei ministrului, chicotiră. Ziariștii nu se arătară impresionați. Poate că mai auziseră gluma.

Ochii ministrului de Externe reveniră la Clive.

— încă ceva. Doream să vă felicitez pentru ^omanda primită. Să compuneți *Simfonia Mile-lui*. Oare știți că decizia s-a luat chiar la ^{iv}elul Cabinetului?

— Am auzit. Iar dumneavoastră mi-ati dat votul.

NiVnlri rir.rof.ti fn 1 QS31 rnmnmtr

24

Ian McEwan

Clive permisesse unei nuanțe de oboseală să i se strecoare în glas, dar Garmony reacționa ca și cum i s-ar fi mulțumit cu efuziune.

— Păi, a fost cel mai neînsemnat lucru pe care-l puteam face. Câțiva dintre colegii mei l-ar fi preferat pe individul ăsta, starul pop, fostul Beatle. În sfârșit, cum merge ?

Aproape terminată ? — Aproape.

De o jumătate de oră nu-și mai simțea extremitățile mădularelor, dar înghețul ajunsese abia acum să i se înfășoare și în jurul inimii. Acasă, la căldura din studio, ar fi stat numai în cămașă și ar fi lucrat la acordurile finale ale simfoniei, de a cărei primă audiție îl mai despărțeau numai câteva săptămâni. Încăl-case deja două termene și tânjea după casa lui.

Îi întinse mâna lui Garmony: — A fost o onoare pentru mine să vă cunosc. Acum, trebuie să plec.

Ministrul, însă, nu-i strânse mâna, ci continuă să vorbească, suprapunându-și vocea peste a lui, pentru că dorea să mai stoarcă ceva din întâlnirea cu celebrul compozitor.

— Știți, de multe ori îmi spun că libertatea artiștilor ca dumneavoastră de a face ceea ce le cere talentul dă un sens muncii mele...

Urmară alte propoziții în același stil, pe care Clive le ascultă fără să clipească, nelăsând să i se citească pe față nici un semn al neplăcerii lui crescânde. Și Garmony făcea **parte din gerterafio o~**

Amsterdam

25

erodase capacitatea de a sta de vorbă firesc cu un necunoscut. Poate că tocmai asta îi oferise lui Molly în pat: fiorul impersonalității. Un bărbat ale cărui spasme de plăcere sunt reflectate în oglinzi. Dar ea ar fi preferat, fără îndoială, căldura emoției autentice.

Stai liniștit și privește-mă, *privește-mă* cu adevărat. Poate că era o simplă greșeală - Molly și Garmony. Oricum, Clive găsea situația de acum insuportabilă.

Ministrul de Externe ajunsese la concluzia:

— Acestea sunt tradițiile care ne fac să fim ceea ce suntem.

— Mă întrebam, îi zise Clive fostului ibovnic al lui Molly, dacă sunteți în continuare susținătorul pedepsei cu spânzurătoarea.

Garmony suportă bine trecerea bruscă la alt subiect, doar ochii i se făcură mai duri.

— Cred că aproape toată lumea îmi cunoaște poziția. Dar, până una-alta, sunt mulțumit să^{ac}cept punctul de vedere al Parlamentului și răspunderea colectivă a Cabinetului.

Își îndreptase umerii și-și activase farmecul personal. Cei doi ziaristi cu blocnotes-uri^{ln} firâini se apropiară imperceptibil. ^ ~ ~ Țin minte că spuneai într-un discurs^a Nelson Mandela e numai bun de spânzurătoare.

, armony, care urma să efectueze o vizită Africa de Sud chiar în luna următoare, ^bi calm. Respectivul discurs fusese dez- = °pat de curând, nu fără mojicie, de publi-
26

- Nu cred că e rezonabil să răstignești oamenii pe afirmațiile făcute când erau studenți cu creierul înfierbântat. (Făcu o pauză ca să chicotească.) Acum aproape treizeci de ani. Pun pariu că și dumneavoastră ați spus sau gândit lucruri cât se poate de penibile.

— Nu încapă îndoială că da, recunosc Clive. Tocmai asta doream să scot în evidență.

Dacă s-ar fi procedat cum doreați dumneavoastră, n-ați mai fi avut șansa de a vă răzgândi acum.

Garmony își înclină ușor fruntea, a aprobare.

— Observație corectă. Dar, în lumea reală, domnule Linley, nici un sistem de justiție nu poate ocoli eroarea umană.

După care ministrul de Externe făcu un gest extraordinar, care spulberă teoria lui Clive referitoare la efectele funcțiilor publice și pe care, retrospectiv, nu putu să nu-l admire.

Garmony întinse mâna și, cu arătătorul și degetul mare, îl apucă pe Clive de rever, ca să-l tragă mai aproape și să-i șoptească, neauzit de ceilalți:

— Chiar la ultima noastră întâlnire, Molly mi-a spus că ești, că ai fost întotdeauna, impotent.

— Aiurea. Imposibil să fi spus una ca asta.

— Ești obligat să negi, firește. Uite cum stă chestia : putem discuta acest amănunt de față cu gentlemenii de acolo, sau nu mă mai plictisești și ne spunem în mod cordial la revedere. Altfel snna «.*»—>

Ian McEwan Amsterdam

27

Garmony rosti aceste cuvinte apăsător și cu mare viteză și, de cum termină, își îndreptă spatele, radios, îi scutură energic compozitorului mâna și-i strigă asistentului:

— Domnul Linley a acceptat o invitație la cină.

Poate că ultima propoziție făcea parte dintr-un cod convenit între ei, fiindcă tânărul veni prompt să-l escorteze pe Clive, în timp ce Garmony îi întorcea spatele ca să li se adreseze reporterilor:

— Clive Linley, o mare personalitate. A-ți face cunoscute divergențele de opinie și a rămâne prieteni este esența existenței civilizate, nu credeți?

//

După o oră, automobilul lui Vernon, ridicol de mic ca să fie condus de un șofer, îl lăasă pe Clive în South Kensington. Vernon se dădu și el jos, ca să-și ia rămas-bun.

— îngrozitoare funeralii.

— Nici măcar n-au dat ceva de băut.

— Biata Molly.

Intrat în casă, Clive se opri un minut în hol, îmbibându-se de căldura radiatoarelor și de liniște. Un bilețel lăsat de menajeră îl informă că avea un termos de cafea în studio. Fără să-și scoată paltonul, urcă până la încăperea respectivă, luă un creion și o coală de partitură și, proptit pe pian, mângăli iute cele zece note coborâtoare. Stătea în picioare lângă fereastră, cu ochii pironiți pe hârtie, imagi-nându-și intervenția contrapunctică a violoncelor. Erau multe zile în care comanda de a compune *Simfonia Mileniului* devenea pentru el o povară ridicolă: o imixtiune birocratică în libertatea sa de creație; îngrijorarea privind locul cel mai propice unde marele dirijor italian Guido Bo ar fi putut repeta cu British Symphony Orchestra; iritarea suportabilă, dar constantă, a scrutinilor de presă ditiram-

Amsterdam

29

respecte două termene - atâta doar că mai erau mulți ani până la începutul mileniului. Erau însă și zile, precum cea de azi, când nu se gândea decât la muzică și nu se putea desprinde de ea. Cu mâna stângă, amorțită încă de frig, în buzunarul paltonului, se așeză la pian și cântă pasajul așa cum îl scrisese, încet, cromatic și cu un ritm înșelător. De fapt, existau două secvențe temporale. Apoi, lucrând tot numai cu dreapta și în tempo încetinit, improviza linia crescătoare a violoncelor pe care o cântă, cu variații, de câteva ori, până se simți satisfăcut. Puse pe portativ și această parte nouă, situată la limita de sus a tonului violoncelor și care trebuia să aibă efectul sonor al unei furibunde energii ținute în frâu. Mai târziu, în secțiunea finală a simfoniei, eliberarea acestei energii avea să producă un năvalnic sentiment de bucurie.

Se ridică de la pian și-și turnă o ceașcă de cafea, pe care o bău în colțișorul lui preferat de lângă fereastră. Trei și jumătate și deja destul de întuneric pentru a aprinde lămpile. Molly era cenușă. Va lucra toată noaptea și va dormi până la prânz. De fapt, ce altceva ar / Putut face ? Făurește ceva și pe urmă mori. Ș¹ termină cafeaua, străbătu din nou camera *ⁿ direcție inversă și, în picioare, încovoiat ^easupra claviaturii, cu paltonul pe el, cântă u ambele mâini, în lumina muribundă a înse-^{ari*}, notele așa cum le scrisese. Aproape bine, P^roape adevărat. Sugerău o seacă tângire după ^{Va} de neatins. După cineva. Acestea erau

30

Ian McEwan

momentele când îi telefona ca s-o invite la el, când era prea agitat ca să petreacă mult timp la pian, dar și prea excitat de noile sale idei ca să-l ignore. Ea, dacă era liberă, venea, făcea un ceai sau prepara băuturi exotice și ședea în fotoliul vechi și ros din colț. Înfiripau o discuție, sau ea îl ruga să cânte ceva și asculta cu ochii închiși. Avea preferințe surprinzător de austere pentru o femeie atât de petrecăreață. Bach,

Stravinski, foarte rar Mozart. Dar pe vremea aceea încetase să mai fie o fetișcană, nu mai era amanta lui. Se simțeau bine împreună, prea obișnuiți unul cu celălalt ca să cadă pradă pasiunii și bucuroși că fiecare e liber să vorbească despre problemele sale. Era ca o soră pentru el: îi judeca femeile cu mult mai multă generozitate decât acorda el bărbaților ei. Altminteri discutau despre muzică sau gastronomie. Acum devenise cenușă fină, într-o urnă de alabastru păstrată de George pe șifonier.

În sfârșit se încălzise suficient, deși mai simțea înțepături în mâna stângă. Își scoase paltonul și-l aruncă pe fotoliul favorit al lui Molly. Înainte de a reveni la pian, făcu înconjurul camerei și aprinse luminile. Mai bine de două ore se ocupă de partitura pentru violoncel și schiță pe mai departe orchestrația, ignorând bezna de afară și zgomotele discordante, înăbușite, de ambreiaj, produse de mașini în ora de vârf. Nu era decât un pasaj de legătură dinaintea finalului; ceea ce-l fascina era promisiunea, aspirația - și-o

31

Amsterdam

imagina ca pe un șir de trepte vechi, tocite, care suiau, pierzându-se încet din vedere -, dorința de a urca tot mai sus și mai sus și de a ajunge la sfârșit, cu ajutorul unei mișcări largi, la o cheie îndepărtată și, cu picături de sunet căzând rar, ca ceața care se împrăștie, la o melodie concluzivă, o valedicțiune, o melodie recognoscibilă, de o frumusețe pătrunzătoare, care își va transcende vetustețea și va părea că jelește secolul ce moare, cu toată cruzimea lui lipsită de noimă, și că îi celebrează, în același timp, inventivitatea strălucitoare. Mult după ce se va fi stins entuziasmul primei audiții, mult după ce serbările mileniului, focurile de artificii, analizele și sintezele istorice se vor fi săvârșit, această melodie irezistibilă va dăinui, o elegie pentru veacul mort.

Acesta nu era numai visul lui Clive, ci și al comitetului care alesese un compozitor capabil să vizualizeze acest fragment suitor ca pe un șir de trepte de piatră străvechi și tocite, ^niar și suporterii săi, cel puțin cei din anii

"> îi acordau atributul de „arhi-con-^{3e}rvator", în timp ce criticii preferau să-l ^{nu}mească „retrograd", dar cu toții erau de

ord că Linley era în stare să compună o

"J^elodie la fel de bine ca Schubert sau

wrtney. Lucrarea îi fusese comandată din

^P> ca să „se poată cânta" în conștiința icului. I se sugerase, printre altele, lui ⁶ că un fragment zgomotos și optimist

32

Ian McEwan

temă muzicală a unei importante emisiuni informative de televiziune. Comitetul - luat în derâdere de muzicologi ca fiind „cu gusturi de precupeață" - dorea mai mult decât orice o simfonie din care să se poată distila cel puțin o temă, un imn, o elegie pentru malignul secol revolut, care să poată fi inclusă în serbările oficiale, așa cum fusese integrată „Nessun dorma" într-un campionat de fotbal. Inclusă, iar apoi lăsată liberă, să-și câștige, dacă poate, o viață independentă în conștiința publicului, pe parcursul mileniului trei.

Pentru Clive Linley, problema era simplă. Se socotea urmașul lui Vaughan Williams și considera că termeni de genul „conservator" erau nerelevanți, o calchiere inutilă a vocabularului politic. În plus, în anii '70, când începuse să devină cunoscut, muzica atonală și aleatorie, înșiruirea întâmplătoare a tonalităților, muzica electronică, dezintegrarea acordurilor, de fapt tot proiectul modernist devenise o nouă ortodoxie

predată la conservator. Nu încăpea îndoială că nu el, ci partizanii acestei concepții despre muzică erau reacționari. În 1975 Clive publicase o cărțuie de vreo sută de pagini care, ca toate manifestele demne de acest nume, era un atac, dar și o apologie. Vechea gardă a modernismului întemnițase muzica în academii, unde era profesionalizată cu gelozie, izolată și sterilizată, legătura ei vitală cu publicul universal fiind trufaș ruptă. Clive descria sardonice un concert subvenționat de stat, programat în

Amsterdam

33

catedrală aproape pustie, în care, mai bine de o oră, picioarele pianului fuseseră lovite cu gâtul unei viori sparte. O notă din program îi explica, referindu-se și la Holocaust, de ce nu este viabil nici un alt gen de muzică în stadiul actual al istoriei Europei. Pentru creierile mărunte ale zelatorilor, sublinia Clive, orice succes, oricât de restrâns, orice apreciere publică, era un semn indubitabil al compromisului și eșecului estetic. Dar când se vor scrie istoriile definitive ale muzicii occidentale a veacului al douăzecilea, se va vedea că ceea ce a triumfat cu adevărat ține de blues, jazz, rock și de tradițiile în continuă evoluție ale muzicii folk. Aceste forme demonstrează amplu că nu există nici o incompatibilitate între melodie, armonie și ritm, pe de o parte, și inovație, pe de alta. În domeniul muzicii culte, nu va conta decât prima jumătate a secolului, și numai prin anumiți compozitori, printre care Clive nu-l număra pe Schoenberg din ultima perioadă de creație și P^e cei „de teapa lui”.

Atacul se oprea aici. Apologia împrumută

Și deforma cunoscuta idee din Ecclesiast: sosise

^{Vr} vremea ca muzica să fie eliberată din cătușele comisarilor, sosise vremea să se restabilească comunicativitatea esențială a muzicii care, în Europa, fusese creată în spiritul tradiției urbane ce punea în centru enigma naturii umane:

°sise vremea să se recunoască faptul că o

^{3z}entare Dublică înseamnă o „comuniune

34

prioritatea ritmului, a tonalității, a naturii elementare a melodiei. Ca să se întâmple toate acestea, fără să repetăm, pur și simplu, muzica trecutului, trebuie elaborată o definiție contemporană a frumosului, lucru imposibil, la rândul-i, fără înțelegerea unui „adevăr fundamental”. Ajuns în acest punct, Clive împrumutase cu îndrăzneală din niște eseuri nepublicate, foarte speculative, ale unui coleg al lui Noam Chomsky, citite de el pe când își petrecea vacanța în casa autorului de la Cape Cod: capacitatea omului de a „citi” ritmuri, melodii și armonii încântătoare, ca și abilitatea exclusiv umană de a învăța limbi străine sunt programate genetic. Antropologii au dovedit prezența celor trei elemente în toate culturile muzicale. Urechea noastră este perfect acordată pentru a percepe armonia. (Mai mult, dizarmonia devine neinteresantă, fără noimă, dacă nu este încadrată de armonie.) Înțelegerea unei linii melodice este un act mental complex, dar la îndemâna oricărui copil, ne-am născut cu această moștenire, suntem *homo musicus*. De aceea, definirea frumosului în muzică presupune a defini în prealabil natura umană, ceea ce ne duce înapoi la științele umaniste, la comunicativitate...

Publicarea cărții *Rechemarea frumosului* de Clive Linley a fost planificată în așa fel

încât să coincidă cu premiera de la Wigmore Hall a lucrării sale *Dansuri simfonice ale dervișilor pentru coarde de virtuoz*, o operă de o

Ian McEwan Amsterdam

35

de o tânguire atât de hipnotică, încât fu imediat iubită și detestată în egală măsură, asigurând, prin asta, reputația și circulația cărții.

Lăsând la o parte creația, compunerea unei simfonii cere muncă fizică încordată.

Fiecare secundă din timpul de interpretare presupune scrierea, notă de notă, a partiturilor pentru peste douăzeci de instrumente, recitirea lor de la început și ajustarea partituri, cântatul lor încă o dată, rescrierea, pe urmă așteptarea tăcută ca urechea interioară să sintetizeze și să orchestreze mulțimea verticală de mâzgălituri și ștersături: noi intervenții până când bara este corectă și apoi iarăși interpretarea ei la pian. La miezul nopții Clive scrisese versiunea extinsă a pasajului ascendent și începea să formuleze marele biatus orchestral ce avea să preceadă schimbarea amplă de cheie. Până la patru dimineața terminase părțile majore și știa exact cum va funcționa modulația, cum se vor evapora cețurile.

Se ridică, epuizat, de la pian, satisfăcut de Progresul făcut, dar îngrijorat: adusesse masi-

^{Va} Mașinărie de sunete până la un punct de unde putea începe să trudească la final, dar asta n-o putea face decât cu ajutorul unei ^{nv}enții inspirate - tema finală, în prima și ^{oe}a mai simplă formă a ei, afirmată îndrăzneț printr-un solo de instrument de suflat sau de ^{ar}a întâi. Ajunsese la miezul problemei și simțea împovărat. Stinse lămpile și coborî

36

Ian McEwan

*an

preliminară, nici o frântură de melodie, nici o intuiție și știa că nu-i va veni nimic în minte dacă rămâne la pian și se încruntă tare. Inspirația va veni când va vrea ea. Experiența îl învățase că cel mai bun lucru de făcut era să se relaxeze, să se îndepărteze de pian, dar să rămână atent și vioi. Va trebui să facă o plimbare lungă la țară, poate chiar o serie de plimbări mai lungi. Avea nevoie de munți, de bolta necuprinsă a cerului. Poate în Districtul Lacurilor. Cele mai izbutite idei îi veneau întotdeauna prin surprindere, după ce bătuse douăzeci de mile cu piciorul și se gândea la cu totul altceva.

Ajuns în sfârșit în pat, zăcând pe spate în întunericul complet, încordat, vibrând încă de atâta efort mental, văzu dungi zimțate de culori primare curgându-i peste retină, îndoindu-se și producând mici explozii solare. Avea picioarele ca de gheață, dar brațele și pieptul îi dogoreau. Anxietatea privind munca sa se transformase în metalul mai grosolan al temerilor nocturne: boala și moartea, abstracțiuni focalizate curând în senzația pe care o mai avea încă în mâna stângă. Era rece, inflexibilă și îl furnica de parcă ar fi șezut pe ea o jumătate de ceas. O masă cu dreapta și o plimbă pe abdomenul cald. Nu simțise Molly exact același lucru când se dusese să cheme taxiul lângă hotelul Dorchester ? El nu avea o pereche, o soție, un George care să-l îngrijească, și poate că aceasta constituia un atu. Ce avea, în schimb? Sf "•*«■""

Amsterdam

37

păturile în jurul trupului său. Azilul, cu televizorul în sufrageria comună, cu bătrâni pufăind din chiștoace de țigară, mirosind a urină, cu saliva curgându-le din colțul gurii. Așa ceva nu putea suporta. Dimineața se va duce la doctor. Dar chiar așa procedase și Molly, iar ei o trimiseseră la analize. Se puteau ocupa de degradarea ta, dar n-o puteau stăvili. Atunci, ține-te departe, monitorizează-ți propriul declin, iar când nu mai poți lucra, nu mai poți trăi demn, termină cu viața tu însuși. Dar cum să se asigure că nu va depăși punctul critic - atins atât de repede de Molly - dincolo de care va fi prea neputincios, prea zăpăcit, prea tâmpit ca să se mai sinucidă ?

Ridicule gânduri! Se ridică în capul oaselor, bâjbâi după întrerupătorul veiozei și scoase de sub o revistă somniferele pe care le evita. Luă unul și se lăsă pe spate pe perne, mestecând încet. Masându-și în continuare mâna, se încuraja cu gânduri cuminiți. O prinsese frigul, asta era tot, și era peste poate de obosit. Scopul corect al vieții sale era să lucreze, să termine simfonia, găsindu-i punctul culmi-^{na}nt. Ceea ce fusese, cu o oră înainte, un gând ^{lm}povărător devenise acum o alinare. După ^{ece} minute stinse lumina și se întoarse pe o te: putea conta oricând pe muncă. Va face ⁰ drumeție în Districtul Lacurilor. Numele ^{ma}gice îl calmau: Blea Rigg, High Stile, y[^]Ve^y Ark, Swirl How. Va merge de-a lungul „_”^{ll} Langstrath, va traversa pârâul și va urca

38

Ian McEwan

la Allen Crag. Cunoștea bine acest circuit.

Mergând cu pași mari, sus pe culme, se va întrema, va putea vedea clar.

înghițise porția de cucută, n-avea să-l mai chinuie nici o fantasmagorie. Chiar și acest gând era liniștitor, așa că, înainte să-i ajungă substanțele chimice la creier, își trăsese genunchii spre piept și se simțea eliberat. Hard Knott, 111 Bell, Cold Pike, ' Poor Crag, Sărmana Molly...

II

în timpul unei atipice perioade mai relaxate, dimineața, lui Vernon îi trecu prin cap gândul că poate nici nu exista. Timp de treizeci de secunde șezuse la masa lui de scris, pipăindu-și atent scăfârliia cu buricele degetelor și îngrijorându-se. De la sosirea la redacție avusese discuții separate și intense cu patruzeci de oameni. Nu stătuse la taclale : în toate cazurile, cu două excepții, luase hotărâri, stabilise priorități, atribuiseră sarcini, alesese, exprimase păreri care nu aveau cum să nu fie luate drept ordine.

Exersarea autorității nu-i ascuțise simțurile, ca altădată; dimpotrivă, Vernon se simțea infinit de diluat: nu era altceva decât suma tuturor persoanelor care-l ascultaseră, și când era singur nu însemna ^{mrruc} - Când căuta, în solitudine, un gând, nu ^{Se} găsea cine să-l gândească. Fotoliul său era S^{ol}, iar el, fin diluat, se întindea în toată clă-^{re}a, de la secția metropolitană de la etajul • ^{Se}> unde avea să intervină curând pentru a ^mPiedica concedierea unui subaltern cu vechi ^{te} de serviciu, dar care nu avea habar de °grafie, până la subsol, unde cotizația pentru

^{^ctrf} 11 rlof AHTVM l-l n ciA -rlr1 varlo r'g-rv't1 QCYM nn

42

Ian McEwar,

să declare război și pe un redactor-șef adjunct să amenințe cu demisia. Fotoliul lui Vernon era gol, fiindcă el se afla în același timp la Ierusalim, în Camera Comunelor, la Cape Town și Manila, împrăștiat pe tot globul, ca praful; era la TV și la radio, la un dineu cu niște episcopi, ținea un discurs pentru cei din industria petrolului sau un seminar cu specialiștii din Uniunea Europeană. În scurtele momente petrecute în singurătate parcă se stingea lampa. Iar bezna ce se așternea nu împresura și nu deranja pe nimeni. Nu putea spune sigur nici că absența era a sa.

Sentimentul absenței luase proporții după funeraliile lui Molly. Punea tot mai mult stăpânire pe el. Azi-noapte se trezise lângă soția lui adormită și trebuise să-și pipăie fața ca să se asigure că mai este o entitate fizică.

Dacă și-ar fi luat la o parte câțiva colegi mai vârstnici, la cantină, și le-ar fi făcut confidențe despre starea în care se afla, pe Vernon l-ar fi alarmat lipsa lor de reacție. I se dusese vestea că este un om fără asperități, fără virtuți sau vicii, o persoană ce nu exista cu adevărat. În cadrul categoriei sale profesionale, era venerat ca o non-entitate. Calea prin care devenise directorul publicației *The Judge* era una dintre minunatele legende ale jurnalismului, greu de exagerat și des repovestită în barurile din City. Cu ani în urmă, Vernon fusese adjunctul harnic și lipsit de personalitate a doi redactori-șefi extrem de buni, în

Amsterdam

43

care calitate își dovedise talentul înnăscut de a nu-si face nici dușmani, nici aliați.

Când se îmbolnăvisese corespondentul de la Washington, lui Vernon i se trasase sarcina să-l suplinească, în a treia sa lună dincolo de ocean, la un dineu în onoarea ambasadorului german, un reprezentant al Congresului îl confundase cu un reporter de la *Washington Post* și-i vân-duse un pont despre o abatere a Președintelui - un implant total de păr, plătit din banii contribuabililor. Toată lumea era de acord că scandalul „Capgate” - poveste ce dominase politica internă americană timp de aproape o săptămână - fusese declanșat de Vernon Halliday de la *The Judge*.

Între timp, la Londra, cei doi buni redactori căzuseră pe rând victime ale cumplitelor și sângeroaselor bătălii cu un consiliu de administrație ultrabăgăreț. Întoarcerea acasă coincisese cu realinierea bruscă a intereselor proprietarilor. Scena era împânzită de membrele retezate și trupurile ciopârțite ale titanilor reduși la scară. Jack Mobey, înlocuitorul numit chiar de consiliu, nu reușise să oprească scufundarea venerabilului cotidian pe piața Presei. Nu mai rămăsese decât Vernon.

Acum ședea la birou, masându-și, gânditor, °asta. Constatase, în ultimul timp, că învă-
•' e Sa trăiască și cu non-existența. Nu putea ^ l Prea multă vreme dispariția a ceva- el -i
!fU^ ~ ~ ^e care nu-și mai amintea. Toate astea Srijorau, dar neliniștea era deia veche de

44

Ian McEwan

câteva zile. Apăruse, însă, și un simptom ' fiziologic. îi afecta toată partea dreaptă a capului, craniu și creier deopotrivă - o senzație imposibil de descris în cuvinte. Sau poate că era vorba de întreruperea bruscă a unei senzații ce fusese atât de constantă și de familiară, încât el nici nu știuse de ea - ca un zgomot de care devii conștient abia când a încetat. Știa exact când începuse: seara trecută, când se ridicase de la cină. Dimineața, la deșteptare, era tot acolo, continuă și inefabilă, nici frig, nici apăsare, nici plutare, dar ceva între ele. Poate cel mai nimerit cuvânt era *mort*. Emisfera dreaptă a capului său murise. Atâția cunoscuți de-ai săi răposaseră, încât în zăpăceala de acum începea să mediteze la propriu-i sfârșit ca la ceva banal: agitația înmormântării sau a incinerării, o undă de tristețe ridicându-se și apoi aplatizându-se în timp ce viața își vedea de drum. Poate că și murise deja. Sau poate - și era aproape convins de asta - nu-i trebuiau decât câteva lovituri zdravene de ciocan în respectiva parte a capului. Deschise sertarul biroului, în care găsi o riglă de metal, uitată acolo de Mobey, al patrulea redactor succesiv care nu izbutise să stăvilească vertiginoasa prăbușire a tirajului. Vernon Halliday se lupta din răsuputeri • să nu devină cel de-al cincilea. Ridicase rigla în aer, la câteva inci deasupra urechii drepte, când se auzi o bătaie în ușa oricum deschisă. Intră Jean, secretara, iar Vernon se văzu

Amsterdam

45

obligat să transforme lovitura într-un scărpinat dubitativ.

__ Planul ediției. Douăzeci de minute.

Desprinse o foaie și i-o întinse, lăsând restul pe masa de conferințe, înainte de a bate în retragere.

Vernon parcurse repede materialele. La rubrica „Internațional”, Dibben scria despre „Triumful lui Garmony la Washington”. Era musai să fie un articol ostil, sau cel puțin sceptic. Dacă era cu adevărat vorba de un triumf, n-avea ce căuta pe prima pagină. În secțiunea domestică, în sfârșit, un reportaj al redactorului de știință despre o mașină anti-gravitațională inventată la o universitate din Țara Galilor. Un subiect ce stârnea curiozitatea, iar Vernon făcuse presiuni să se publice, închipuindu-și că era o șmecherie pe care să ți-o legi sub tălpile pantofilor. De fapt, se dovedise a fi vorba de o mașinărie ce cântărea patru tone, consuma nouă milioane de volți și tot nu funcționa. Oricum, aveau să publice articolul la subsolul paginii întâi. Tot ^{la} mtern mai era „Cvartet pentru pian”: o Pianistă născuse patru gemeni. Adjunctul său, inipreună cu cei de la „Reportaje” și cu toată ^{bec}ția „Interne” se certau cu el pe chestia asta, ^{an}iuflându-și nazurile sub masca realis-

ului, Cvadrupleții nu mai sunt mare scofală

zilele noastre, spuneau, și, în plus, nimeni auzise de mamă, care, pe deasupra, era

46

Ian McEwan

vorbă cu presa. Vernon avusese ultimul cuvânt. Luna trecută, cotația medie ABC fusese cu șapte sute de puncte sub cea din luna precedentă. Lui *The Judge* i se apropia sorocul. Vernon nu renunțase la ideea de a publica un reportaj despre niște frați siamezi lipiți în regiunea șoldului - nedespărțibili prin operație, întrucât unul avea inima slabă - care obținuseră o slujbă în administrația locală. „Dacă vrem să salvăm gazeta” — îi plăcea să spună la ședința de redacție matinală — „trebuie să ne murdărim toți pe mâini”. II aprobau cu toții din cap, dar nimeni nu era de acord. Din punctul de vedere al vechii gărzi, al „grămăticilor”, *The Judge* trebuia să reziste sau să piară numai prin probitatea lui intelectuală. Se simțeau în siguranță când își anunțau

opinia, fiindcă nici unul dintre angajații ziarului, cu excepția predecesorilor lui Vernon, nu fusese vreodată disponibilizat.

Soseau deja primii editori ai secțiunilor, cu adjuncții lor, când Jean îi făcu semn cu mâna, din ușă, să ridice telefonul. Probabil că era ceva important, fiindcă buzele lui Jean morfoleau un nume. George Lane, spuneau buzele ei.

Vernon se întoarse cu spatele la cei din încăperea, amintindu-și cum, la înmormântare, evitase să se apropie de Lane.

— George. În mormântarea m-a mișcat profund. Intenționez să-ți scriu o...

— Bine, bine. A apărut ceva nou. Cred că ar

Amsterdam

47

— Ce anume? >:/;■ J-ijri'K-yi-ff-o-; -;- 3..

— Fotografii.

— Le poți trimite prin curierul pe bicicletă ?

— Nici nu se discută, Vernon. E ceva senzațional. Nu poți veni tu?

Disprețul pe care-l nutrea Vernon față de George Lane nu i se datora în totalitate lui Molly. Lane deținea 1,5% din *The Judge* și investise bani în relansarea ce pricinuiseră prăbușirea lui Jack Mobey și ascensiunea lui Vernon. George și-l considera pe Vernon îndatorat. De asemenea, George era total străin de ziaristică, ceea ce-l încuraja să creadă că redactorul unui cotidian național își putea părăsi redacția la unsprezece și treizeci dimineața, pentru a hoinări prin Londra centrală, până la Holland Park.

— În momentul ăsta, zise Vernon, sunt extrem de ocupat.

— Dar nu înțelegi că-ți fac un hatâr nemaipomenit ? Pentru un pont ca ăsta, *The Judge* ar putea comite și o crimă.

Aș putea trece pe la tine diseară, după nouă.

E bine și așa. Ne vedem diseară, zise, ^{Su}Părat, George, și închise.

^{^e}Ja toate scaunele din jurul mesei pentru ftierințe, în afară de unul, fuseseră ocupate, ^{ar} când Vernon se așeză în scaunul liber, [^]Urmurul conversației se domoli. Își atinse cu vârfurile degetelor. Acum, că era

48

Ian McEwan Amsterdam

49

absența interioară nu-l mai deranja. Avea în față, deschisă, ediția de ieri a ziarului. Întrebă, în liniștea aproape desăvârșită:

— Cine a redactat articolul despre mediul înconjurător ?

— Pat Redpath.

— La ziarul nostru, „de sperat” nu se poate folosi ca locuțiune adverbială, în orice caz, nu într-un articol de fond. Iar „nimeni” se acordă cu un verb la singular. Pot spera că toată lumea înțelege atâta lucru ?

Vernon simți aprobarea celor din jurul mesei. „Grămăticilor” le plăceau observațiile de acest gen. Împreună, aveau să conducă ziarul pe ultimul lui drum, dar cu sintaxa impecabilă.

Odată epuizate observațiile menite să-i înveselească pe colaboratori, Vernon expuse problemele în viteză. Una dintre puținele sale inovații de succes fusese scurtarea ședinței zilnice de redacție de la patruzeci la numai cincisprezece minute, cu ajutorul câtorva reguli impuse cu modestie: nu mai mult de cinci minute pentru autopsierea numărului precedent; răul făcut este bun făcut; fără bancuri sau glume de tot soiul - el nu obișnuia să spună bancuri, deci n-avea nimeni voie s-o facă. Trecu la paginile de

politică internațională și se încruntă:

— O expoziție de fragmente de ceramică la Ankara ? Asta-i știre ? Și încă în opt sute de

Frank Dibben, redactor adjunct pentru paginile internaționale, îi explică, poate cu o umbră de ironie:

— Păi, vezi tu, Vernon, e vorba de o fundamentală schimbare de paradigmă în modul cum înțelegem impactul vechiului Imperiu Persan asupra...

— Schimbările de paradigmă și hârburile nu sunt știri, Frank.

Grant McDonald, secretarul de redacție, așezat în dreapta lui Vernon, intervine, blajin:

— Adevărul este că Julie nu ne-a trimis corespondența de la Roma. A fost nevoie de o umplutură...

— Să nu se mai întâmple. Pentru azi ce avem?

— Hepatita C.

— Dar materialul de la Associated Press ?

— Al nostru este mai interesant, susținu Dibben.

— Greșești. O plictiseală totală. Nici *Times Literary Supplement* nu l-ar publica.

Continuă să discute conținutul ediției următoare. Pe rând, editorii rezumă articolele din secțiunile lor. Când îi veni rândul, Frank insistă ca știrea despre succesul lui Garmony să fie principalul articol de pe prima pagină. Vernon îl ascultă răbdător, după care replică:

Se află la Washington, când ar trebui să ⁶ la Bruxelles. Bate palma cu americanii,

tentânrl,,_4-----±: r<A,,4.i-----<-,____,, ,,,,,,+
50 Ian McEwan

dezastru pe termen lung. A fost un ministru de Interne infect, e și mai deplorabil la Externe, iar dacă ajunge prim-ministru - ceea ce pare tot mai probabil - o să ne ducă pe toți la sapă de lemn.

— Da, bine, îl aprobă Frank, dulceața tonului său ascunzând furia pe care o resimțea în urma muștrării legate de Ankara. Ai spus toate astea în articolul tău de fond, Vernon.

Dar ceea ce contează, cred, nu e dacă suntem noi de acord cu acordul, ci dacă el are o semnificație importantă.

Vernon se întreba dacă ar putea să se auto-convingă să-l concedieze pe Frank. La urma urmei, cum își permitea să poarte un cercel ? — Absolut exact, Frank, zise, cordial.

Suntem în Europa. Americanii doresc să fim în Europa. De acum, relația specială dintre națiunile noastre aparține trecutului. Acordul obținut de Garmony este total lipsit de importanță. Articolul va apărea în paginile din interior. Între timp, noi vom continua să-i facem zile fripte lui Garmony.

Îi ascultă apoi pe redactorul de sport, ale cărui pagini fuseseră recent dublate de Vernon, în detrimentul secțiunii dedicate artelor și cărților. Pe urmă, veni la rând Lettice O'Hara, de la secțiunea de reportaje.

— Vreau să știu dacă putem continua cu acțiunea de caritate de la orfelinatul din Țara Galilor.

— Am citit lista invitațiilor, răspunse Vernon. O mu Hi mo rl^ ■"«»! TM,,i-^~ - *~»

Amsterdam

51

dăm în bară, nu ne putem permite să plătim avocații.

Lettice păru ușurată și se porni să descrie o investigație pe care o ordonase, referitoare la un scandal din lumea medicală olandeză.

— Se pare, explică ea, că există doctori care se folosesc de legea eutanasiei pentru a...

Vernon o întrerupse:

— Vreau să public povestea cu gemenii siamezi în ziarul de vineri.

Se auziră bombăneli și gemete. Dar cine avea să obiecteze mai întâi ? Lettice :

— Nici măcar nu avem o fotografie.

— Atunci trimite pe cineva la Middlesbrough după-amiază.

Se așternu o tăcere posomorâtă, așa că Vernon continuă:

— Auziți, lucrează într-o direcție a departamentului local de igienă, numită „Planuri de viitor”. Visul oricărui redactor.

Editorul pentru probleme interne, Jeremy , luă cuvântul: Am vorbit cu ei săptămâna trecută și ^{era} OK. Dar ieri au telefonat. Adică, cealaltă Jumătate. Celălalt cap. Spunea că nu dorește ^{Sa} fie interviuat. Nu-și vrea poza la ziar.

Dumnezeule! exclamă Vernon. Dar nu

edeți ? Tocmai asta-i senzațional! S-au certat!

Pnrnul lucru de care este curioasă toată

umea - cum tranșează o dispută?

lettice avea o mină de înmormântare.

52

Ian McEwan

— Se pare că există urme de mușcături. Pe ambele fețe.

— Excelent! strigă Vernon. Nici un alt ziar n-a aflat nimic. Vineri, vă rog. Pagina trei.

Mergem mai departe. Lettice ? Un supliment de șase pagini pentru șahiști ? Sincer, nu mă convinge.

li

Mai trecură trei ore până ca Vernon să rămână din nou singur. Se găsea în anticamera toaletei, unde se admira în oglindă, clătindu-se pe mâini. Își vedea fața în oglindă, dar nu era pe deplin convins că era el. Senzația — sau non-senzația - îi ocupa în continuare partea dreaptă a capului, ca o bască prea strâmtă. Dacă trăgea cu degetul o linie pe creștet, putea identifica hotarul, linia de demarcație unde senzația de pe partea stângă devenea nu chiar opusul celei de pe dreapta, ci un fel de umbră, un fel de fantomă a ei. Își ținea mâinile sub uscătorul electric când apăru Frank Dibben. Vernon intui că bărbatul ftiai tânăr venise după el ca să-l provoace la o discuție, întrucât experiența de o viață îi spu-^{ne}a că unui jurnalist tânăr nu-i vine ușor să urmeze, sau preferă să nu o facă, în prezența ^redactorului-șef. _A ~ ~ Știi, Vernon, zise Frank, de unde stătea

ⁿ fața urinalului, regret ce s-a întâmplat

^{dm}uneată. Ai absolută dreptate în ceea ce-l

Poveste pe Garmony. Eu mi-am dat în petic.

~a să nu trebuiască să-și mute ochii de la

^scator și să fie obligat să vadă ce face _d

54

Ian McEwan

pe buton, oferindu-și încă un jet de aer fierbinte. De fapt, Dibben se ușura copios, chiar cu un zgomot de cascadă. Da, da, dacă va pune vreodată pe cineva pe liber, acela va fi Frank, care acum își scutura viguros mădularul, cu o secundă prea mult, și nu-l slăbea cu scuzele: — Voiam să știi că ai absolută dreptate să nu-i acorzi mai mult spațiu.

Cassius¹ e flămând, gândi Vernon. Va ajunge în fruntea secției, după care va ținti la postul

meu.

Dibben se îndreptă spre chiuvetă. Vernon îi puse mâna pe umăr, atingerea iertătoare.
— Nici o problemă, Frank. Prefer să discutăm în contradictoriu la ședință. Țasta-i chiar rostul discuției.

— Ești drăguț că spui asta, Vernon. Pur și simplu, n-aș fi vrut să crezi că dau dovadă de slăbiciune în cazul Garmony.

Acest festival al tutuirii puse capăt dialogului. Vernon slobozi un răs scurt, încurajator, și ieși pe coridor. Chiar lângă ușă îl aștepta Jean, cu un teanc de corespondență ce trebuia semnată. În spatele ei, Jeremy Ball, iar dincolo de el Tony Montano, directorul administrativ. O a patra persoană, pe care Vernon nu reuși s-o identifice, tocmai se alipea cozii. Vernon o porni spre biroul său, semnând din mers scrisorile și ascultând-o pe Jean, care-i recita întâlnirile fixate pentru

1. Aluzie la unul dintre personajele tragediei *Iuliu Cezar* de William Shakespeare
Amsterdam 55

acea săptămână. Toți ceilalți veneau după el. Ball zise:

— În legătură cu fotografia de la

Middlesbrough. Aș dori să preîntâmpin necazurile pe care le-am avut la Olimpiada handicașilor în cărucioare. M-am gândit să publicăm o fotografie cât mai decentă...

— Vreau o poză șocantă, Jeremy. Jean, nu mă pot întâlni cu ei în aceeași săptămână.

Ar face impresie proastă. Amână-l pe joi.

— Mă gândeam la ceva serios, victorian. La un portret demn.

— El pleacă în Angola. Ideea era că se va duce direct la Heathrow¹ după întrevvedere.

— Domnule Halliday ?

— Nu vreau portrete demne, nici măcar în obituarii. Pune-i să ne arate cum și-au cadorisit unul celuilalt urmele de mușături. OK, am să-l primesc înainte de plecare. Tony, îmi spui ceva despre parcare ?

— Mă tem că am văzut ciorna scrisorii de demisie.

— Nu cred că nu se găsește un spațiu mititel.

— Am încercat absolut totul. Șeful de la întreținere ne oferă locul lui, contra trei mii de lire
lism?

lei

Nu riscăm să fim acuzați de senzaționa-Semnează de două ori și pune-ți inițiale
Pe locul marcat.

56

Ian McEwan

— Țasta nu-i un risc, Jeremy. Este o făgăduială. Dar Tony? Șeful de la întreținere nici măcar nu are mașină.

— Domnule Halliday?

— Parcarea este dreptul lui.

— Oferă-i cinci sute. Asta-i tot, Jean ?

— Nu mă simt capabil să fac o astfel de fotografie.

— Mai este scrisoarea de mulțumire către episcopi, acum o dactilografiază.

— Ce-ar fi să-i fotografiez cum vorbesc amândoi la telefon ?

— Scuzați-mă. Domnule Halliday?

— Anemic. Vreau un clișeu care să spună o poveste. S-a dus vremea mâinilor curate. Auzi, mai bine-l dai afară din parcare pe șeful de la întreținere, dacă tot n-o folosește.

— Ar intra în grevă, ca data trecută. Ne-au blocat toate terminalele.

- Bine. Alege tu, Tony. Intre cinci sute de lire și terminale.
- Voi ruga pe unul din fotoreporteri să vină și să...
- Nu te osteni. Pur și simplu, trimite-l la Middlesbrough.
- Domnule Halliday? Sunteți domnul Vernon Halliday?
- Cu cine am onoarea ?

Grupul sporovăitor se opri brusc și un individ slab și chel, cu vestonul costumului negru încheiat până la ultimul nasture, își făcu loc cu coatele și-l bătu pe Vernon pe braț cu un

Amsterdam

57

se înfipse bine pe picioarele rășchirate și declamă, monoton, citind de pe o foaie ținută în dreptul ochilor cu ambele mâini:

— Prin puterea cu care sunt investit de Tribunalul numit în antet, din Registrul Principal, vă fac cunoscut, Vernon Theobald Halliday, ordinul numitului Tribunal, după cum urmează : că Vernon Theobald Halliday, domiciliat pe strada The Rooks, numărul unsprezece, Londra NW1, redactor-șef al ziarului *The Judge*, nu va publica, nu va ordona să se publice, nu va distribui sau disemina prin mijloace electronice sau orice alte mijloace, nu va descrie în tipar și nici nu va determina tipărirea unor descrieri ale ceea ce de acum încolo se va numi materialul, nici nu va descrie natura și termenii acestui ordin, materialul numit anterior fiind...

Individul cel slab ezită, încercând să întoarcă foaia, iar redactorul-șef, redactorul pentru probleme interne, adjunctul redactorului pentru probleme externe și directorul administrativ se ridicară pe vârfuri și se aplecară înainte, așteptând.

... orice reproducere fotografică sau versiune a acestei reproduceri, fie că este gravată, desenată, pictată sau produsă prin alte mijloace, care să semene cu domnul John Julian Garmony, domiciliat la Carlton Gardens numărul... Garmony! ioată lumea începu să vorbească simultan

58

îmbrăcat într-un costum cu două numere prea mic se pierdură în vacarm. Vernon porni din nou spre birou. Era vorba de măsuri de prevedere. Dar nu dețineau nici un fel de material despre Garmony, absolut nimic. Intră în birou, îi făcu vânt ușii cu piciorul, să se închidă, și formă un număr de telefon.

- George. Fotografiile sunt ale lui Garmony.
- Nu spun nimic până nu vii la mine.
- El mi-a trimis deja un ordin de interdicție.
- Ți-am spus că-s senzaționale. Cred că argumentele tale privind interesul public vor fi imbatabile.

Abia așeză receptorul, că sună telefonul privat. Era Clive Linley, pe care Vernon nu-l mai văzuse de la incinerare.

- Trebuie să discut ceva cu tine.
- Clive, zău că nu-i momentul cel mai nimerit, din punctul meu de vedere.
- Nu, îmi dau seama. Dar aș vrea să ne vedem. E important. Ce zici de diseară, după serviciu ?

Distinse în vocea vechiului său prieten o notă gravă, care-l împiedică să refuze imediat, încercă, totuși, fără prea multă convingere :

- Am avut o zi sinistă...
- Nu durează mult. E ceva important, cu adevărat important.
- Bine, ascultă. Mă duc diseară la George Lane. Ce-ar fi să trec pe la tine înainte ?

După convorbirea telefonică, își îngădui să se mire, timp de câteva secunde, de stilul folosit de Clive. Atât de insistent, cu o nuanță lugubră, atât de solemn. Evident că se întâmplase ceva neplăcut. Lui Vernon i se făcu rușine de lipsa lui de mărinimie. Clive se dovedise un prieten devotat, cu prilejul destrămării celei de a doua căsnicii a lui Vernon, mai mult, îl încurajase să vâneze postul de redactor-șef, când toți ceilalți credeau că ar fi o pierdere de vreme. Acum patru ani, când Vernon zăcuse în spital, pradă unei infecții virale a măduvei osoase, Clive îl vizitase aproape zilnic, aducându-i cărți, casete muzicale și video, șampanie. În 1987, când Vernon șomase câteva luni, îi împrumutase zece mii de lire. Vernon descoperise după doi ani, din întâmplare, că prietenul său împrumutase banii de la bancă. Iar acum, el, Vernon, se purtase ca un porc cu prietenul aflat la nevoie.

Îi sună pe Clive, dar nu răspunse nimeni, tocmai încerca să mai formeze o dată numărul, când fu întrerupt de sosirea directorului administrativ, care-l aducea cu el pe jurist-conșul ziarului.

~~ Ai un material despre Garmony despre care nu ne-ai informat?

— Nici poveste, Tony. E clar că circulă vreun

on și a intrat în panică. Ar trebui să veri-l dacă ordinul a fost trimis și altor ziare.

Am verificat. N-a fost, zise jurist-con-

60

Ian McEwan

Tony făcea o mutră neîncrezătoare.

— Deci nu știi nimic ?

— Absolut nimic. Un fulger din senin. Urmară alte întrebări bănuitoare de același gen și alte tăgăduieli din partea lui Vernon. La plecare, Tony mai zise:

— N-ai să faci nimic fără să știm și noi, nu-i așa, Vernon?

— Doar mă cunoști, răspunse el, făcându-i cu ochiul.

Nici nu ieșiseră bine cei doi, că și întinse mâna după telefon și formă numărul lui Clive, când îi ajunse la urechi larva din biroul mare. Ușa i se dădu de perete și năvăli în birou o femeie, urmată de Jean, care-și înălță ochii spre tavan, spre cunoștința redactorului-șef. Femeia încremeni în fața mesei sale de lucru, hohotind. Ținea în mână o scrisoare mototolită. Era corectoarea dislexică. Nu se înțelegea tot ce spunea, dar Vernon reuși să distingă o propoziție repetată:

— Ați spus că mă apărați. Ați promis. N-avea de unde să știe în momentul acela, dar clipa dinainte ca ea să-i deschidă ușa fusese ultima lui ocazie de a fi singur, până la nouă și jumătate seara, când avea să iasă din clădire.

///

Lui Molly îi plăcea să spună că ceea ce aprecia cu deosebire la casa lui Clive era faptul că el locuia în ea de atât de multă vreme. În 1970, când majoritatea celor de o vârstă cu el încă trăiau în odăi închiriate și mai aveau câțiva ani buni până să-și cumpere primele apartamente igrasioase, la subsolul imobilelor, Clive moștenise de la un unchi bogat și fără copii o gigantică vilă ornamentată cu stuc, care cuprindea un atelier de pictură cu două niveluri, construit în acest scop la etajele trei și patru, ale cărui geamuri arcuite, vaste, dădeau spre nord, înspre o îngrămădeală de acoperișuri povârnite. În spiritul epocii și al tinereții sale - avea, pe atunci, douăzeci și unu de ani - pusese să se

zugrăvească purpuriu exteriorul și umpluse interiorul cu prieteni -^{cu} P^{re} cădere muzicieni. Trecuseră prin studio ȘJ niscaiva oameni celebri. John Lennon și °ko Ono petrecuseră o săptămână la el. Jimi Hendrix dormise o noapte și provocase, mai ^u*t ca sigur, un incendiu ce distrusese balustrada scârilor. Pe măsură ce se consuma deca-^{ul}> casa devenea tot mai liniștită. Amicii _ , muau să vină, dar nu rămâneau decât o

62

Ian McEu

n

Stucul își recapătă culoarea crem, Vernon fusese chiriaș timp de un an, Molly își petrecuse acolo o vară, un pian fusese urcat până sus, în studio, se construiseră rafturi de cărți, în locul carpetelor roase fuseseră întinse covoare orientale și casa se umpluse cu piese disparate de mobilier victorian. Cu excepția câtorva saltele vechi, foarte puține obiecte au fost aruncate, ceea ce-i plăcuse, probabil, lui Molly, pentru că locuința devenise istoria unei vieți acum mature, istoria preschimbării gusturilor, istoria pasiunilor stinse, a unei crescânde bunăstări. Primele tacâmuri comercializate de magazinul Woolworth mai împărțeau sertarul din bucătărie cu setul de argintărie veche. Uleiuri de pictori impresioniști englezi și danezi atârnavă pe perete în vecinătatea unor afișe îngălbenite ce dădeau seama de primele succese ale lui Clive sau anunțau faimoase concerte rock - Beatles-ii la Stadionul Shea, Bob Dylan pe Isle of Wight, Rolling Stones la Altamont. Câteva afișe erau mai valoroase decât tablourile. La începutul anilor '80, aceasta fusese locuința unui compozitor cu dare de mână, încă tânăr - Clive scrisese deja partitura muzicală pentru filmul de succes al lui Dave Seidler, *Crăciun pe Lună*, - și o anumită demnitate (își spunea el în momentele de bună dispoziție) părea că se prelinge din umbritele tavane înalte pe uriașele sofale umflate și pe toate chestiile - nu chiar vechituri, nici chiar antichități — cumnărato Aa

■•->" T

Amsterdam

63

de seriozitate devenise și mai accentuată când o menajeră destoinică începuse să rânduiască totul. Nu-chiar-vechiturile fuseseră curățate de praf și ceruite, arătând a mobilă stil. Plecă și ultimul chiriaș, iar peste casă se înstăpâni tăcerea caracteristică locurilor unde se muncește. Timp de câțiva ani, Clive trecu rapid prin două căsătorii nebinecuvântate cu prunci, din care scăpă nevătămat. Cele trei femei pe care le cunoscuse de aproape locuiau în străinătate. Iubita lui din acea epocă, Susie Marcellan, trăia la New York, iar când venea la Londra, nu zăbovea prea mult. Anii și multele succese îi strâmtaseră lui Clive făgașul vieții, până mai rămăsese doar esențialul; își apăra intimitatea nu chiar cu îndârjire, dar cu o desăvârșită tactică a evaziunii. În acele zile, autorii de profile jurnalistice și fotoreporterii nu erau invitați niciodată să-i calce pragul și trecuse vremea când Clive trebuia să fure o oră, două, între petreceri sau întâlniri ^{cu} iubite sau prieteni, ca să compună brusc mște prime măsuri îndrăznețe sau chiar o Melodie completă. Politica ușilor deschise ^aParținea istoriei.

uar lui Vernon îi făcea încă plăcere să-l

Citeze, ținând seama de faptul că se maturi-

^{ase}, parțial, aici, iar casa îi deștepta numai

nuntiri dragi: fete simpatice, seri însuflețite

folosirea cumpătată a drogurilor, nopți de

da în dormitorul mic din spate. În epoca

o, Șmii de scris și a copiilor la indigo. Chiar

la intrare, retrăi - dar numai fulgurent - o senzație pe care n-o mai avusese de mult: de autentică anticipare, un sentiment că ceva are să se întâmple.

Când Clive îi deschise ușa, Vernon nu per-cepu nici un indiciu imediat de derută sau criză. Prietenii se îmbrățișară în hol. — Avem șampanie în frigider. Clive înhață o sticlă și două pahare, iar Vernon urcă scările în urma lui. Aerul din casă părea stătut și Vernon își spuse că, probabil, Clive nu ieșise de o zi sau două. O ușă întredeschisă îi îngădui să vadă dezordinea înfiorătoare din dormitor. Clive o ruga deseori pe menajeră să sară peste încăperea în care se afla, dacă era cufundat în lucru. Starea studioului confirmă impresia lui Vernon. Dușumeaua era ninsă cu foi de manuscris, în jurul pianului și al tastaturii mini-computerului pe care-și desăvârșea Clive orchestrarea erau răspândite farfurii și cești murdare, pahare soioase. Aerul era închis și umed, ca și cum ar fi fost respirat de mai multe ori. — Scuză dezordinea.

Împreună, măturară cărțile și partiturile de pe fotolii, așezându-se pe ele ca să bea șampanie și să stea de vorbă. Clive îi povesti lui Vernon despre întâlnirea cu Garmony, la incinerarea lui Molly.

— Și ministrul de Externe chiar a spus „cară-te-n mă-ta de aici” ? întrebă Vernon. Am fi putut folosi asta la cronică mondenă.

— Absolut. Mă străduiesc să nu stau î

Ian McEwan Amsterdam

65

De vreme ce se aflau la subiectul Garmony, Vernon îi făcu prietenului său un rezumat al celor două convorbiri avute dimineața cu George Lane. Era exact tipul de istorioară care-i stârnea interesul lui Clive, dar el nu manifestă nici o curiozitate în legătură cu fotografiile sau cu hotărârea judecătorească ce interzicea publicarea lor, părând că ascultă numai cu o ureche. Vernon nici nu terminase bine de povestit, și Clive era deja în picioare. Umplu din nou paharele. Tăcerea care anunța schimbarea subiectului era apăsătoare. Clive își așeză undeva paharul și se duse până în celălalt capăt al studioului, apoi se întoarse, masându-și ușor dosul palmei stângi.

— M-am gândit la Molly, vorbi el în cele din urmă. La cum s-a dus, cât de repede, cât de neajutorată, la cum n-ar fi vrut să moară „Șa cum a murit. Lucruri pe care le-am mai discutat.

Făcu o pauză. Vernon așteptă, sorbind din Pahar.

Uite cam cum stau lucrurile. De câtăva

^{Vreme}, am și eu un motiv să mă sperii... (Ridică

^{Oce}a, pentru a-l împiedica pe Vernon să-și

^xPnnie îngrijorarea.) Sper să nu fie nimic

s av. Știi ^{cum 6j} ceva ce te umple de sudori

^oaptea, iar dimineața ți se pare caraghios.

^{lr} nu despre asta vreau să-ți vorbesc. Aproape

sUr că nu e nimic, dar nu am ce pierde dacă

rog ceva. În ideea că m-as îmbolnăvi grav,

66

greșeli mari, știi și tu, erori de judecată, sau să nu mai cunosc numele lucrurilor, să nu mai știu cine sunt, probleme din astea... în cazul acesta, mi-ar plăcea să știu că cineva mă poate ajuta să termin... Adică, să mă ajute să mor... Mai ales dacă mă voi pomeni în situația de a nu putea hotărî singur, sau de a nu putea acționa așa cum am vrut. Așadar, ceea ce doream să spun... era să te rog, fiind tu cel mai vechi prieten al meu, să mă

ajută, dacă-ți dai seama că am ajuns în punctul când acest lucru trebuie făcut. Așa cum ar fi trebuit s-o ajutăm și pe Molly, dacă am fi fost în stare...

Clive nu-și termină fraza, fiind oarecum descumpănit de atitudinea lui Vernon, care îl privea țintă cu paharul ridicat, parcă încremenit în acțiunea de a bea. Clive își drese, sonor, glasul.

— Știi că nu e o rugămintă obișnuită. Mai știi și că, în țara asta, contravine legii și n-aș vrea — firește, în cazul că ai spune da — să te pomenești că ai devenit infractor. Dar exista metode, se pot găsi locuri și, dacă s-ar ajunge la asta, aș dori să mă duci într-un astfel de loc cu avionul. Răspundere grea, pe care i-o pot cere numai unui prieten apropiat, ca tine-Tot ce mai am de adăugat este că nu m-a cuprins panica sau ceva de felul acesta. Ai^{*1} chibzuit îndelung.

Pe urmă, întrucât Vernon continua să-l vească fix și să tacă, mai

Ian McEwan Amsterdam

67

— Bun, asta era.

Vernon puse jos paharul, se scarpină în creștet și se ridică în picioare.

— Nu vrei să-mi spui de ce anume te-ai speriat ?

— Cu nici un preț.

Vernon se uită la ceas. Deja întârziase de la întâlnirea cu George. Zise :

— Să fim înțeleși. Ceea ce-mi ceri nu-i deloc un fleac. Am nevoie de timp de gândire.

Clive aprobă cu o mișcare a capului. Vernon se îndreptă spre ușa și coborî primul scările. În hol, se îmbrățișară din nou. Clive deschise ușa și Vernon ieși afară, în noapte.

— Va trebui să chibzuiesc serios.

— Sigur că da. Ți mulțumesc că ai venit. Ambii bărbați erau de acord că prin natura ei, caracterul ei personal și lumina în care puneau prietenia lor, rugămintea lui Clive crease, pentru moment, o apropiere emoțională stânjenitoare, de care puteau scăpa cel mai "Șor despărțindu-se, ceea ce făcură fără a mai rosti vreun cuvânt, Vernon dispărând iute pe stradă, în căutarea unui taxi, iar Clive urcând ^{maP}o scările până la pianul său.

Amsterdam

69

IV

Însuși Lane îi deschise ușa vilei sale din Hollând Park. — Ai întârziat.

Vernon, socotind că George dorea să vadă cum i se potrivește rolul de magnat al presei care-și cheamă la ordin redactorul, refuză să-și ceară scuze, sau să se explice măcar, și-și urmă amfitrionul, prin holul orbitor luminat, până în living-room. Din fericire, aici nu se afla nimic care să-i amintească de Molly. Camera era luminată în stilul numit cândva de ea „Buckingham Palace”: carpete groase de un galben-muștar, sofale uriașe de un roz prăfuit, fotolii cu spirale de viță de vie imprimare pe tapițerie, picturi în ulei în tonalitate brună, reprezentând cai de curse la păscut, reproduceri după Fragonard, cu doamne bucolice în leagăne supradimensionate, cu rame aurite, și tot acel gol imens, luminat prea intens de lămpi de alamă cu lustru strălucitor. George ajunse la masivul cadru de marmură stratificată al căminului plin cu cărbuni falși» în spatele cărora ardea gazul, și se întoarse spre musafirul său.

— Un pahar de porto ? Vernon își aminti că nu mâncase la prânz decât un sandwich
k*»**»»»* -

dacă nu de foame, îl enerva atât de tare pretențioasa construcție în care locuia George ?

Si ce-l apucase pe George să îmbrace un halat de mătase peste costumul de oraș? Pur și simplu, sfida bunul simț.

— Da, cu plăcere.

Se așezară, cam la douăzeci de picioare depărtare unul de celălalt, despărțiți de focul ce șuiera. Dacă ar rămâne singur o jumătate de minut, se gândi Vernon, s-ar duce în patru labe până la paravanul de alamă al șemineului și ar da cu capul în el. Nici acum, că era cu cineva, nu se simțea în apele sale.

— Am văzut cifrele sondajului ABC, zise, grav, George. Nu sunt bune.

— Ritmul scăderii vânzărilor încetinește, răspuse Vernon - răspunsul standard, mantra lui.

— Totuși, scad.

— Redresarea cere timp. Vernon gustă din Porto și se consolă la gândul că George nu deținea decât un procent și jumătate din *The Judge*, iar la meseria de jurnalist nu se price-^{3e}a deloc. Era de asemenea folositor să-și amintească de faptul că averea lui,

„imperiul

^{ese}i', își avea rădăcinile în exploatarea

^{ler}gică a celor săraci cu duhul: coduri nume-

-^e ascunse în Biblie prezicând viitorul, incași

jalutați din cosmos, Potirul Sfânt, Chivotul

pământului, învierea Morților, al Treilea

î t¹, a ?^aPt^{ea} Pecete, Hitler trăind bine mersi

1 . *~^{ru}- Nu era ușor să suporti o predică de-a

70

Ian McBw

■an

— Am impresia - zicea el acum - că ceea ce-ți trebuie este ceva senzațional, o poveste care să creeze senzație, ceva în care adversarii tăi de presă să se lase antrenați, de teama de a nu rămâne de căruță.

Lucrul de care avea nevoie pentru a împiedica tirajul să mai scadă era o creștere a tirajului. Vernon păstră o mină neutră, știind că George pregătea terenul pentru a aduce vorba de fotografii. Totuși, încercă să-l zorească:

— Am primit vineri o știre bombă, despre doi gemeni siamezi, funcționari ai administrației din...

— Puah!

Imboldul avusese efect. George sări, brusc, în picioare.

— Asta nici măcar nu-i știre, Vernon. Nu-i decât o bagatelă. Hai să-ți arăt eu o știre.

Să-ți arăt cum dă târcoale Julian Garmony instanței de judecată, cu degetul vârât în cur! Vino cu mine!

Făcură cale întoarsă prin hol, trecură pe lângă bucătărie și o apucară pe un coridor mai strâmt, terminat cu o ușă pe care George o descuie cu o cheie yale. Complicatul aranjament al căsniciei conținuse și convenția ca Molly, cu oaspeții ei și cu lucrurile ei cu tot, să locuiască separat, într-o altă aripă a casei' în felul acesta, ea nu era nevoită să-și sur* prindă amicii înăbușindu-și zâmbetele provo-cate de aerul pompos al lui George, iar George, la rândul său, scăpa de puternicul

Amsterdam

71

J-----J-

toate încăperile unde erau primiți musafirii. Vernon fusese de multe ori în

apartamentul lui Molly, dar folosise întotdeauna intrarea de la stradă. Acum se încorda când George împinse ușa. Se simțea nepregătit. Ar fi preferat să se uite la fotografia în partea de casă ce-i aparținuse lui George.

În semiîntuneric, timp de câteva secunde, câte îi trebuiră lui George ca să bâjbâie după comutator, Vernon trăi pentru prima oară șocul adevărat al morții lui Molly - simpla ei absență. Recunoașterea absenței femeii îi fu provocată de mirosurile familiare, pe care era deja pe cale să le uite : al parfumului, al țigaretelor, al florilor uscate din dormitor, al boabelor de cafea prăjită; mirosul cald, ca de brutărie, al hainelor proaspăt călcate. Vorbise mult despre ea, se și gândise mult, dar numai pe apucate, în timpul zilelor de muncă intensă, sau seara, înainte de a se cufunda în somn, dar până acum nu-și dăduse seama cu adevărat că-i lăsase un gol în suflet, nu simțise insulta implicită în faptul că nu o va mai vedea sau auzi vreodată. Ea fusese un pri-^{et}en, poate cel mai bun pe care-l avusese, iar ^{ac}um nu mai exista. Nu lipsea mult să se facă ^erâs în fața lui George, a cărui siluetă își ^{es}trănia chiar acum conturul. Din copilărie, ⁿ zilele petrecute la grădiniță nu mai cunos-gj^{18,6} o asemenea tristețe, atât de acută, o însoare dureroasă înlăuntrul capului, chiar j^{ea}su pra cerului gurii. Tânjirea după Molly. > ^ascunse un oftat de autocompătămire cu o

72

Ian McEwan

Odaia era exact așa cum o lăsase ea, în ziua când acceptase să se mute într-un dormitor din aripa principală, devenind captiva și pacienta lui George. Trecând pe lângă baie, Vernon întrezări o fustă pe care o recunoscuse, întinsă peste barele pentru prosoape, precum și un ștergar și un sutien, aruncate pe podea. În urmă cu mai bine de un sfert de veac, ea și Vernon își alcătuiseră un cuibușor, care durase un an, într-un apartament minuscul de la mansardă, pe Rue de Seine. Și atunci prosoapele ude erau azvârlite neglijent pe jos, iar din sertarele pe care Molly nu le închidea niciodată se revărsau cascade de lenjerie; în centrul încăperii trona o masă de călcat rabatabilă care nu dispărea niciodată de acolo, iar într-o garderobă plină până la refuz se găseau rochii, înghesuite și cu umerii pleoștiți, ca navetiștii îngrămădiți în metrou. Reviste ilustrate, farduri, formulare necompletate, șiraguri de mărgele, flori, chiloței, scrumiere, invitații, tampoane de vată, plăci de patefon, bilete de avion, pantofi cu tocuri cui - nici un centimetru neacoperit de lucrșoarele lui Molly, așa încât, dacă avea de lucru după orele de birou, Vernon se ducea să scrie la o cafenea de pe aceeași stradă. Și totuși, dimineață după dimineață, ea răsărea proaspătă din scoica dezordinii de fetișcană, ca Venus pictată de Botticelli, ca să se prezinte - nu goală, firește, ci cochet dichisită - la redacția ediției pariziene a revistei *Vogue*.

— Pe aici, zise George, și-l conduse îⁿ

■terdam

73

Ams

mare, cafeniu. În timp ce George întindea mâna după el, Vernon avu timp să arunce o privire rapidă înjur. Ai fi zis că Molly va intra dintr-o clipă în alta. Un album despre grădinile italiene zăcea, deschis cu fața în jos, pe dușumea, iar pe o măsuță joasă se aflau trei pahare de vin, căptușite cu mucegai gri-ver-zui. Poate băuse dintr-unul chiar el. Încercă să-și amintească de ultima sa vizită, dar ocaziile se suprapuneau. Fuseseră lungi discuții despre mutarea ei în aripa principală a casei, mutare de care se temuse și căreia i se împotrivi, știind că însemna un drum fără întoarcere. Alternativa era azilul. Vernon și toți ceilalți amici o sfătuiseră să rămână în Holland Park, din convingerea că un mediu cunoscut avea să-i facă bine. Cât se înșelaseră! Chiar și în

condițiile unui regim instituțional strict ^{ar} fi fost mai liberă decât s-a dovedit a fi sub oblăduirea lui George.

George îl îndemnă pe Vernon să se așeze pe un scaun și savura clipa, extrăgând fotografiile din plic. Vernon nu-și putea lua gândul e la Molly. Oare, pe măsură ce se cufunda în ^oală, existaseră și momente de luciditate, ^{ca}nd se simțise abandonată de prietenii care ^u mai veneau în vizită, neștiind că accesul ^ea le fusese interzis de George ? Dacă-și ^{Ur}isise prietenii, cu siguranță că-l bleste-^{maae} Și pe Vernon.

George își pusese fotografiile - trei, cu tensiunile zece pe opt - în poală, cu fața în

74

Ian

tăcerea lui Vernon, că este nerăbdarea nerostită a acestuia. Ii exacerba presupusa agonie, vorbind cu o încetineală deliberată:

— Mai întâi, să-ți spun ceva. Nu înțeleg de ce a făcut fotografiile, dar un lucru e sigur, Nu le-ar fi putut face fără consimțământul lui Garmony. El privește direct în obiectiv, Dreptul de autor era al lui Molly și eu, ca unic moștenitor, îl dețin acum, efectiv. Se înțelege de la sine că mă aștept ca *The Judge* să nu dezvăluie sursa.

Desprinse o fotografie de pe genunchi și i-o întinse. În primul moment, Vernon nu desluși nici o imagine dincolo de suprafețele lucioase, albe și negre, dar în cele din urmă se închegă conturul unei fețe, fotografiată de aproape. Incredibil. Vernon întinse mâna după altă fotografie - din cap până în picioare, tuns scurt - și după a treia — profil pe trei-sferturi. Reveni la prima. Toate celelalte gânduri îi fuseseră spulberate. Le studie din nou pe a doua și pe a treia, văzându-le acum clar și simțindu-se asaltat de sentimente diferite: mai întâi uluire, urmată de o nestăvilită ilaritate interioară.

Înăbușirea acesteia îi pricinui senzația că levitează, ridicându-se de pe scaun. Pe urmă, avu sentimentul unei răspunderi zdrobitoare - sau să fi fost sentimentul puterii? Ținea în mâini viața unui om - sau cel puțin cariera sa. Și, cine știe, poate ca avea posibilitatea să schimbe în bine viitorul țării. De asemenea, tirajul publicației sale. — George, vorbi el în cele din urmă. Trebuie^e

După o jumătate de oră, Vernon plecă de la George, cu plicul sub braț. Opri un taxi și, după ce-l instrui pe șofer să pornească ceasul, dar să rămână nemișcat lângă bordură, se lăsă pe spate, cu ochii închiși, câteva minute, calmat de torsul motorului, masându-și tâmpla dreaptă și gândindu-se cum să procedeze. În cele din urmă îi ordonă șoferului să-l ducă în South Kensington.

Lumina din studio era aprinsă, dar Vernon nu apăsă butonul soneriei. Pe treptele de la intrare mângăli un bilețel cu un mesaj pe care, prevăzând că va fi citit mai întâi de portar, îl concepu în termeni vagi. Împături de două ^{Ori} hârtia înainte de a o strecura pe sub ușă, ^{^u}Pă care se întoarse grăbit la taxi. *Primesc, ar* cu o condiție. *Să-mi faci și tu mie același ^{Ser}viciu. V.*

Așa cum presupusese Clive, melodia îi scăpa printre degete cât timp rămânea la Londra și încerca s-o prelucreze în studio. Zi de zi se așeza la treabă, producând mici schițe, varia-țiuni îndrăznețe, dar tot ce-i ieșea erau citate, mai bine sau mai străveziu deghizate, din propria sa operă. Nu țâșnea liber nimic creator, înveșmântat într-o formă de exprimare proprie, nimic ce să conțină un element de surpriză, garanția originalității. În fiecare zi, după ce renunța la efortul de a compune, se dedica unor trebușoare mărunte și plictisitoare, cuni ar fi orchestrarea completă a pasajelor,

scrierea portativelor indescifrabil notate, detalierea contribuției instrumentelor minore cu coarde, prin care se introducea lentă temă Principală. Trei întâlniri, planificate la distanțe egale pe parcursul a opt zile, îl împiedică să se ducă în Districtul Lacurilor: cu luni în urmă promisese că va participa la un dîneu Pentru colectarea de fonduri, apoi, ca o favoare cută unui nepot ce lucra la radio, acceptase vorbească cinci minute pe post și, în al

U

a erna

ea rînd, se lăsase cooptat în juriul ce

premiu pentru compoziție la o

80

plecarea cu încă o zi, fiindcă Vernon dorise să-l întâlnească.

În tot acest timp, când nu lucra, Clive studia hărți, își lustruia bocancii de drumeție și-și verifica echipamentul - lucruri esențiale când plănuești o excursie prin munți, iarna. Ar fi putut să scape de angajamentele luate asu-mîndu-și iresponsabilitatea unui spirit creator și liber, dar nu putea suferi acest tip de aroganță. Avea câțiva prieteni care jucau, dacă le convenea, cartea geniului, neapărînd acolo unde erau așteptați, încredințați că, oricâtă supărare minoră ar fi pricinuit astfel, neobrăzarea de care dădeau dovadă nu putea decât să sporească, în ultimă instanță, respectul față de chemarea lor superioară. Indivizii din categoria asta — romancierii fiind de departe cei mai parșivi — izbuteau să-și convingă familiile și prietenii că nu numai ceasurile de trudă creatoare, ci orice moșiaială de după-amiază, orice plimbărică, orice scufundare în mușenie, orice depresie nervoasă sau criză de alcoolism purtau pecetea exonerantă a unei intenții nobile. Clive, însă, vedea în această atitudine o mască a mediocrității. Nu se îndoia că aveau o chemare înaltă, dar comportarea necivilizată nu avea cum să facă parte din ea. În fiecare secol existaseră, poate, o excepție sau două: Beethoven, desigur, dar Dylan Thomas *în mod sigur nu*.

Nu se plînsese nimănui că i se blocase inspirația. Preferă să-i anunțe că pleacă într-o scurtă vacanță, de dmmotfo r>- e~-*-

Amsterdam

81

socotea cătuși de puțin secătuit. Uneori munca de compoziție era dificilă și trebuia să procedezi așa cum te învăța experiența că e mai bine. Prin urmare, rămase la Londra, participă la dîneul de caritate, vorbi la radio, stabili cine era câștigătorul premiului și, pentru prima oară în viață, se certă strașnic și cu Vernon. Abia în prima zi de martie se înființa la gara Euston și se instala într-un compartiment gol de clasa întâi, în trenul ce ducea la Penrith.

Îi priau călătoriile lungi cu trenul, din cauza ritmului odihnitor pe care îl imprimau gândirii - exact ce-i trebuia după confruntarea cu Vernon. Dar nu-i fu atât de ușor pe cât se așteptase să se simtă în largul său în compartiment. Străbătînd, indispus, culoarul, devenise conștient de o neregularitate a mersului său, ca și cum un picior i-ar fi crescut mai lung decât celălalt. De cum își găsisese locul, se descălțase de un pantof și descoperise un boț negru, turtit, de gumă de mestecat, lipit de pingeaua în zig-zag. Cu buza superioară arcuită de dezgust, încă mai tăia, trăgea și răzuia cu briceagul când trenul se Puse în mișcare. Sub stratul de murdărie, era încă rozalie, de culoarea cărnii, iar de mentă se simțea vag, dar inconfun-

Dl- Cât de oribil era acest contact intim cu onținutul gurii unui străin, de ce enormă Igaritate dădeau dovadă indivizii ce rume-f^{au} gumă și o lăsau să le pice din gură exact

în compartiment după ce se spălase pe mâini, își căută disperat, câteva minute, ochelarii, găsindu-i pe scaunul de alături, iar apoi constată că uitase să-și ia ceva de scris. Când, în sfârșit, își îndreptă privirea spre geamul vagonului, în suflet i se instalase mizantropia bine cunoscută și nu văzu în peisajul urban ce defila afară decât urâtenie și agitație lipsită de sens. În cuibușorul lui din vestul Londrei, adâncit în rutina zilnică pentru care se izola în sine, lui Clive îi era ușor să creadă că prin civilizație se înțelege suma tuturor artelor, la care se adaugă designul, gastronomia, vinul bun și alte câteva lucruri asemănătoare. Se dovedea însă că, de fapt, era ceea ce se vedea din tren: mile după mile de locuințe moderne standardizate, al căror scop principal era să servească drept suport antenelor de televiziune, simple sau parabolice; fabrici producând gunoaie inutile cărora să li se facă reclamă la televizor; camioane stând la coadă, în deprimante curți de magazie, pentru a fi distribuite; iar tot restul spațiului era ocupat de șosele și de tirania circulației. Parc-ar fi fost locul unde se desfășurase o cruntă orgie, văzută a doua zi dimineața. Nimănui nu-i plăcea cum arată, dar nimeni nu fusese întreat. Nimeni nu-l planificase, nimeni nu-l dorise, dar majoritatea oamenilor erau siliți să trăiască acolo-Cine și-ar închipui, privind cum se scurge milă după milă din această hidoșenie, că au existat vreodată bunătatea și imaginația, că au existat Purr-
pli
co^

Ian McBwan, Amsterdam

sau Milton? Din când în când, cum trenul prindea viteză și se îndepărta tot mai mult de Londra, se înfățișa privirilor câte un colțișor rustic și o dată cu el mijea frumusețea, sau amintirea ei, dar, după numai câteva secunde, frumusețea se risipea, înlocuită de un râu transformat în canal îndiguit cu beton sau de o bruscă țarină, fără garduri vii sau copaci, sau de șosele, de autostrăzi noi ce se desfășurau în toate direcțiile, cât vedeai cu ochii, fără rușine, ca și cum nimic nu conta mai mult decât să te duci altundeva. Din punctul de vedere al intereselor tuturor celorlalte forme de viață de pe planetă, proiectul uman era nu numai un eșec, ci o eroare, de la bun început.

Dacă putea da vina pe cineva, acela era Vernon. În trecut, Clive călătorise de multe ori pe respectiva magistrală, dar peisajul nu-l deprimase niciodată în așa hal. Nu putea da vina pe guma de mestecat sau pe stiloul uitat. Cearta din seara precedentă îi răsuna încă puternic în urechi și se întreba, îngrijorat, dacă ecourile ei îl vor urmări și la munte, distrugându-i liniștea. Dar ce purta el în cap^{nu} era doar vacarmul vocilor, ci și o consternare crescândă pricinuită de comportarea amicului său și o senzație copleșitoare că, de^aPt, nu-l cunoscuse niciodată pe Vernon cu devărat. Își întoarse ochii de la fereastră. Și^and te gândești că numai acum o săptămână

^ruse prietenului său o favoare atât de^{Der}sonală și de neobișnuită! Cumplită eroare,

cc

S

e

ini

cd **u**

riH **P**,

co

fi

O © ©

T3 K

©

N CD

cd

cc **ti**

ti

ai

N
© N CC ©
Cd © ^
fi h 9,
©
cd o © dl
r ^ 03
fi cd
© ^ fi

aSsJsi

3

cc . ©
0 >
o !
3 cd
3

iiisill

cp- ^-r
cc sh

a

cd cd ©
CD o ^c-
cd
CC r ^ ^3 F-H

s o „,jr © » S §|

ii 11

1"! s-s.s

1*1 li

©
©
co © o
cd

OH ©
T3
©" >
O
13
'cd

-03
fn cd
Cd CD PH

•3 §-§

>cd

S.s

FH ^.
OHO
©" Z!
CD i

■g5

fi bc-fi © © r ^
© fi o *r3 --H co ©

fi a ft s

r¹ °
£ <rt fi

n\

FH _J. o" 111

cd
2
D fi
F-, fi
co
PI® c
cd © cd- -H CD
6'CS -I
CD gj
Cd
)Cd
tc oi
2
D
co
cd
cd
>cd o-g
co© y
I-H >-I
■P B .H
cd © FH
-S 8-S P S 'bb cd
fi ^^^
CC -F-i Cl ..
3 &
'3 i»
cd
.2 'Cd
cd ^
fi
cd
o o
S cd©
fi
I
CD

•CFI
"o. fi
CD © L'™ I-I
S -s 5 3 o
CD © ^ rj
co rt'0 © Q
+3 fi O
.fi -^
O >Cd
o T3
CD -FH
3
cd 'cd
© cd hc
O r-H
rH FH
© 'fi
« O O 'rt HS-FS- £ CC- fi © ^
© 2 © g ,fi »H

•liilti

©
CD

a

S.3

N

-I

bo-j3 a

2 &-§

« "5* fe.

53-3
CC ^

Of

50 e^>

86

Ian

o pustietate industrială era redată pădurii puieti în apărători de plastic se întindeau până aproape de zare, unde niște buldozere netezeau cernoziomul proaspăt adus. Dar Clive nu-și desprindea ochii de pe bancheta goală din față, pierdut în convoluțiile auto-punitive ale meditațiilor asupra condiției sale în societate, distorsionând și colorând neștiutor trecutul prin prisma nefericirii sale. Ocazional, îl distrăgeau gânduri de alt soi, iar de câteva ori reuși să citească, dar tema obsesivă a călătoriei spre nord asta era. Redefinirea unei prietenii.

După câteva ceasuri, la Penrith, fu o mare ușurare să iasă din coconul gândurilor lui și să parcurgă peronul, cu bagajele în mână, în căutarea unui taximetru. Până la Stonethwâite mai erau douăzeci de mile și se lăsă bucuros în voia unei conversații mărunte cu șoferul Fiind mijloc de săptămână și sezon mort, Clive descoperi că era unicul client al hotelului-Solicitase camera unde mai locuise de vreo trei, patru ori, singura care conținea și o masă bună pentru lucru. Sfidând frigul, deschise larg geamul ca să respire, în timp ce despacheta, aerul fără pereche al Districtului Lacurilor, un aer ce sintetiza mirosurile ap^{el} cu turbă, al stâncilor umede, al pământul¹¹ acoperit cu mușchi. Mancă de unul singur l^a bar, privit, dintr-o vitrină de sticlă, de o vulp^e împăiată, încremenită în arcuirea ce preceda saltul ucigaș. După o scurtă plimbare în i totală din perimetrul naT./><-"i--- i-

87

i înăuntru, îi ură noapte bună chelneriței

și se retrase în cămăruța sa. Citi o oră, după care stătu întins pe spate în întuneric, ascultând vâjâitul puternic al pârauului umflat, conștient de faptul că-i vor reveni gândurile și că era mai bine să se lase chinuit de ele acum, decât să le ia cu el, a doua zi, în drumeție. Ceea ce pusese stăpânire pe el acum nu era dezamăgirea. Mai întâi își aminti conversația și pe urmă ceva de dincolo de ea, mai întâi ceea ce se rostise, apoi ce i-ar fi plăcut, acum, după ore de reflectare, să-i fi spus lui Vernon. Amintire, dar totodată fantazare : își imaginea un text dramatic din care păstra pentru sine cele mai bune replici, fraze răsunătoare, de o tristă înțelepciune etică, conținând reproșuri cu atât mai severe și fără replică, cu cât erau mai chibzuite și mai reținute emoțional.

II

lată ce se întâmplase, de fapt: Vernon îi telefonase dimineața târziu, folosind vorbe atât de asemănătoare cu cele rostite de Clive acum o săptămână, încât sunau ca un citat deliberat, o cerere în glumă de întoarcere a unui favor. Vernon zicea că vrea neapărat să-i vorbească, era urgent, în nici un caz la telefon, trebuiau să se întâlnească, chiar în ziua aceea.

Clive șovăise. Intenționa să prindă trenul de după-amiază spre Penrith; totuși, răspunsesese :

— Bine, vino, pregătesc ceva pentru cină. își modifică proiectul de excursie, aduse două sticle de vin de Burgundia din pivniță Ș¹ pregăti masa. Vernon sosi după o oră și

Cli^{ve} avu impresia că prietenul său slăbise. Avea fața prelungă, ascuțită și nebărbierită, palt^o nul părea cu câteva numere prea mare, i^{ar} când își așeză servieta pe podea, ca să P^{ri} mească paharul de vin, îi tremura mâna.

Dădu de dușcă vinul Chambertin Clos o^e Beze ca pe o bere și zise:

— Ce mai săptămână, ce săptămână nică!

amsterdam

89

întinse paharul, să-i fie umplut din nou, ar Clive, bucuros că nu-i oferise de la început Richebourg, îi făcu plăcerea.

— Am petrecut trei ore la tribunal azi-dimineață, dar am câștigat. Ai crede că o dată cu asta s-a sfârșit. Dar toți angajații sunt împotriva mea, adică aproape toți. Scandalul a cuprins întregul edificiu. E de mirare că a mai apărut ziarul. Chiar acum se desfășoară o ședință secretă și sunt sigur că vor adopta o moțiune de neîncredere în mine. Administrația și conducerea se mențin ferm pe poziții, așa că din punctul ăsta de vedere e bine.

Clive îi indică un scaun, iar Vernon se lăsă greoi pe el, își propti coatele pe masă și continuă să se văicărească:

— Ce dobitoci îngâmfați. Mă dau de ceasul morții să le salvez cur-papir-ul ăla de ziar și PJSărcoasele lor de slujbe. Preferă să piardă totul decât să folosească un blestemat de ^adverb. Nu trăiesc aieva. Ar merita să moară ^{de} foame.

e nu înțelegea o iotă din ce boscorodea ^{er}non, dar îl asculta cu sollicitudine. Paharul safirului era iarăși gol, așa că-l umplu și , . stoarse să scoată puii din cuptor. Vernon >ⁱidică servieta pe genunchi. înainte de a o ftide, inspiră profund, să se calmeze, și ¹ luă o înghițitură de Chambertin. Apăsă ^esorturile încuietoarelor, așteptă o clipă

^Vorbi CU VnrA înnoafă •

90

— Uite, aș vrea să știu ce crezi despre asta nu numai fiindcă ești și tu implicat personal și știi câte ceva despre întreaga afacere, fjj mai ales fiindcă nu lucrezi în branșă și au nevoie de opinia cuiva din afară. Eu, unu], simt că înnebunesc...

Murmură ultimele vorbe parcă numai pentru sine, în timp ce scotoci în servietă și scoase un plic mare, întărit cu carton, din care extrase trei fotografii alb-negru. Clive micșoră flăcărilor de sub tigăi și se așeză. Prima fotografie înmănată de Vernon îl înfățișa pe Julian Garmony într-o rochie trei-sferturi simplă, în postura unui manechin pe podium, cu brațele îndepărtate puțin de corp și cu un picior pus în fața celui alt, cu genunchii ușor îndoți. Sâni falși ascunși de rochie erau mititei și se zărea o margine de bretea de sutien, Avea fața machiată, dar nu exagerat, fiindcă paloarea sa naturală îl servea de minune, iar rujul imprimase un arc senzual pe buzele-i subțiri, răutăcioase. Părul îi aparținea negreșit lui Garmony: scurt, ondulat și despărțit de o cărare, așa că înfățișarea îi era în acelaș¹ timp cochetă, deșucheată și ușor bovină. Nu era vorba de ceva ce ar fi putut trece drept deghizare sau trucaj fotografic. Expresia încordată, concentrată în sine, era cea a unui bărbat surprins într-o stare de excitați^e sexuală. Privirea intensă fixată asupra obiect¹ vului era conștient seducătoare. Poza era int^{ei} ligent luminată, cu ecleraj moale.

— Molly, pronunță Clive, mai mult pentru sine

Amsterdam

91

_Ai surprins stptul într»nn cuvânt, îl aprobă Clive. wnir .. ,->.-

Urmărea cu nesăț scena, așteptând reacția, iar Clive continuă să se uite lung la fotografie, mai ales ca să ascundă ce gândea. La început simțise doar o ușurare, legată

de Molly. Fusese elucidată o enigmă. Așadar, asta o atrăsese la Garmony, viața lui tainică, vulnerabilitatea lui, încrederea care probabil că-i unise. Draga de Molly. Probabil că era jucăușă și inventivă, că l-a îndemnat să-i dea înainte, conducându-l tot mai adânc în visele pe care nu i le putea satisface Camera Comunelor, iar el avusese, probabil, siguranța că se putea baza pe ea. Dacă boala ei ar fi fost de un alt soi, ar fi avut grijă să distrugă fotografiile. Se întâmplase lucrul acesta și în afara budoarului ei ? În restaurantele din marile orașe străine ? JJouă fete care să-și fi făcut de cap în oraș ? Molly s-ar fi priceput. Cunoștea costumația potrivită pentru anumite cotloane, s-ar fi dat ¹¹¹ vânt după sentimentul că e implicată într-o conspirație, ar fi fost încântată de tâmpenia ^{SI} senzualitatea situației. Clive se gândi încă dată că o iubise cu adevărat. Ce părere ai? întrebă Vernon.

^a să tragă de timp, Clive întinse mâna
Pa altă fotografie. În aceasta, un bust, rochia
Garmony era și mai mătășos de feminină.

^{ea} doar o simplă bordură de dantelă, la
®^r Și la mânecile bufante. De fapt, era,
abil, un *dessous*. Deghizarea era mai

92

ascunsă și sublinia, patetic, zădărnicia nădejdi de a crea o identitate confuză. Ecle-rajul artistic al lui Molly nu reușea să atenueze fălcile puternice ale capului masiv, nici umflă-tura mărilor lui Adam. Cum arăta și cum își închipuia că arată erau, desigur, două lucruri extrem de diferite. Ar fi trebuit să dea impresia de ridicol fotografiile astea, ba chiar erau caraghioase, dar Clive se simțea impresionat întrucâtva. Cât de puțin ne cunoaștem unii pe alții! Ca sloiurile de gheață, ființele noastre plutesc în mare parte sub nivelul apei, iar șinele nostru social, vizibil, proiectează exclusiv albul și răceala. Or, iată aici o vedere rară sub unde, o imagine a agitației intime a unei ființe omenști a cărei demnitate a fost dată peste cap de irezistibila nevoie de fantezie pură, de gând pur, dată peste cap de elementul uman ireductibil - mintea.

Clive se întrebă pentru întâia oară cum ar fi să nutrească sentimente de simpatie față de Garmony. îi datora lui Molly această posibilitate, în cea de a treia fotografie, ministrul purta o jachetă Chanel umflată și-și ținea ochii plecați; pe cine știe ce ecran mental al ființei sale, devenea o femeie sfioasă și abordabilă, dar ceea ce se vedea din afară era în mo" evident o evaziune. Privește realitatea în față^a > ești bărbat! îi reușea mult mai bine când se uita direct în obiectiv și te sfida cu *prefac*['] toria lui.

— Ei ? Vernon începea să-și piardă răbdarea-

— Extraordinar.

^{Am}sterdam
93

îi restitui fotografiile. Nu putea gândi limpede câtă vreme mai avea sub ochi imaginile acelea. Zise:

__ Prin urmare, te lupti să nu apară în ziar.

Propoziția fusese rostită ca o tachinare și ca o răutate, dar izvorâse din dorința de a mai amâna formularea gândurilor proprii. Vernon îl privea fără să clipească, uluit.

— Ești nebun? Țsta-i dușmanul. Tocmai ți-am spus că am reușit să anulăm ordinul de interdicție.

— A, da. Iartă-mă. Se vede că n-am fost suficient de atent.

— Vreau să le public săptămâna viitoare. Tu ce părere ai ?

Clive se lăsă pe spate în scaun și-și împleti degetele la ceafă.

— Cred, zise cu multă grijă, cred că subordonații tăi au dreptate. E o idee cât se poate de proastă.

— Cum așa?

— L-ar distruge.

Cred și eu că l-ar distruge.

Ca persoană particulară, vreau să spun.

— îhî!

„ Urmă o tăcere stânjenitoare. Lui Clive i se grămădeau atâtea obiecții în cap, că parcă^{Se} anulau reciproc.

Vernon împinse paharul gol peste masă și, "Pă ce-i f_v umplut, zise :

Nu înțeleg. Individul este otravă curată. Pus-o tu însuți, și nu de puține ori.

94

Ian McE

— Umblă zvonul că pregătește o mișcare de neîncredere pentru noiembrie. Țara s-ar duce de râpă dacă ar deveni prim-ministru.

—Asta-i și părerea mea, spuse Clive. Vernon deschise larg brațele :

— Și atunci?

Urmă o altă pauză, timp în care Clive contemplă crăpăturile din tavan, încercând să-și formuleze gândurile. În cele din urmă, vorbi:

— Răspunde-mi la următoarea întrebare. Crezi că e un păcat, principial vorbind, dacă un bărbat se costumează în haine de femeie?

Vernon gemu. Începea să se comporte ca un bețiv. Probabil că dăduse câteva păhărele pe gât înainte să vină la el.

— O, Doamne, Clive !

— Cândva erai apologetul revoluției sexuale. Te dădeai drept apărătorul poponarilor.

— Nu-mi vine să-mi cred urechilor!

— Te ridicai să aperi piese și filme pe care cei mai mulți le doreau interzise. Nu mai departe decât anul trecut ai luat partea cretinilor care și-au bătut cuie în boașe!

Vernon se strâmbă:

— Mai precis, în penis.

— Și nu-i aceasta tocmai modalitatea de exprimare sexuală pe care o aperi cu atâta zel ? Ce crimă nemaipomenită a comis Harmony ca să trebuiască să fie dat în vileag?

— Crima de ipocrizie, Clive. Ticălosul e călăul și biciuitorul, paznicul valorilor familial' groaza imigranților, a azilanților, a călătoril^o a tuturor celor mflrcri«ai»«"*'

^{wa}n Amsterdam

95

__Nesemnificativ, zise Clive.

.— Ba foarte semnificativ. Nu mai mânca rahat.

._Dacă e OK să fii travestit, atunci este

OK si pentru un rasist să fie travestit. Nu e OK, însă, să fii rasist.

Vernon suspină, mimând compasiunea.

— Ascultă-mă pe mine...

Dar Clive își găsisese calul de bătaie :

— Dacă este OK să fii travestit, atunci este OK și pentru un tată de familie. Pe ascuns, firește. Dacă e OK să...

— Clive! Lasă-mă să vorbesc! Stai cât e ziua de lungă în studio, visând la simfoniile tale. Habar n-ai ce mari sunt mizele. Dacă nu-l oprim pe Garmony acum, dacă ajunge prim-ministru în noiembrie, partidul lui are toate șansele să câștige alegerile de la anul. Încă cinci ani! Se vor îngroșa rândurile celor ^ce subzistă sub nivelul de sărăcie, va spori numărul deținuților și al celor dezmoșteniți ^{de} soartă, va crește criminalitatea, vor fi mai ^multe revolte spontane decât anul trecut. A

pentru serviciul militar obligatoriu.

Înconjurător va avea și el de suferit,

dcă va prefera să joace cum îi cântă parte- de afaceri, decât să semneze acordurile

combatere a fenomenului de încălzire glo-^{la}- Intenționează să ne scoată din Europa! catastrofă economică! Ție nu-ți pasă (aici la ^{m^{on}} ^{^n}dică bucătăria enormă, cu un gest

o A U3T¹ TIAT⁺
r'ai moi mn
l-i-i

" 1

96
-w1

— Ai grijă, mârâi Clive. Ai grijă când bei vinul meu. Luă sticla de Richebourg și îi umplu lui Vernon paharul. O sută cinci lire sterline butelia.

Vernon goli o jumătate de pahar dintr-o sorbitură.

— Exact ceea ce voiam să spun. Sper că nu devii comod și retrograd la vârsta de mijloc, nu?

Clive răspunse înțepăturii cu una proprie. — Vrei să știi care-i dedesubtul afacerii? Tu faci treaba lui George. Te-a asmuțit. Te folosește, Vernon, mă surprinde că nu ți-ai dat seama. Îl detestă pe Garmony fiindcă s-a încurcat cu Molly. Dacă ar deține informații compromițătoare despre mine sau despre tine, nu s-ar da în lături să le folosească. După un minut de gândire, continuă: Le-o fi și folosit. Pe tine nu te-a tras în poză ? în costumul de scufundător? Sau într-o fustiță de balerină? E dreptul opiniei publice să afle.

Vernon se ridică în picioare și vârî plicul cu fotografii în servietă.

— Am venit la tine cu speranța că mă vei ajuta. Sau, cel puțin, că voi găsi înțelegere- Nu m-am așteptat să fiu luat peste picior.

Ieși în hol. Clive îl urmă, fără să sin^a vreo remușcare. Vernon deschise ușa și ^{se} răsuci spre el:

— Nu pricep, spuse el, calm. Cred că nu e^d sincer cu mine. De ce naiba nu ești de acord ■

întrebarea putea fi retorică. Clive ^{se} apropie de prietenul său ei-* ~«-----■

sterdam

97

cauza lui Molly. Nouă nu ne place de Garmony, dar ei îi plăcea. El avea încredere în ea, iar ea îi respecta încrederea. Era ceva numai al lor. Fotografiiile astea îi aparțin lui Molly, n-au nici o legătură cu mine, cu tine, cu cititorii ziarului tău. Te-ar fi urât din tot sufletul pentru ce vrei să faci. De fapt, o înșeli.

Apoi, ca să nu-i dea lui Vernon satisfacția de a-i trânti ușa în nas, se răsuci pe călcâie și se îndreptă spre bucătărie, să cineze de unul singur.

Afară, lângă hotel, de-a lungul unui zid de piatră aspră, se întindea o bancă de lemn. După micul dejun, Clive se așeză pe ea, să-și • înnoade șireturile. Deși nu găsisese încă elementul cheie al finalului, căutarea îi oferea două avantaje importante. Primul, de ordin general: optimismul. Munca preliminară o săvârșise în studio, iar acum, deși nedormit, era bucuros că se afla din nou în cadrul său natural favorit. Al doilea avantaj era mai concret : știa precis ce dorește. De fapt, lucra dinspre coadă spre cap, intuind că tema căutată era ascunsă în fragmentele și măsurile deja compuse. Avea să recunoască melodia potrivită de îndată ce-i va fulgera prin mint^ Când întreaga operă va fi șlefuită, urechi inocente i se va părea că melodia a fost a cipată și dezvoltată și pe alte porțiuni partiturii. Găsirea notelor adecvate va fi inspirat act de sinteză. Deocamdată avea timentul că le cunoaște, dar încă nu le po^{ate} auzi. Le cunoștea dulceața și melancolia sedii cătoare. Le cunoștea simplitatea - model^u desigur, era „Oda bucuriei” de Beethoven- &^a **luăm**, bunăoară, primele acorduri: câte^v măsuri urcătoare, câteva mhnrât^"

Amsterdam

99

r un cântecel pentru copii. Total nepretențios, Har cu câtă pondere spirituală! Clive se ridică de pe bancă să ia pachetul cu hrană rece din mâinile ospătăriței care i-l adusese. Exaltarea pe care i-o dădeau misiunea sa, ambiția sa, îi permitea o astfel de comparație. Cu Beethoven. Ingenunche pe prundișul lotului de parcare, ca să-și pună în raniță sandvișurile cu brânză gratinată.

Își săltă ranița pe umăr și porni pe cărarea ce ducea spre vale. Un front de aer cald trecuse, noaptea, peste lacuri, iar promoroaca dispăruse deja din pomi și de pe lunca pârâ-iașului. Pătura de nori era înaltă, de un cenușiu uniform, lumina transparentă și nescânteietoare, poteca uscată. Greu să găsești condiții mai bune, iarna târziu. Socotea că poate conta pe opt ore de lumină, deși știa că, la asfințit, va putea găsi drumul spre casă cu ajutorul unei lanterne, cu condiția să nu se ^mai afle pe creste, ci înapoi în vale. Deci avea

^{lm}P să urce pe Scaffel Pike, dar putea amâna Jf^{erea} deciziei până când va ajunge sus, pe ^{Es}k Hause.

^{ne} parcursul primei ore, după ce cotise

^{Pre} sud, în Langstrath, se simți, în pofida, : ^{lrtl}ismului, cuprins de angoasa singură-
>^u generate de imensul spațiu nelocuit. Alunecă f- -, ^a> iară sa se poată împotrivi, într-un soi

j, ^{rever}ie, o poveste complicată despre un

^{lvi}d care, ascuns după o stâncă, pândea

^ entul când să-l omoare. Din când în când

100

Ian

101

această neliniște, fiindcă făcuse multe drumeții neînsoțit. De fiecare dată trebuia să-și înving o rețineră. Era un act de voință, o trântă cî instinctul, să se mențină pe direcția ce-l înde. părta tot mai mult de oameni, de adăpost, de ajutor și căldură. Simțul

proporțiilor, obișnuit cu perspectiva zilnică a odăilor și străzilor, îi era dintr-o dată bulversat de golul acesta colosal. Masa de stâncă ce atârna deasupra văii părea o lungă încruntătură cioplită în piatră. Torentul tunător al pârâului era limbajul amenințării. Curajul îi scădea văzând cu ochii și toate instinctele primare îi spuneau că a mai continua era o nebunie inutilă, că săvârșea o greșală.

Dar Clive își continuă, încăpățânat, drumul, tocmai fiindcă știa că teama și dorința de a da înapoi erau chiar condiția - maladia - de care încerca să se vindece, dovada că truda zilnică - încovoierea deasupra claviaturii, patru ore pe zi - îl transformase într-un fricos netrebnic. Va redeveni mare și cutezător. Nu exista nici o amenințare în jur, numai indii ferența elementelor. Pericole erau, desigur dar numai din cele obișnuite, destul de *bew£~* ne: să cadă și să se rănească, să se rata* ceașcă, să se strice, brusc, vremea, sa-surprindă înserarea pe drum. înfruntându-l^e își va recăpăta sentimentul că ține totul su control. Curând, înțelesurile omenești se v^o șterge de pe fețele stâncilor, peisajul își vⁱ impune frumusețea și-l va absorbi ^r

inimflP'iriahilă <■. -

Amsterdam

viață întinsă peste ei îi vor aminti că face și e] ne semnificativ cum este, parte din ordinea naturii și atunci se va simți eliberat.

Numai că astăzi beneficul proces dura mai mult decât de obicei. Trecuse un ceas și jumătate și tot se mai uita bănuitor la stâncile din față, temându-se că după ele se aține cineva, tot mai privea cu o umbră de aprehensiune suprafața întunecată de stâncă și iarba de la capătul văii, tot își mai amintea, ener-vându-se, crâmpie din discuția cu Vernon. Spațiile vaste, care ar fi urmat să-i aneanti-zeze îngrijorările, făceau ca totul să pară ne semnificativ. Eforturile n-aveau nici un rost. Mai ales simfoniile: răbufniri anemice, stil bombastic, încercări sortite eșecului de a construi un munte de sunete. Sfortări pasionate. Și pentru ce? Bani. Respect. Imorta-itate. O modalitate de a nega arbitrarul ce^{ne}-a zămislit, de a ține la distanță spaima de moarte. Se opri, ca să-și înnoade mai strâns Șireturile. După o vreme își scoase puloverul i^l bau, însetat, apă din sticlă, încercând să îndepărteze gustul scrumbiei afumate pe care acuse greșeala să o mănânce la micul dejun. e^u rmă se pomeni căscând și gândindu-se la Patul din odăița de la hotel. Totuși, era impo-« să fi obosit atât de repede; nu putea fi^{rb}a să se întoarcă din drum, după ce făcuse^atea eforturi să urce până acolo.

,J^{Uns} la un podeț aruncat peste pârâu, se ia „^x ^"Ș* tragă sufletul. Neapărat trebuia să

§

102

Ian

Ian McB^u,

chiar aici și să urce scurt pe partea stânga, văii până la Stake Pass, sau să continue pârâu. unde valeda se sfârșea și să se cațare vreo trei sute de picioare pe un versant abrupt, până la Tongue Head. Nu prea avea chef de J urcuș negociat centimetru cu centimetru, dar nici ideea capitulării în fața slăbiciunii șaua vârstei nu-l încânta. Decise, în ultimă instanță, să se țină aproape de pârâu - oboseala urcușului ar fi putut să-i alunge toropeala. După încă o oră ajunsese la capătul văii, în fața primei pante abrupte, și-și regreta deja opțiunea. începuse să plouă torențial și știa că oricât de laudate erau hainele impermeabile scumpe pe care le trăgea, grăbit, peste cap, efortul fizic al urcușului avea să-l încălzească peste măsură. Ocolind piatra alunecoasă de lângă apă, alege un traseu ce trecea pe malurile înalte, ierboase, și, bineînțeles, după doar câteva minute sudoarea începu să i se prelingă în ochi, amestecată cu ploaia. îl săcâia faptul

că bătăile inimii i se întetiseră atât de repede și că trebuia să se oprească tot la trei, patru minute să-și tragă sufletul. Nu era normal ca un urcuș atât de ușor să-l stoarcă de puteri' Luă un gât de apă din sticlă și porni m⁹¹ departe, profitând de singurătate ca ^{sa} icnească și să geamă tare la fiecare pas i»^{al} dificil.

Dacă ar fi fost însoțit, poate că ar fi glume pe seama umilințelor la care te vârsta. Dar acum nu mai avea în S/ prieteni apropiați care să-i întelfi«o"^â

•rdam

103

Ainste

je a se supune la asemenea cazne. Toți cunoscuții se mulțumeau să trăiască lipsiți de măreția sălbatică a naturii - un restaurant la tară, Hyde Park primăvara, cam la atât se reducea spațiul natural de care aveau nevoie. Nu puteau emite nici o pretenție că trăiesc cu adevărat. Înfierbântat, ud, gâfâind, se sforța să se tragă în sus și să se culce pe burtă pe malul cu iarbă și rămase întins acolo, cu ploaia răpăindu-i pe spate, înjurându-și amicii pentru că erau plicticoși și nu aveau poftă de viață. Se dovediseră niște ingrați. Nici unul n-avea habar unde era, nici unuia nu-i păsa de el.

După ce ascultă cinci minute cum răpăia ploaia pe țesătura hainelor sale impermeabile, se ridică în picioare și-și reluă urcușul. De fapt, era Districtul Lacurilor cu adevărat o ^zonă sălbatică? Atât de bătătorită de plimbăreți, având orice trăsătură, fie ea cât de nesemnificativă, catalogată și preamărită cu ^emfază. Nu era, la urma urmei, decât o imensă Ș¹ maronie sală de gimnastică, iar panta asta ^uJi set de spaliere năpădite de iarbă. Ceea ce

cea el era gimnastică aerobică, în ploaie.

"^um urca spre trecătoare, îl asaltară gânduri

' mai dezarmante, dar, pe măsură ce câștiga

țirne și urcușul devenea mai puțin abrupt,

m ploaia se opri și o lungă spărtură în nori

Perm|ge slaba consolare de a vedea câteva p de soare diluate, începu să se simtă bine.

f_Q, ^{e nu er}a decât efectul endorfinei secre-

¹Λ_t A

104

Ian

an McE[^]

simplu îl ajuta faptul că-și găsisse ritmul. Sase simțea bine fiindcă acesta era momentul așteptat în orice drumeție, când ajungi pe culme și treci de cumpăna apelor și îți apar în față noi creste și noi văi - Great End, Esi Pike, Bowfell. Acum, munții erau cu adevărat frumoși.

Pășind pe un teren aproape orizontal, își croi drum printre smocurile de iarbă către poteca ce suia dinspre Langdale. Vara, acesta era un traseu deprimant de aglomerat, dar astăzi nu se mai vedea decât un singur drumet singuratic, îmbrăcat în albastru, care traversa culmea stearpă, grăbind cu bună știință pasul spre Esk Hause, ca și cum ar fi mers la o întâlnire. Apropiindu-se, observă că era o femeie, ceea ce-l inspiră pe Clive să se transpună în rolul bărbatului ei, aflat în situația în care și ea părea atât de grăbită să ajungă' așteptând-o lângă un lac singuratic, strigând-o pe nume când o vede apropiindu-se, scoțând din rucsac o sticlă de șampanie și două cupe de argint și înaintând spre ea... Clive nu avusese nici o iubită, nici măcar vreo nevastă, căreia să-i placă drumeția. Susie Marcellaⁿ> întotdeauna dispusă să încerce ceva nou, w însoțise o dată în Catskills¹, dar se dovedise a fi o neajutorată exilată din Manhattan, tân-guindu-

se cât era ziulica de lungă din pricin^a insectelor, a bășicilor și a inexistenței taxiuri^{10*}
1. Lanț muntos de joasă altitudine în estul Statul New York.

Amsterdam

105

Când ajunse în sfârșit la drumeag, femeia îl devansase cu o jumătate de milă și începea să se abată spre dreapta, spre Allen Crag. Stătu locului, să-i dea timp să dispară, să rămână singur pe platoul înalt. Crăpătura din nori se dilata, iar în spatele său, pe Rosthwaite Fell, o baghetă de lumină plimbată peste licheni restabilea reputația culorii maro, cu nuanțe de roșu învâpăiat și de galben, îndesă hainele de ploaie în raniță, mănă un măr și se gândi încotro avea să se îndrepte, înclina acum să urce pe Scaffel Pike, de fapt ardea de nerăbdare să pornească. Traseul direct era de la Esk Hause, dar acum că se dezmoștise își propunea să continue spre nord-vest, să coboare până la Sprinkling Tarn, ^aPoi și mai jos, pe lângă Sty Head și să se angajeze la urcușul lung pe Corridor Route. Dacă după aceea avea să coboare pe sub Great și să se întoarcă acasă pe drumul pe care ■ ascensiunea, pe lângă Langstrath, avea ^{sa} ajungă la hotel la asfințit.

Așa că porni, cu pași ușori, spre marea și ^a(lemenitoarea creastă Esk Hause, simțind

03 1

> ia urma urmei, nu era atât de mare dife-ⁿța dintre el, cel de acum, și cel ce fusese la rsta de treizeci și doi de ani și că nu Așchii, ci spiritul, îl ținuseră înainte în frâu.

de puternic se simțea, acum că era mai

Dⁱⁿe dispus!

bat

ps! colind marile cicatrice ale drumurilor

de excursioniști, alese un drum cotit

106

iun McB^

adesea, reflectă în termeni noi la viața sa înviorându-se cu amintirea unor minoite succese recente : reeditarea pe disc a unei m^a vechi piese pentru orchestră, citarea aproape reverențioasă a operei sale de către un ziar duminical, discursul înțelept și plin de umor pe care-l rostise când înmânase un premiu pentru compoziție unui școlar înlemnit de emoție. Se gândi la opera sa în totalitatea ei, la cât de variată și de bogată părea ori de câte ori reușea să ridice capul ca să obțină o perspectivă cuprinzătoare, la faptul că era o reprezentare abstractă a epocii în care trăise. Și mai avea multe de făcut. Se gândi cu afecțiune la oamenii din viața sa. Poate că se purtase prea aspru cu Vernon, care nu încerca decât să-și salveze gazeta și să-și apere țara de politica nemiloasă a lui Garmony. Chiar în seara aceea avea să-i telefoneze. Prietenia lor era prea importantă ca să se strice din pricina unei dispute oarecare. Fără îndoială că-și vor putea accepta diferențele de opinie, rămânând buni amici.

Cu astfel de gânduri blajine ajunse în sfârși' pe coama de unde se vedea lunga coborâre spre Sty Head, dar ceea ce zări îi smulse un strigăt de frustrare. Un întreg batalion de excursioniști alcătuita un șir mai lung de ° milă, marcat de o mulțime de punctișoare flu^o rescente, verzi, portocalii și albastre. F^e elevi, mai bine de o sută, dispuși în șir înc până la lac. Ii va trebui cel puțin o oră ca lase pe toți în urmă. P-

Amsterdam

107

nstantaneu, redus la un colțișor frumos de natură, călcat în picioare. Neacordându-și timp să mediteze la temele sale favorite — idioteția și poluarea vizuală a hanoracelor ce străluceau în soare, sau de ce simte lumea nevoia să se deplaseze în grupuri atât de brutal de mari - coti la dreapta, spre Allen Crag si, de cum îi ieși grupul de școlari din raza vederii, buna dispoziție îi reveni. Avea să se cruțe de ascensiunea consumatoare de energie pe Scaffel Pike și se va întoarce pe drumul mai ușor, de-a lungul crestei, și apoi, prin Thornythaite Fell, jos în vale.

Nu trecuseră - avea impresia - decât câteva minute și iată-l stând pe vârful muntelui, trăgându-și sufletul și felicitându-se că-și schimbase planul. În față i se întindea un traseu descris de Wainwright în *The Southern Fells* drept „plin de interes” : cărăruia urca și cobora pe lângă ochiuri de apă, străbătea porțiuni mocirloase și altele aride, presărate cu ștanci, trecea peste podișuri pietroase ca să ^aJungă la culmile Glaramara. Întocmai pri-^{eu}ștea care-l calmase acum o săptămână, ^atorită căreia putuse adormi. Umbla de o jumătate de oră și tocmai urca t terminată cu un mare zid pestriț de ^{at}ră, când miracolul se întâmplă, exact cum r ^{ase} : savura acum singurătates-ysimțear~ în ^lClrea *ⁿ t^{ru}P> mintea, mulțumită, îi stătea u totul altă parte și auzi muzica îndelung ⁿită, sau cel puțin îi veni o idee despre

108

îi fu oferită ca un dar: un păsăroi mare cenușiu, își luă zborul, cu un țipăt alarmat, ^Ja apropierea sa. Câștigând înălțime și descriind o vultură deasupra văii, slobozi un sunet picu. rat, pe trei note, în care Clive recunoscă rever. sul unui rând deja scris de el pentru piculină, Cât de elegant, cât de simplu! întoarcerea secvenței de la coadă la cap îi deschise drumul spre ideea unui cântec simplu și frumos, cu măsură banală, pe care aproape că-l și auzi. Dar nu chiar. I se formă în minte imaginea unei scări de mătase, cu trepte ce se desfăceau una câte una, lunecând afară din chepengul unui pod sau pe trapa unui aeroplan ușor. Fiecare notă apărea și o sugera pe următoarea. O auzea, o avea și pe urmă dispărea. Rămânea strălucirea molcomă a unei post-ima-gini amăgitoare, chemarea pierită a unei dulci și triste melodii. Sinestezia aceasta era un adevărat chin. Notele erau perfect interdependente, ca niște mici resorturi cromate ce propulsau melodia printr-un arc perfect. Aproape că o auzi din nou când ajunse i^{fl} vârful lespezii de piatră așezate în unghi și^l se opri, căutând în buzunar după carnețel și^l creion. Nu era complet tristă. Există în ea Ș^l veselie, o hotărâre optimistă de a înfrunta soarta. Curaj.

Începuse să mâzgălească în carnețel fraț' mente din ceea ce auzise, sperând că restul s va întruchipa printr-un efort de voință, ^{nam} deveni conștient de un alt sunet, nu ii nu un țipăt de pasăre, ci *m-m-r*

sterdam

109

g,a atât de absorbit, că aproape rezistă tentației de a ridica ochii, dar nu putu să nu se uite. Aruncând o privire pe deasupra stâncii proiectate peste un hâu de treizeci de picioare, se pomeni uitându-se la un iaz în miniatură, de dimensiunile unei bălți mai mari. În picioare, pe iarba de pe malul îndepărtat, se afla femeia pe care o zărise mergând grăbită, femeia în albastru. În fața ei, vorbind pe un ton jos, constant, stătea un bărbat cu îmbrăcăminte nepotrivită unei excursii în munți. Avea fața lungă și subțire, ca a unui animal cu râț. Purta un sacou vechi de tweed, pantaloni gri de flanelă și o șapcă pleoștită de stofă, iar gâtul și-l înfășurase într-o fâșie de pânză albă murdară. Un fermier din zona deluroasă, probabil, sau un prieten care disprețuia drumeția și echipamentul necesar ^{ac}esteia, dar care bătuse cale până aici s-o mtâlnească.

Surprinzătoarea scenă, cu animatele pre-^{2en}te omenști din mijlocul stâncilor, părea ^lrîpată anume pentru el. S-ar fi zis că era »rba de doi actori ce alcătuiau un tablou ^{enic}a^l cărui înțeles trebuia să-l deslușească, *i zis că nu făceau cu adevărat ceea ce se ^{ea}că fac, că numai se prefăceau a nu ști e. ^{Su}nt priviți. Indiferent ce-ar fi fost între j ^{eea}c-e-i veni imediat lui Clive fu clară ca

, l

mă de neon: *eu nu sunt de față!* a ? ^{re}trase și continuă transcrierea notelor. He ^{reu}șea

acum să înșiruie pe hârtie ele-

110

Ian

îndepărteze discret și să prelucreze restul; alt loc de pe culme. Când se auzi vocea femeii o ignoră. Îi venea deja greu să capteze sune, tele ce-i păruseră atât de distincte acum clipă. O vreme bâjbâi, dar pe urmă melodia; reveni, cu aceeași ciudată stratificare, atât de evidentă când îi suna în minte, atât de aluzivă de îndată ce-i slăbea concentrarea Anula notele cu aceeași viteză cu care le scria, dar când vocea femeii urcă brusc într-un strigăt, mâna îi înțepeni.

Era conștient că face o greșală, știa că ar fi trebuit să continue să scrie, dar nu se putu abține să nu privească iarăși, pe furiș, peste muchia stâncii. Ea întorsese acum capul în direcția sa. Clive îi dădu ceva mai puțin de patruzeci de ani. Avea fața mică, smeadă, baie-țoasă și părul negru, cârlionțat. Evident că-l cunoștea bine pe bărbat, fiindcă discutau însuflețit - o ceartă între soți, cel mai probabil își pusese rucsacul pe pământ și adoptase o atitudine sfidătoare, cu picioarele în^{te} pătate, mâinile în șolduri, capul dat ușor p^e spate. Bărbatul, apropiindu-se cu un pas, ° apucă de cot. Ea se eliberă cu o zvăcnii" bruscă a brațului. Pe urmă strigă ceva, își ^ rucsacul și încercă să si-l arunce pe um# Dar ținea de el și bărbatul, care-l trăgea sp el. Luptară astfel câteva secunde, obiect disputat mergând când spre unul, când sp, celălalt. În cele din urmă bărbatul câștigă cu un singur gest disprețuitor, o răsă încheieturii mâinii, aru-noo ~"---- --'

gterdam

111

nde acesta bolborosi, pe jumătate înecat, și înse a se cufunda încet.

Femeia schiță doi pași spre apă, dar se răzgândi. Când reveni, bărbatul făcu o nouă încercare s-o prindă de braț. Tot timpul vorbeau, se ciorovăiau, dar sunetul vocilor nu ajungea până la Clive decât cu intermitențe. El se întinse pe piatra înclinată, cu creionul între degete și carnețelul în cealaltă mână, și suspină. Chiar avea de gând să intervină ? Se imagină alergând către cei doi. În momentul când va ajunge lângă ei, posibilitățile se vor ramifica: poate că bărbatul o va rupe la fugă, femeia îi va fi recunoscătoare și, împreună, ar putea coborî spre drumul principal pe la Seatoller. Dar chiar și acest deznodământ, cel ^mai improbabil, i-ar zburătăci fragila inspirație. Oricum, era mai probabil că bărbatul și-ar fi redirecționat agresivitatea către Clive, ^{lar} femeia ar fi asistat neputincioasă. Sau ^satisfăcută, nici acest lucru nu era exclus; ^{au} poate între cei doi exista o legătură strânsă, Puteau năpusti amândoi asupra lui fiindcă ^{Ind}răznise să-și bage nasul.

femeia mai țipă o dată și Clive, lipindu-se Q ^{ma*} tare de stâncă, strânse din pleoape. ^a prețios, un mic giuvaier, i se rostogolea j 1 ^{Illan}â- Existase și o altă posibilitate, ca, ^{să} <k^{Sr*} ^ ^{urmat}t acest traseu, să se fi hotărât îjj, ^{boa}re până la Sty Head, pe lângă școlarii ft₀ ^{nor}ace fosforescente, și să o ia pe Corridor pi ⁶⁾Urcând pe Scafell Pike. Atunci, întâm-

112

Ian

McE,

cursul firesc. Soarta lor, soarta lui. Giuvaierul melodia. Însemnătatea momentului îl ^{f2}vea. Atât de mult depindea de el: simfonia celebrarea, reputația sa, oda de bucurie a acestui secol revolut. Nu se îndoia că melodia auzită ar fi purtat greutatea semnificațiilor, Toată forța unei munci de o viață se regăsea în simplitatea ei. De asemenea, nu se îndoia că nu era vorba de o bucată muzicală oarecare, care aștepta, pur și simplu, să fie descoperită; ceea ce făcuse,

înainte de a fi fost întrerupt fusese *creație*: extrăsese melodia dintr-mi țipăt de pasăre, profitând de pasivitatea alertă a unei minți angrenate în creație. Acum presiunea opțiunilor devenise urgentă : trebuia fie să coboare și să o salveze pe femeie - dacă ea avea nevoie de apărare -, fie să se furișeze de cealaltă parte a Glaramarei și să descopere un locșor ferit, unde să-și continue treaba -dacă nu cumva îi pierise inspirația. Nu mai putea rămâne aici, nefăcând nimic.

La auzul unui răcnet furios, deschise och¹ și se înălță pe vârfuri, să se mai uite o dat^a Bărbatul o înhățase iarăși de mână și se sfoir să o tragă pe lângă iaz, până la adăpost¹¹ peretelui de stâncă goală aflat chiar dedesu tul lui Clive. Ea zgâria pământul cu *tn&* liberă, probabil căutând o piatră ca s-o i^o sească drept armă, ceea ce nu făcea decât s ușureze bărbatului sarcina de a o smuci direcția dorită. Rucsacul fusese înghit^{1^} ape. El îi vorbea întruna, iar glasul îi cobor din nou la nivelul urmi JHTM»

sterdam

113

n_{rusc}, ea scoase un scâncet de implorare și tunci Clive știu numaidecât ce are de făcut. Dându-și drumul pe pantă în jos, înțelese că șovăiala sa fusese o prefăcătorie. De fapt, se hotărâse cum să procedeze chiar în momentul când fusese întrerupt.

Ajuns pe teren drept, alergă înapoi pe unde venise și pe urmă coborî, într-un prelung arc ocolitor, pe partea vestică a culmii. După douăzeci de minute găsisse o stâncă cu partea de sus netedă, care să-i servească drept masă, și stătea încovoiat peste notele sale. Nu mai avea în carnețel aproape nimic. Încercă să forțeze revenirea inspirației, dar concentrarea îi era întreruptă de o altă voce, cea interioară, insistentă, a autojustificării: orice ar fi însemnat intervenția sa - violență, amenințarea cu violența, rugăminți de iertare sau o declarație dată la poliție -, dacă s-ar fi apropiat de cei doi

un moment crucial al existenței sale ar fi

m

f^ost distrus. Melodia n-ar fi supraviețuit „, a^atâta agitație nervoasă. Date fiind lățimea es^{es}tei și numeroasele poteci ce o traversau, , , f^ost posibil nici să nu-i întâlnească pe cei

l¹ - ^a și cum n-ar fi fost acolo. El nu a fost

j^{oio} - El era în muzica sa. Soarta lui, soarta

I . ~* Carări separate. Nu era treaba lui. Treaba

.^{er}a asta, si nu era ușoară, dar nu cerea

aj^{aj}^rul nimănui.

re .^{Ce}l^e din urmă reuși să se calmeze și să-și cele ?^{asc}^ însemnările de-a-ndărătelea. Iată

j .^{rei} note ale țipătului de pasăre, iată-le

L^{nV} P^{en}tru piculină, iată începutul

114

Ian

McEyJ

Petrecu o oră, încovoiat peste ceea scrisese. În cele din urmă își vârî în buzunat carnețelul și porni cu pași repezi la drum menținându-se tot timpul pe partea apuseana a crestei și coborând curând în trecătoare! luă trei ceasuri ca să ajungă la hotel și abia sosise când începu să plouă din nou. Încă un motiv ca să-și anuleze restul șederii, să-si facă bagajele și s-o roage pe ospătăriță sa cheme un taxi. Obținuse ceea ce dorise de la Districtul Lacurilor. Mai putea lucra în tren, iar când va ajunge acasă va lua sublima secvență de note și frumoasa armonizare pe care o concepuse și le va prelucra la pian, eliberând frumusețea și tristețea din ele.

Fără îndoială că numai excitația creatoare, nu altceva, îl făcea să pășească încolo și înapoi în barul supramobilat al hotelului, așteptând taxiul, oprindu-se din când în

când ca să se uite la vulpea împăiată ce se pregătea de salt în hățișul veșnic verde. Excitația îl împinse să iasă de câteva ori pe afară, să vadă dacă vine mașina. Abia aștepta să *plsce* Când taxiul își anunță prezența, ieși zorit di" hotel, își aruncă sacoșa pe bancheta din spa^{te} și-i spuse șoferului să se grăbească. Dorea s plece departe, tânjea să fie în tren și ^{sa}, știe proiectat în viteză spre sud, cât ifl^a departe de Lacuri. Dorea să revină în an^{on} matul metropolei, să se întoarcă în ^{sP^a-!},* restrâns al studioului și — se gândise cu n¹¹¹ scrupulozitate — era sigur că dorința îi inspirată de excitația creatoare, nicidecum rușine.

IV

Rose Garmony se deșteptă la șase și jumătate și chiar înainte de a deschide ochii își repetă în minte numele celor trei copii: Leonora, John, Candy. Atentă să nu-și trezească bărbatul, coborî cu mișcări feline din pat și se întinse după halat. Ultimul lucru pe care-l făcuse în noaptea aceea fusese să recitească notițele, iar cu o zi înainte, după-amiază, vorbise cu părinții lui Candy. Celelalte două cazuri nu depășeau rutina : o bronhoscopie pentru diagnoză, după inhalarea unui fragment de alună, mserția unui tub pentru drenarea unui abces Pulmonar. Candy era o fetiță cuminte din midiile de Vest, căreia mama îi pieptănase ^{nc}metat părul pe spate și i-l împletise cu P^{anglici} pe tot parcursul unei boli lungi. Ope-ația pe cord deschis avea să dureze cel puțin ^ei ore, posibil cinci, iar rezultatul era incert. ^atal avea o băcănie la Brixton, iar ieri, la ^{anire}, adusese un coș plin cu ananas, ^{ango} și struguri - ofrandă pentru îmbuca sângerოსului zeu-bisturiu. Eroina fructelor înmiresma bucătăria, când ce ^{lnria} Garmony intră, desculță, să umple în ^{llcu}1- Până să fiarbă apa, trecu, prin holul

118

— - «icJSu^

pregăti servieta, aruncând încă o privii asupra însemnărilor. Ii telefona președinte^ partidului, căruia-i datora un răspuns, după care scrise repede un bilețel pentru fiul cel mare, încă adormit, în camera de oaspeți. Re veni în bucătărie, ca să termine de preparat ceaiul. Se duse cu ceașca aburindă la fereastră și privi jos, în stradă, fără să dea la o parte perdeaua dantelată. Numără opt pe trotuarul de pe Lord North Street, cu trei mai mulți decât ieri la aceeași oră. Deocamdată, nici urmă de camere TV, nici de polițiștii pro-miși de însuși ministrul de Interne. Ar fi trebuit să-l instaleze pe Julian dincolo, la Carlton Gardens, nu aici, în vechiul ei apartament. Se presupunea că indivizii de afară sunt rivali în profesiunea lor, dar stăteau adunați într-un grup nu tocmai compact, trăncănind, cum stau bărbații la intrarea berăriilor în serile de vară. Unul pusese un genunchi p sol, ca să lege ceva în vârful unei prăjini de aluminiu. Pe urmă își îndreptă spatele, scruta ferestrele și lui Rose i se păru că a fost descoperită. Continuă să privească, inexpresiv, & timp ce un aparat de fotografiat cu telescop se apropie, unduind, de ea. Când instrumen^{tu} îi ajunse chiar în dreptul ochilor, se tras înapoi de la geam și se duse sus, să se îmbrace ■

După un sfert de ceas se mai uită o da pe furiș, afară, de data asta de la fereast salonului, cu două etaje mai sus. Se ^{s^^{ill}i^e} exact așa cum îi plăcea să se simtă înainte a începe o zi grea la snit>^{'''1} J~

sterdam

119

ioaie, nerăbdătoare să pornească. Cu o seară "nainte nu avusese musafiri, nu băuse vin la cină - doar o oră de lectură atentă a notițelor, urmată de șapte ceasuri de somn

neîntrerupt. N-avea să permită nimănui să-i strice dispoziția, așa că se uită jos, la grup - compus acum din nouă persoane - cu o fascinație controlată. Fotografii în doise prăjina extensibilă și o proptise de balustradă. Un altul tocmai aducea o tavă cu cafele de la restaurantul-bufet de pe Horseferry Road. Oare ce informații le lipseau și sperau să le obțină? Atât de devreme dimineața. Ce satisfacții le dădea o muncă de soiul ăsta? De ce semănau atât de bine unii cu alții, băgăreții ăștia, ca și cum ar fi fost extrași toți din aceeași băltoacă de gene a omenirii? Bărbați înfiți, cu fețe lătărețe și mandibule puternice, îmbrăcați în jachete de Piele, vorbind cu același accent, un straniu amestec de fals Cockney și fals limbaj educat, emis pe același ton mios și totuși arțagos: »«icoa', uitati-vă nițel încoa', conia karmony. Rose!"

Îmbrăcăta și gata de plecare, intră cu a Sca lui de ceai și cu ziarele de dimineața dormitorul aflat în întuneric. La piciorul > șovăi. În ultima vreme, el avusese Proaste; nu prea avea chef să-l trezească u ă zile

c ru *ncă un a la fel. Aseară venise singur târ • a^na din Wiltshire și rămăsese până u r u ; Cu un pahar de whisky în mână, știa) /jjg arin d înregistrarea video cu *Flautul fer-*

120

Ian

Ian McB^

la iveală toate scrisorile lui Molly, cele care. satisfăceau, în mod stupid, poftele grotești Mulțumesc lui Dumnezeu că episodul ăstas- terminat. Mulțumesc lui Dumnezeu că femeia a murit. Plicurile erau împrăștiate și acum pe covor și el va trebui să le strângă și să le ascundă înaintea sosirii femeii care făcea curat. Numai creștetul capului i se zărea pe pernă — cincizeci și doi de ani și cu părul încă negru. îl ciufuli, tandru. Uneori, când își făcea vizita în saloane, sora trezea câte un băiețel j în felul ăsta, iar Rose se simțea întotdeauna \ mișcată de clipele de confuzie din ochii micuțului care-și dădea încet seama că nu se află la el acasă și că mâna ce-l atinsese nu era a mamei lui.

— Dragule, șopti ea.

Vocea lui ajunsese până la ea, înăbușită de plapuma groasă:

— Mă pândesc afară?

— Nouă indivizi.

— Mama mă-sii!

— Trebuie să fug. Te sun. Ține.

El își dădu la o parte așternutul de pe f^F și se ridică în capul oaselor.

— A, da. Fetița aia. Candy. Succes.

Se sărutară ușor pe buze când ea îi P^s ceașca de ceai în mână. își lipi palma de obr zul lui și-i aminti, blând, de scrisorile de P covor. Pe urmă se îndepărtă încet, se duse parter să-i telefoneze secretarei de la SP „0 în hol, îmbracă un palton gros de stofa lână, se uită în oglindă și <"•» •

^sterdam

121

servieta, cheile și fularul când se răzgândi „: urcă înapoi în dormitor. îl găsi așa cum âtiuse că-l va vedea, răsturnat pe spate, cu brațele în lături, moțând, cu ceaiul răcit lângă un teanc de dosare departamentale. În ultima săptămână, din cauza crizei, a fotografiilor ce urmau să fie publicate mâine, vineri, nu fusese timp, pur și simplu nici un moment liber, ca ea să poată sau să dorească să-și discute cazurile cu el și, chiar dacă știa că memorarea numelor era o veche șmecherie politicianistă, fusese mișcată de străduința lui. îl bătu ușor pe dosul mâinii și șopti:

— Julian.

— O, Doamne, zise el, fără să deschidă ochii. Prima ședință e la opt și jumătate. Trebuie să mă strecor pe lângă reptile.

Ea îi vorbi pe tonul cu care îi liniștea pe Părinții disperați: rar, ușor, săltăreț, mai degrabă decât grav:

— Nu se va întâmpla nimic, absolut nimic. El îi zâmbi, total neconvins. Ea se aplecă și șopti la ureche:

Ai încredere în mine. „^{Jos} se mai verifică o dată în oglindă. își

toți nasturii paltonului și-și aranja fi 3^{n asa} fel încât îi ascundea jumătate din j J^{a-}

L[^]ă servieta și ieși din apartament.

olul mare de la intrare ezită puțin cu n_s ^a P^e clanță, pregătindu-se să deschidă

! sa o zbughească până la mașină. r_{ft}J~_ ' Rosy! încoa'. Mutrișoară tristă, vă

sterdam

123

II

Cam la aceeași oră, cu trei mile mai spre vest, I Vernon Halliday când se trezea, când se cufunda din nou în coșmaruri în care alerga sau trăia amintirea unei goane intensificate I de forma ei onirică, vise-amintire în care fugea pe coridoare așternute cu lungi și uzate covoare | roșii, spre o sală de conferințe, târziu, ai întârziat iarăși, târziu până la punctul când disprețul se manifestă pe față, grăbindu-se de la ultima ședință la următoarea, cu încă șapte care trebuiau îndurate înainte de prânz, dând în exterior impresia că umblă, înăuntru sprin-tând, și așa toată săptămâna, expunându-și motivele în fața „gramăticilor” furioși, p^e urmă în fața scepticilor membri ai consiliul¹¹¹ directorial al ziarului *The Judge*, în fața personalului de la producție, în fața juriștilor, chi#^f în fața lui însuși, pe urmă în fața oamenii^{01*} lui George Lane, a Consiliului Presei, în direc în fața camerelor TV și în nenumărate, afl^o. nime studiouri de radio neaerisite. Vernon 1, argumenta teoria că interesul public cere imperativ publicarea fotografiilor cam în ^{aC} lași fel în care i-o prezentase lui Clive, ^a mai viclean, mai rapid și cu lux de amăn^{*1} lăsând să se înțeleagă *ră* oTM

uferea amânare, definind totul, multiplicând ^{exeIII}plele, folosind planșe, grafice și coli mari de hârtie pe care scria rapid, liniștind spiritele cu precedente juridice. Dar cea mai mare parte a timpului din vis și-o petrecea fugind, pășind riscant pe carosabilul plin de mașini ca să facă semn cu mâna taximetriștilor, țâșnind afară din taxiuri și repezindu-se, de-a curmezișul pardoselilor de marmură, în ascensoare, ieșind în grabă din lifturi și alergând pe coridoare exasperant înclinate în sus, care-i reduceau viteza, întârziindu-l și mai mult. Se trezi brusc și observă că soția sa, Mandy, dispăruse deja de lângă el, apoi i se închiseră iarăși ochii și se întoarse la același vis, ridicând cât mai sus servieta ca să-și croiască drum prin apă, sau sânge, sau lacrimi, alergând pe covorul roșu ce-l ducea la un amfiteatru unde urca pe podium ca să-și prezinte ^cazul în timp ce în jurul lui nu era decât o "niște înaltă și maiestuoasă ca arborii *red-^wod* și din penumbră îl pândeau zeci de ochi ^{VI}guenți și cineva se îndepărta de el pe arena ^{aco}perită cu rumeguș a circului, o persoană

^e semăna cu Molly, dar care nu voi să răs-^{Pu}ndă la chemarea lui.

"ană la urmă se trezi de-a binelea, în cal-

¹ dimineții pline de zgomote plăcute: ciripit

Păsărele, murmurul îndepărtat al radioului

^ bucătărie, ușa unui dulap închisă blând.

ncă plapuma de pe el și rămase întins pe

124

Ian Afeci%

spate, gol, simțind cum aerul emis de încălzire-centrală îi zvântă sudoarea de pe stern. Visel nu erau altceva decât fărâmițarea caleidosco pică a săptămânii, un comentariu animat ai ritmului săptămânii și al costului ei psihic omițând însă, — cu părtinirea nepremeditată a subconștientului - planul de bătaie, motivația a cărei logică dialectică îl împiedicase să înnebunească. Ziua publicării era mâine, vineri, deși o poză era amânată pentru ediția de luni, ca să țină treaz interesul cititorilor, Iar povestea clocotea de viață, avea picioare sprintene și alerga mai iute decât Vernon. De patru zile, de la anularea ordinului de interdicție, *The Judge* publica o serie de articole despre Garmony, ațâțând curiozitatea cititorilor în așa măsură, încât niște fotografii nevăzute de nimeni deveniseră o imagine a culturii politice, de la parlament la *pub*, un subiect universal de discuție, o chestiune despre care nici un jucător de pe scena politicii nu-și putea permite să nu aibă o opin^{ia} Ziarul publicase reportaje de la bătăliile date în sala de judecată, scrisese despre sprijin^{ul} glacial al colegilor lui Garmony din guvern* despre agitația primului-ministru, despre „ser¹ oasa îngrijorare” a figurilor de prim plan a^{Je} opoziției. *The Judge* își deschisese paginii Ș pentru protestele celor ce se împotriveau y^v» carii pozelor, sponsorizase chiar o dezbată televizată pe tema necesității unei legi ca să protejeze viața intimă.

125

J_n ciuda unor condamnări răzlețe, începea să se formeze părerea generală că *The Judge* era o gazetă decentă, combativă, că guvernul se afla de prea multă vreme la putere și devenise corupt financiar, moral și sexual și că Julian Garmony era un reprezentant tipic al acestei corupții, un mizerabil al cărui cap trebuia oferit publicului pe o tipsie. Tirajul crescuse într-o săptămână cu o sută de mii, iar redactorul-șef constată că are de luptat cu tăcerea redactorilor principali, nu cu protestele lor. În secret, toți doreau să se continue campania, câtă vreme dezacordul lor de principiu fusese consemnat. Vernon era pe cale să câștige disputa, deoarece acum vedeau toți- chiar și trepădușii din redacție - că puteau să le aibă pe amândouă: ziarul salvat de la pieire, conștiințele nepătate.

Se întinse, se scutură, căscă. Mai avea șapte-

Ze^a și cinci de minute până la prima ședință

Ș¹ nu peste mult timp se va bărbieri și va

In^{tra} sub duș, dar încă nu, se va mai cram-

Pona puțin de unicul moment tihnit al zilei.

oⁱiciunea sa pe cearșaf, încâlcirea senzuală

a^Șternutului din dreptul gleznei și vederea

Propriilor organe genitale, încă nu pe deplin

Sc^{urizate}, la vârsta sa, de o burtică proemi-

a^Și prea dilatată, făcu să-i plutească prin

înH^e V^a^ gânduri sexuale, ca niște norișori

e^{partați} pe cerul verii. Dar Mandy se

Satea să plece la serviciu, iar prietena lui

recentă, Dana, care lucra la Camera

Udelor pm în cfi-ăinătato nană mărfi SP

126

Ian

rostogoli într-o parte și se întrebă dacă ar curajul să se masturbeze, dacă i-ar prind bine să-și limpezească astfel mintea pentru treburile zilei. își mângâie penisul de câteva-ori, absent, apoi renunță. în zilele astea parca era lipsit de hotărâre, de claritatea sau vidul minții, iar actul în sine i se părea ușor demodat, improbabil, cum ar fi fost să aprindă focul prin frecarea a două bețe.

Pe lângă asta, în ultima vreme în viața lui Vernon apăruse nevoia să se gândească la multe; atât de multe lucruri din realitate îi produceau senzații tari, încât simpla fanta-zare nu putea concura cu ele. Ce a spus, ce va spune, cum a fost înțeles, care-i mișcarea următoare, consecințele descâlcite ale succesului... în avântul cumulat al săptămânii, practic fiecare ceas îi adusesse lui Vernon o nouă revelație a puterii pe care o deținea și^a potențialului ei și, întrucât capacitățile sale de organizare și persuasiune începeau să dea roade, se simțea mare și blajin, poate cam intolerant, dar în ultimă instanță bun, capabil să înfrunte singur curentul, să vadă P^e deasupra capetelor contemporanilor, să știe că e pe cale să influențeze destinul patriei și^l că este suficient de puternic ca să poarte această răspundere. Mai mult decât s-^o poarte - *avea nevoie* de această povară, talen tele sale aveau nevoie de o greutate care P altul l-ar fi strivit. Care altul ar fi acți^on^{at} atât de hotărât când George, ascunzându-, identitatea în spatele unui agent, scose

127

tog la vânzare pe piața liberă ? Alte

pt ziare participaseră la licitație și Vernon fusese obligat să plătească de patru ori cât își propusese inițial, ca să le obțină. Acum i se părea straniu că nu demult fusese afectat de acea amorțeaă a scalpului și de sentimentul non-existenței, care deșteptaseră frica de nebunie și de moarte în sufletul său. Incinerarea lui Molly îl făcuse slab de înger. Acum, faptul că avea un scop și că trăia îi dădea un sentiment de plenitudine. Cazul palpita de viață și el la fel.

Doar o chestiune minoră îi știrbea fericirea : Clive. I se adresase în gând atât de des, rafinându-și argumentele, completând cu tot ceea ce ar fi trebuit să spună în seara când îl vizitase, încât aproape că se convinsese că-l trăsesse de partea sa și pe vechiul său Prieten, așa cum triumfase asupra dinozaurilor din consiliu. De fapt, nu-și mai vorbiseră^{de} când se certaseră și, pe măsură ce se ^Propia ziua publicării, Vernon era tot mai^{ln}grijorat. Era Clive supărat pe el, ori furios ?^{au} se încuiase în studioul său, adâncit în j^eație, și dăduse uitării chestiunile publice ?^cateva ori pe parcursul săptămânii Vernon Sandise să smulgă un minut numai pentru^e și să-i telefoneze. Se temuse, însă, că un ț. ,^{a^ac} al lui Clive l-ar fi descumpănit, pericli-^s, ..^{um}i Șansele de a fi dur în următoarele ^^{lri}te. Acum Vernon se uită lung la tele- de lângă pat, de dincolo de mormanul de

128

Ian McE^{ra}

nu-i dea gândirii răgazul să-l transforme djn nou într-un laș. Prietenia trebuia salvată, fv, mai bine să o facă acum, cât mai era calm Venise deja tonul, când observă că nu era decât opt și cincisprezece minute. Mult prea devreme. Și într-adevăr, ceva din neîndemâna-rea și zgomotul cu care Clive ridică receptorul îi sugeră cvasi-paraplegia somnului pulberat.

— Clive? Vernon.

— Cum?

— Vernon. Te-am trezit. Iartă-mă.

— Nu, nu. Nicidecum. Stăteam și eu aici... Mă gândeam...

În receptor se auzi un fâsâit de cearșafuri. semn că prietenul lui căuta o poziție mai co- i modă în pat. De ce miștim de fiecare dată la telefon când suntem treziți din somn ?

Ce ne I apărăm, vulnerabilitatea ? Vocea lui Clive, când reveni, nu mai era chiar atât de somnoroasa'

— Și eu intenționez să-ți telefonez, dar săptămâna care vine am repetiții la Amsterdam. Așa că am muncit pe brânci.

— La fel ca mine, replică Vernon. N-am avut o clipă de răgaz toată săptămâna. Auzi, aș don să mai discutăm o dată despre fotografiile l

Urmă o pauză.

—A, da, fotografiile. Presupun că nu în retragere.

— I-am întrebat pe mulți ce părere au Ș opinia generală este să le publicăm. Ch&

mâine.

Clive își dresese glasul, delicat. Părea cu vârat relaxat, neafectat de eveniment.

rdam

129

— Ei bine, eu ți-am spus ce cred. Va trebui, ^{ur} și simplu, să ne împăcăm cu ideea că fiecare gândim diferit.

— N-aș vrea să sufere prietenia noastră din cauza asta, zise Vernon.

— Bineînțeles că nu.

În continuarea discuției, abordară alte subiecte. În modul cel mai firesc, Vernon făcu o prezentare cam schematică a săptămânii ce aproape se scursese. Clive îl informă că lucrase noapte de noapte și că înaintase binișor cu simfonia. Ideea de a se duce în excursie în Districtul Lacurilor fusese foarte inspirată, îl asigură.

— A, da, reacționa Vernon. Cum a fost?

— Am urcat până la punctul numit Allen Crag. Acolo s-a petrecut miracolul, mi-a venit inspirația, melodia asta, știi...

În acel moment Vernon realizează că telefonul

¹¹ semnaleză un alt apel. Țiui de două, trei

^{Or}i, după care încetă. Cineva de la redacție,

Probabil Frank Dibben. Ziua, ultima și cea

^j¹¹^ importantă zi a săptămânii, se urnea din

°c. Se așeză gol-puşcă pe marginea patului

>^Și înhață ceasul de mână, să-l compare cu

^eȘeptătorul. Clive nu se supăraseră - asta era

¹¹ mcru bun. Acum trebuia să se pună pe

^{tr}eaabă.

~~-nu mă vedeau acolo unde eram și ss • ^a ^{^or} ^{înc}epea să degereze, dar trebuia ■ ° hotărâre...

i, repeta Vernon cam la fiecare

^T,⁴-TM ¹.

^{••} ^{Gov} ^T ^Y ^m

130

Ian

cordoanel telefonului și se balansa într-un picior, încercând să extragă cu celălalt lenjerii curată dintr-un teanc. De duș nici nu mai putea fi vorba. Nici de un bărbierit neelectric

— ...și habar n-am dacă n-a stâlcit-o y bătaie. Dar, oricum, vezi...

— Mmm.

Ținând telefonul între umăr și ureche, se trudea să scoată o cămașă din ambalajul de celofan, fără să foșnească prea supărător. Oare cei de la curățătorie încheiau absolut toți nasturii din plictiseală sau din sadism ?

— ... și cam la o jumătate de milă depărtare j am găsit o stâncă pe care am putut-o folosi drept masă...

Vernon își vârâse un picior într-un crac al pantalonilor, când *beep-ul* ce anunța un alt j apel se auzi din nou.

— Absolut, zise. O masă de stâncă. Cin^e n-ar folosi una ? Dar, Clive, întârzii la slujbă Trebuie s-o iau din loc. Ce-ar fi să bem un pahar mâine ?

— Da, da, de acord. Perfect. Treci pe când termini treaba.

iii

Vernon se dislocă de pe bancheta din spate a micului automobil pe care ziarul îi

permitea să-l folosească și rămase pe trotuar, în fața lui Judge House, să-și netezească sacoul șifonat. Străbătând grăbit vestibulul pardosit cu marmură neagră și chihlimbarie, observă că Dibben îl așteaptă lângă lift. Când împlinise douăzeci și opt de ani, Frank devenise adjunctul redactorului de știri externe. După încă patru ani, timp în care secția lui fusese condusă de alți trei redactori, nu mai avansase deloc și se zvonea că este nemulțumit. I se spunea asius, din pricina înfățișării sale sfrijite și melice, dar porecla era nedreaptă: deși avea ochi negri, sfredelitori, o față lungă și palidă, tulleie dese de barbă, ceea ce-l făcea să țină cu un anchetator de poliție, era curte-tor, deși oarecum retras, iar inteligența lui atractivă și plină de umor. Lui Vernon îi se antipatic totdeauna, într-un mod absurd, dar în primele zile ale afacerii Garmony apropiase Frank. În seara de după votul Neîncredere în redactorul-sef, în seara de tiu ierea pactului cu Clive, tânărul se făcea după silueta încovoiată a lui Vernon,

132

Ian

îndrăznind în cele din urmă să se apropie să-l atingă pe umăr și să-l invite la un pahar Tonul folosit de Dibben fusese extrem de convingător.

Intraseră într-un local de pe o stradă laterală, necunoscut lui Vernon, un bar cu banchete roase de pluș vișiniu, întunecos și plin de fum, și ocupară un separeu din fund, în spatele tonomatului gigantic. La un pahar de gin-tonic, Frank îi mărturisi șefului său că felul în care evoluaseră lucrurile îl umpluse de indignare. Votul dat cu o seară înainte fusese manipulat de obișnuții suspecti din Cliché, ale căror certuri și ranchiune se perpetuau de ani de zile, în timp ce el, Frank, pretextând că are mult de lucru, lipsise de la întrunire. Mai erau și alții, zicea, care gândeau ca el, care doreau ca *The Judge* să-și extindă aria de preocupări, să devină mai viu și să dea dovadă de îndrăzneală, punându-l bunăoară, pe Garmony la stâlpul infamiei dar toate pârghiile sponsorizărilor și ale mișcărilor se aflau în mâna moartă a „grăind” ticilor”. Vechea gardă prefera ca ziarul să moară, decât să încerce să câștige cititori SUD treizeci de ani. Refuzaseră cu încăpățânată litera mai mare, secțiunea „stil de viață”, horoscopul, suplimentul dedicat sănătății, coloana de bârfe, bingo-ul virtual și rubrica anuală ținuturilor despre dispăruți, ca și reportajele blânde despre familia regală sau muzica pop. făcuseră front comun împotriva redactor care ~

sterdam

133

avea suporteri printre angajații mai tineri, iar vocea lor nu se auzea. Nu voia nimeni să se ridice primul în picioare și să devină o țintă vie. Simțindu-se, brusc, mult mai ușor, Vernon se duse la bar, să cumpere al doilea rând de băuturi. Venise, evident, vremea să plece urechea la ceea ce spuneau tinerii din redacție, sosise timpul să-i încurajeze. Când reveni la masă, Frank își aprinse o țigară, întorcându-se, politicos, într-o parte, să sufle fumul afară din separeu. Primi paharul din mâna lui Vernon și continuă să vorbească. Sigur, nu văzuse pozele, dar simțea că era bine să fie publicate. Voia să-l asigure pe Vernon de tot sprijinul său, ba chiar de mai mult. Dorea să-i fie util, și tocmai de aceea nu era cazul să se lase identificat drept aliatul redactorului-șef. Se scuzase și se duse la tezgheaua pentru mâncare, să comande cârnați cu piure, iar Vernon avusese răgazul să și imagineze o garsonieră sau un apartament minuscul în care nu se afla nimeni, nici ținta care să-l aștepte pe ziarist la întoarcere acasă. devenind la masă, Frank îi spusese dintr-o Aflare:

Aș putea să te țin la curent. Să-ți rapor-
z tot ce se vorbește. Aș putea afla pe cine te

•^x baza cu adevărat. Dar trebuie să par

^ru, neangajat. Te-ar deranja?

năc.^{ernon nu} spusese nici da, nici nu. Nu se

134

Ian McEwan

recrutarea unui spion dintre membri; redacției. Abătuse conversația spre politica lui Garmony și cei doi petrecuseră o jumătate de oră agreabilă, explorându-și disprețul comun față de respectiva ființă. Dar, după trei zile, tocmai când Vernon alerga toată ziua încolo și înapoi pe coridoare, uimit de opoziția frenetică, și hotărârea sa începea - dar numai vag - să se clatine, revenise cu Dibben la același local, stătuse cu el în exact același separeu și-i arătase fotografiile. Efectul fusese tonifiant. Frank se uitase atent și îndelung la fiecare în parte, fără comentarii, mulțumindu-se să clatine din cap. La urmă le vârâse la loc în plic și spusese calm:

— Incredibil. Câtă ipocrizie. Căzuseră amândoi pe gânduri câteva secunde, iar Dibben urmasă :

— Trebuie neapărat s-o faci. Nu te lăsa. Ii va reteza orice șansă de a ajunge prim-minis-tru. De fapt, îl va da gata definitiv. Vernon, P^e cuvânt că vreau să te ajut.

Sprijinul de care se bucura din partea angajaților mai tineri nu fusese niciodată atât de evident cum pretindea Frank, dar în timp¹¹¹ zilelor necesare pentru a supune voinței sale toată suflarea de la *The Judge* fusese esenția pentru Vernon să știe care argumente m^{el} geau direct la țintă. Datorită întâlnirilor du¹ spatele tonomatului aflase când și c^U începea opoziția să se dezbine și când & cazul să insiste asupra a ceea ce urmărea- ,

135

re^gătitoare, Vernon știuse exact pe care dintre „grămăticii” să-l izoleze și să-l prelucreze. Avusese ocazia să vadă cum reacționează Frank la ideile sale, primind și câteva sugestii personale de la acesta. Cel mai important lucru fusese, însă, că Vernon avusese un partener de dialog, avusese pe cineva care-i împărtășea sentimentul că se întâmplă ceva de importanță istorică, care se înflăcăra și înțelegea instinctiv natura epocală a chestiunii și care-l încuraja atunci când toți ceilalți îl criticau.

Acum că directorul administrativ făcea parte din consiliu, că materialele introductive și adiacente fuseseră scrise, că tirajul creștea și redacția fusese contaminată de mândăria expectativei, întâlnirile conspirative cu Frank ^Qu-și mai aveau rostul. Dar Vernon intenționa să-i răsplătească fidelitatea și-și Promitea că-l va propune pentru postul lui ^{ettice}, cel de editor al paginilor de reportaj. * aptul că Lettice nu fusese cooperantă în pro-tema gemenilor siamezi îi dovedise lui Vernon ^{Ca} nu se putea baza pe ea. Suplimentul pentru >^ahiști îi semnase condamnarea la moarte, în această dimineață de joi, în ultima zi namtea publicării, Vernon și locotenentul ^u se înălțau împreună spre etajul șapte în Arabilul ascensor care dădea impresia că

din toate încheieturile. Vernon avea l că se întorsese în timp până la e când jucase teatru studentesc, până la

tiți

II

136

Ian McB,

îi umfla intestinul și-i lichefia măruntaiele Când se va sfârși ședința de dimineață, toți seniorii redacției, toți ziaristii comentatori și încă mulți alții vor fi văzut deja fotografiile. Prima ediție începea să se imprime la 5,15, dar abia la 9,30, când se tipărea ediția de noapte, imaginea lui Garmony, cu rochia lui și privirile galeșe, avea să devină o

umbră furioasă pe rotativele de oțel ale noii tipografii din Croydon. Șpilul era să nu dai concurenței nici o șansă de a-ți fura materialul pentru edițiile ei târzii. Noaptea la 11,00 camionetele distribuitorilor se vor pune în mișcare. Va fi atunci prea târziu ca să mai dea înapoi.

— Ai văzut presa, zise Vernon.

— Extaz curat.

Toate gazetele de azi, ziarele de format mare și tabloidele, fuseseră obligate să publice articole legate de senzaționala lor dezvăluire-Vedeai cu ochiul liber neplăcerea și invidia, din formularea titlurilor, din căutarea febrila a unghiurilor noi. *Independent* publicase o sinteză oboșită despre legile ce protejau viața intimă în zece țări diferite. *Telegraph* pusese un psiholog să teoretizeze pompos desp^{re} schimbul de îmbrăcăminte între sexe, ^{ia} *Guardian*¹ întinsese subiectul pe două pag¹¹¹¹, dominate de o fotografie mare a lui J. Edg^a

1. Cele trei ziare menționate fac parte din categ^o *broadsheet* (format mare) și sunt *quality P^aP^asterdam*

137

goover¹ în rochie de bal, plus un articol mușcător și isteț nevoie mare despre prezența travestiților în viața publică. Nici un jurnal nu-și călcăse pe inimă ca să menționeze *The Judge* direct. *Mirror* și *Sun*² se concentrau asupra lui Garmony la ferma sa din Wiltshire. Ambele ziare tipăriseră fotografiile luate cu teleobiectivul, neclare din cauza gra-nulației mari, ale lui Garmony dispărând împreună cu fiul său în întunericul unei șuri. Porțile se căscau uriașe, iar felul cum lumina îi cădea lui Garmony pe umeri, dar nu și pe brațe, sugera că avea să-l înghită obscuritatea.

între etajele doi și trei, Frank apăsă pe buton, iar liftul încremeni cu o zgâlțâitură oribilă, care-i provocă lui Vernon o strângere de inimă. Cutia de mahon și alamă scârțâi lugubru, pendulând în gol. Mai avuseseră și ^altă dată astfel de consfătuiri rapide. Vernon ^{se} simți obligat să-și reprime groaza și să Pară nepăsător.

Să-ți spun repede, zise Frank. McDonald ^a lua cuvântul la ședință. Nu chiar pentru a ^cunoaște că s-au înșelat, nici chiar pentru a ^{le}rta. Dar, înțelegi, felicitări pentru toată Și, întrucât ne-am prins în horă, hai să cu toții.

Celebru director al FBI-ului între 1924-1972. ^i din categoria tabloidelor, preocupate de

i
138

Ian

— Frumos, zise Vernon. Va fi sublim să-l asculte pe redactorul-șef adjunct cerându-sj iertare fără a da impresia că o face.

— Chestia e că s-ar putea să intervină și alții, să fii chiar ovaționat și așa mai departe. Dacă nu te deranjează, cred că e mai bine ca eu să mă abțin, să nu-mi arăt cartea deocamdată.

Vernon simți o vagă tulburare internă, ca I și cum i s-ar fi încordat brusc și involuntar I un mușchi neglijat. Curiozitatea îl domina în I aceeași măsură ca și neîncrederea, dar, fiind prea târziu ca să mai facă ceva, zise:

— Desigur. Am nevoie de tine în dispozitiv. I Următoarele zile ar putea fi cruciale.

Frank apăsă butonul și câteva clipe liftul nu reacționa. Pe urmă se lăsă în jos câteva incii, înainte de a-și relua, trudnic, ascensiunea.

Ca totdeauna, Jean aștepta dincolo de ușa pliantă, cu mănunchiul ei de scrisori, faxuri și notițe.

— Sunteți așteptat în camera șase.

Prima întâlnire fu cu responsabilul de publicitate și echipa lui: ei considerau că venise momentul să mărească prețurile pentru reclamă. Vernon era de părere să mai aștept-Cum înaintau grăbiți pe coridor - acoperit, în coșmarul său, cu un covor roșu -, Vern observă că Frank se desprinde de el în momentul când îl acostară alți doi, de la tehnic dactare. Aceștia făcuseră presiuni să micșoreze poza de pe prima oasirm r-n oă ,

139

iult spațiu pentru manșetă, dar Vernon avea deja o idee precisă despre cum trebuia să arate ziarul. Redactorul de la necrologuri, Manny Skelton, ieși pieziș din biroul său cât un dulap și-i îndesă lui Vernon în mână, din mers, câteva pagini dactilografiate. Probabil articolul pe care-l comandase în caz că Garmony își puna capăt zilelor. Redactorul rubricii de corespondență se alătură grupului, sperând să-i poată strecura și el un cuvânt înainte de ședință. Anticipa un potop de scrisori și lupta să i se dea o pagină întreagă. Acum, în drum spre camera șase, Vernon devenise din nou el însuși, mare, benign, neîndurător și bun. Când alții s-ar fi simțit covârșiți de o povară strivitoare, el plutea într-o ușurătate avântată, ba chiar într-o lumină, un nimb de competență și bună dispoziție, pentru că mâinile lui sigure aveau să extirpeze o tumoare canceroasă din organismul politic - iată imaginea pe care avea de a se folosi în editorialul de după născerea lui Garmony. Ipocrizia va fi demascată, țara va rămâne în Europa, pedeapsa Pitală și serviciul militar obligatoriu vor mane visuri de dezaxat, prosperitatea societății va supraviețui într-o formă sau alta, me-y înconjurător i se va da o șansă, iar lui on îi venea pur și simplu să cânte. fã* dar următoarele două ore se des-t0' a cu brio-ul unei opere bufe în care v0 • ariile îi aparțineau, în care un cor de

140

Ian

ecoul armonios al gândurilor sale. Bătu d unsprezece și un număr de redactori mult mai mare decât de obicei se îmbulziră în biroul lui Vernon pentru ședința de dimineață Editorii, adjuncții și asistenții ocupară toate scaunele, se rezemară pe toți centimetrii pâ-trăți de perete, se înșirară ca zburătoarele pe pervazurile ferestrelor și pe calorifere. Cei care nu încăpură în birou alcătuiră un grup compact în dreptul ușii deschise. Murmurul conversației se curmă când redactorul-șef se așeză încet în scaun. Era pur și simplu sadic modul cum începu fără preambul, ca de obicei. și cum respectă tipicul — o disecție de câteva minute a ediției precedente, urmată de citirea rapidă a listelor. Astăzi, firește, nu vor exista propuneri pentru prima pagină. Unica lui concesie a fost inversarea ordinii, în așa fel încât știrile interne și politica să rămână ultimele. Redactorul de sport avea un articol general despre Olimpiada de la Atlanta și o lamentare despre starea echipelor englezești de ping-pong. Redactorul literar, care până atunci nu se înființase niciodată la servid suficient de devreme ca să participe ședința de dimineață, făcu prezentarea ado mitoare a unui roman cu subiect gastronom ■ într-un stil atât de pretențios, încât Vern fu nevoit să-l întrerupă. La arte se disc penuria fondurilor, iar la reportaje Lett O'Hara era în sfârșit gata să publice te* despre scandalul medical olandez, și totod ca să se ridice la înălțimea ewrnpntti mai

141

ma oferea un articol despre cum poluarea industrială îi transforma pe peștii masculi în pești femele.

Când veni rândul editorului de știri externe, lumea din birou începu să se concentreze. Urma să aibă loc o întâlnire a miniștrilor de externe europeni, la care participa și

Garmony - în afara cazului că demisiona pe loc. Când fu lansată această posibilitate, un murmur de interes străbătu încăperea. Vernon îi dădu cuvântul editorului de politică, Harvey Straw, care dilată istoria demisiilor politice. Nu se înregistraseră prea multe în ultima vreme — evident că era o artă muribundă. Cunoscut fiind faptul că primul-minis-trni se ținea tare când era vorba de prietenii personale și de lealitate, dar avea un instinct politic destul de slab, era probabil că-l va păs-^{na} pe Garmony în guvern până va fi forțat ^{sa}-l demită. Deci afacerea se va târăgana destul de mult, iar *The Judge* nu avea decât ^{de} câștigat.

La cererea lui Vernon, managerul de la vân-^{ari} confirmă că tirajul recent era cel mai ^{re} din ultimii șaptesprezece ani. La auzul

^estei vești, murmurul deveni rumoare și în ^Ptul pragului se produse o mică busculadă, ^rucât jurnaliștii frustrați care nu încă-

j ^{er}ă decât în biroul exterior al lui Jean

V'e, ^{roar} să străpungă zidul de trupuri.

ad ⁿ Pl^{esiu} tăblia mesei cu palma, ca să

ca sala la ordine. Mai trebuia să-l asculte

142

Ian McBurn

văzu silit să ridice vocea: un băiețel de zece ani va fi judecat astăzi, sub acuzația de omor, - . - violatorul din Districtul Lacurilor lovise pentru a doua oară într-o săptămână și un suspect fusese arestat aseară; în dreptul coastei din Cornwall apăruse o pată de petrol. Nimenji nu-l asculta prea atent, fiindcă numai un singur subiect ar fi putut determina trupa sa amuțească, iar în final Ball le făcu pe plac: în editorialul de azi ar trebui să se răspundă! atacurilor împotriva lui *The Judge* dintr-ol scrisoare ce se referea la afacerea Garmony adresată de un episcop publicației *Churd Times*; după-amiază se va ține o ședință a I parlamentarilor din partidul de guvernământ, care ar trebui monitorizată; cineva aruncase o cărămidă în geamul sediului circumscripție' electorale a lui Garmony din Wiltshire. Vestea Ij fu întâmpinată cu aplauze răzlețe, după care se așternu liniștea, când adjunctul lui Vernon-Grant McDonald, își începu scurtul discurs-Era unul dintre veteranii de la *The Judge* un bărbat masiv a cărui față se pierdea ^{cu} totul într-o barbă caraghioasă, stufoasă, roșcovană, niciodată aranjată din foarfec Făcea mare caz de faptul că era scoțian, p^{ur} *kilt* la Seara Robert Burns pe care sing^{ur} organiza la redacție, iar la revelionul ^{an}o jaților ziarului scotea sunete ca de claț dintr-un cimpoi. Vernon avea o puternică ba I ială că McDonald nu fusese niciodată ma I nord de Muswell Hill. In public își sp^{rij} I șeful pe față, dar în particular V

sterdam

143

oferise să-și exprime scepticismul. Se pare, "nsă, că toată clădirea prinsese cumva de veste despre dubiile lui, de aceea îl ascultau acum toți cu gura căscată. Începu cu un mormăit indistinct, care intensifică liniștea din jurul său.

— Deocamdată nu pot să spun, oricât de tare veți fi surprinși, decât că eu am avut îndoieli serioase chiar de la început...

Fățarnica lui deschidere îi câștigă o rundă de răs bărbătesc. Pe Vernon lipsa de onestitate a adjunctului său îl înfiora: problema era mustoasă, complexă, bizantină. îi pâlpoi în minte imaginea unui talger înnegrit de aur, lucrat din ciocan, cu o inscripție hieroglifică ștearsă.

In continuare, McDonald își defini dubiile : viața privată, metode de tabloid, manevre

secrete și așa mai departe. Pe urmă ajunse la Punctul de cotitură al discursului și-și înăspri^{vo} cea. Pontul vândut de Frank se adevări:

~~ Dar cu trecerea anilor am învățat că

lstă momente în profesiunea noastră — nu^{u*}te, să știți, dar există - când opiniile perso-
e trebuie să se mulțumească cu locurileⁿ spate. Vernon a instrumentat cazul ăsta

tiuită pasiune, cu un instinct gazetăresc

eiⁱⁿtător și clădirea este cuprinsă de febră,

a vibrează de viață în așa fel încât îmi

teste de vremurile glorioase ale săptă-

atf^{l*} lucru de trei zile, când se știa cu

6v,,^{ara}t cum să scoți untul dintr-un

144

Ian

'Um

am pătruns până în măduva simțirii publice Prin urmare... Grant se răsuci spre redac-
torul-șef și fața îi radia. Ne ridicăm din nou pe creasta valului și numai datorită ție,
Vernon Mii de mulțumiri!

După aplauzele puternice, și alții își făcură auzite, mai timid, felicitările. Vernon stătea
cu brațele încrucișate pe piept, solemn, cu ochii pironiți pe granulele furnirului
biroului. Ii venea să zâmbească, dar n-ar fi fost diplomatic. Observă, satisfăcut, că
directorul administrativ, Tony Montano, își însemna discret cine ce zicea. Cine era în
barca lor. Va trebui să-l tragă deoparte și să-i dea asigurări în legătură cu Dibben, care,
lăsat moale în scaun, cu mâinile în buzunare, se încrunta și clătina din cap.

Vernon se ridică în picioare, să fie văzut și de cei din ultimele rânduri, și întoarse
mulțumirile. Știa, zise, că majoritatea celor p?^{er} zenți fuseseră, într-un moment sau
altul, împotriva publicării fotografiilor. Le mulț^u mea pentru asta, deoarece, în unele
privește, gazetăria semăna cu știința: cele mai bun^e idei erau acelea care, întâmpinând o
opozitiⁱ inteligentă, supraviețuiau și erau chi^a întărite de ea. Fragila lui mândrie
smulse u ropot de aplauze sincere; prin urmare, ⁿ avea de ce să se rușineze, nici de ce
să așteP răsplată de sus. Până să se stingă apla^{uz} Vernon își croi drum prin mulțime
spre panou atârnat pe perete. Smulse de pe el

145

dezvălui o reproducere la scara doi pe unu a j.jjnei pagini a ediției de mâine. Fotografia
se întindea pe lățimea a opt coloane, iar pe verticală pornea imediat de_{sub} titlu,
ocupând două treimi din restul paginii. Amuțiți, cei din birou se uitară lung la rochia
cu croială simplă, percepură fantezia de podium, postura insolentă care, jucăuș,
ademenitor, pretindea că respinge atenția aparatului de fotografiat, sânii mici și artistic
dezvelita bretea de sutien, mângâierea rujului care modela conturul buzelor semi-țugu-
iate, înfățișarea intimă, plină de alean, a unui chip public modificat, dar ușor de
recunoscut. Dedesubt, centrat, un singur rând în fonturi de treizeci și doi,
îngroșate: „JULIAN GARMONY, KINISTRU DE EXTERNE". Pagina nu
conținea nimic altceva.

Mulțimea atât de fremătătoare cu câteva^{c^}pe înainte era acum complet fascinată, iar
acerea dură mai bine de o jumătate de minut. Poi Vernon își dresе glasul și începu să
des-^{le} strategia de urmat sâmbătă și duminică. "Pa cum avea să remarce mai târziu un
anar jurnalist, la cantină, era ca și cum un cut de-al tău ar fi fost dezbrăcat și flat^{în}
public. Demascat și pedepsit. Cu toate^stea, opinia generală care se înfiripă pe câⁱ a
Ce oamen:ii se împrăștiară, întor-țju ,, Se la birourile lor, și care se consolida[^]. /arni^{ia}za

devreme, fu că se lucrase la cei pa . a^i parametri profesionali. Acea primă

146

Ian

ce se va preda într-o bună zi la toate școlile d jurnalistică. Impactul vizual era de neuitat la fel mesajul direct, simplitatea, fort_a McDonald avusese dreptate, instinctul luj Vernon nu dădea greș. Nu se gândise decât la vena jugulară atunci când surghiunise tot textul pe pagina a doua, rezistând tentației unui titlu bombă sau a unei legende explicite. Evaluase corect forța imaginii. Lăsase fotografia să nareze singură.

După ce și ultima persoană ieșise din birou, Vernon închise ușa și alungă zăpușeala deschizând larg ferestrele, ca să pătrundă aerul umed de martie. Peste cinci minute avea o altă ședință și trebuia să se gândească. O rugă pe Jean, prin interfon, să nu fie deranjat. Același gând i se învârtea în minte ca un sul de pergament: a mers perfect, a mers perfect Exista însă ceva, ceva important, o informați^e nouă la care fusese gata să reacționeze, Ș¹ tocmai atunci atenția îi fusese distrasă, i<*^r pe urmă o uitase și ea se îndepărtase de el, ^ talmeș-balmeșul altor chestiuni similare. ^ remarcă, o sintagmă care-l surprinsese în m^o mentul rostirii. N-ar fi trebuit să-și înfrânt reacția.

De fapt, nu-și aminti decât după-anu^z târziu, când i se ivi un nou prilej de a răm^a singur. Stătea în picioare lângă stativul coli albe, încercând să retrăiască fugitiva^a mă a surprizei. închise ochii și se strădui s^a • amintească întrunirea de dimineață, secve ^

CU

tnt na

m^sterdam

147

.£ se concentreze asupra acestei sarcini -rândurile îi lunecau. Mergea bine, mergea foarte bine. De n-ar fi fost chestia aia sâcâitoare s-ar fi strâns singur în brațe, ar fi dansat pe masa de scris. Dar clipa de acum semăna cu cea de dimineață, când zăbovisse în așternut și-și contemplase victoria, dar nu avusese acces la fericirea deplină din cauza dezaprobării lui Clive.

în acel moment știu despre ce era vorba. Clive. In clipa când pronunță în minte numele prietenului său, lucrurile deveniră limpezi. Traversă, grăbit, camera, spre telefon. Era un lucru simplu, și, posibil, strigător la cer.

— Jeremy ? Poți intra la mine o clipă ?

Nu trecuse un minut și Jeremy Ball era lângă el. Vernon îl pofti să stea jos și se porni s^a-l chestioneze, notându-și nume de locuri, ^{ore}, ce se știa, ce se bănuia. La un moment dat, Ball se folosi de telefon pentru a obține înfirmarea detaliilor de la jurnalistul care ^{be} ocupa de caz. De cum plecă editorul pentru ■ ^{lri} interne, Vernon îl sună pe Clive pe linia ^{Tlv}ată. Aceași tăragănată, neîndemânică

^{fill}care a receptorului, același foșnet de

^{ar}Șafuri, aceeași voce spartă. Era trecut de ^ru - ce naiba făcea Clive, de zăcuse în pat <^a ziulica, precum un adolescent părăsit ^iubită?

~~ A, Vernon, eu tocmai... v ^{z^>} ^n legătură cu ce mi-ai spus dimi-^ ^b să te întreb. în ce zi ai fost în

148

Ian

- — Săptămâna trecută. *3 — Clive, e important. In care zi? i Se auzi un geamăt și un scârțâit - Qiv^e încerca să se ridice. ii — Trebuie să fi fost vineri. Care-i... ?

— Individul ăla pe care l-ai văzut... Nu stai. La ce oră te aflai pe Allen Craggs ?

— Pe la unu, cred.

— Ascultă. Tipul pe care l-ai văzut atacând femeia - și ai hotărât să nu te bagi. Era

violatorul din Districtul Lacurilor.

— N-am auzit de el.

— Tu chiar nu citești ziarele ? în ultimul an a făcut opt victime, aproape toate excursio-niște. Din întâmplare, ultima a reușit să scape

— Asta-i bine.

— Pe dracu', a atacat o altă femeie, acum două zile. L-au arestat ieri.

— Bun, atunci totul e în ordine.

— Nu, nu. N-ai vrut s-o ajuți pe tipa aia Treaba ta. Dar dacă ai fi anunțat măcar poliția mai târziu, cealaltă femeie n-ar fi P[^]-ț¹ nimic.

Urmă o scurtă pauză, timp în care CJi^v digeră informația sau poate își adună mint¹¹

Acum era treaz de-a binelea și vocea l^s înăspri. Spuse:

— Nu rezultă logic, dar n-are a face. v de ce ridici vocea, Vernon? E o zi din ^{a^} când o iei razna ? Mai exact, ce naiba vrei

— Să te duci imediat la poliție și să ce-ai văzut. *

msterdam

149

— L-ai putea identifica pe criminal.

— Mă aflu în faza finală a compunerii unei jmfonii care...

— Ba nu te afli, dracu' s-o ia! Te afli în pat.

— Nu-i treaba ta.

— E scandalos. Clive, du-te la poliție. E datoria ta morală.

O inspirație audibilă, o nouă pauză, ca pentru reconsiderare, apoi:

— Tu-mi spui care-i datoria mea morală? Tu? Tocmai tu te-ai găsit?

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, fotografiile alea. Vreau să spun, tocmai tu, care te căci pe mormântul lui Molly.

Referența excrementală la un loc de veci mexistent indică acea întorsătură, într-o ceartă, după care partenerii renunță la orice aținere. Vernon îl întrerupse brutal:

— Habar n-ai, Clive, de nimic. Trăiești o ^{VI}ță ocrotită și tot ce știi tu e un căcat.

Vreau să spun, te legi de un om ca să-i ^{ls}trugi cariera. Vreau să spun, jurnalism de ^{az}na.

Cum dracu' te mai suporti ? """" - Dă din gură cât poștești. Nu mai ai con-^{ct} cu realitatea. Dacă nu te duci la poliție, ^elfonez chiar eu și-i informez ce ai văzut. ³ⁱ

și complice la o tentativă de viol...

^{3VI} complice la o tentativă de viol. s~ ~ u eȘti întreg la cap. Cum îndrăznești ^{mă}

ameninți?

^ și lucruri mai importante decât

7n cirnan CK nQTnOTII

150

Ian

— Iar oamenii ăștia sunt importanți dac» umflă tirajele, nu, Vernon?

— Du-te la poliție.

— Du-te tu dracului.

— Ba nu. Du-te tu.

Ușa biroului lui Vernon se deschise brusc și apăru Jean, agitată și îngrijorată:

— Regret că trebuie să întrerup o conversație particulară, domnule Halliday, dar cred că e bine să deschideți televizorul. Domnul Julian Garmony dă o conferință de presă.

Canalul unu.

▪

Șefii de partid întorseseră problema pe toate fețele și luaseră câteva decizii pline de bun simț. Una dintre ele era să îngăduie reporterilor TV să intre în acea dimineață într-un bine cunoscut spital de copii, ca s-o filmeze pe doamna Garmony ieșind din amfiteatru, obosită, dar fericită după reușita unei operații pe cord deschis pe care i-o făcuse unei fetițe de culoare de numai nouă ani, Candy. Doamna chirurg fu de asemenea filmată în timp ce-și făcea vizita în saloane, urmată de un alai de surori și de stagiaři, și era îmbrățișată de copiii care, în mod clar, o divinizau. Urmă, Minată succint în parcare a spitalului, lacrimogena întâlnire a doamnei Garmony cu părinții^{re} cunoscători ai copilei operate. Fuseseră primele imagini văzute de Vernon după ce trântise^{ec} eptorul în furcă, bâjbâise degeaba printre^{^ar} țoagele de pe birou în căutarea tele-^onerizii și făcuse un salt până la monitorul^s talat sus, într-un colț al biroului. În timp tatăl, care nu mai contenea cu oftatul, o jumătate de duzină de căpățâni de f^S *ⁿ brațele doctoriței, o voce din *off*^{Or}tia că este posibil să te înalți atât de sus

152

să nu mai spună nimic. în acest caz, redeveneai „doamna Garmony”.

Vernon, căruia-i bătea încă tare inima în piept de pe urma discuției cu Clive, reveni la birou să urmărească programul, iar Jean dispăru în vârful picioarelor, închizând încet usa după ea. Acum eram în Wiltshire, undeva la o altitudine înaltă, și admiram un pârâiaș mărginit de arbori care-și desena drumul printre coline chele și unduioase. O fermă îngrijită se cuibărea între copaci și, în timp ce comentariul schița cunoscutul fundal al afacerii Garmony, camera începea un *zoom* lung și lent, focali-zându-se în cele din urmă pe o oaie care-și îngrijea mielul nou-născut chiar pe gazonul de la intrare. O altă hotărâre de partid fusese ca Annabel și Ned, cei doi copii mari ai familiei Garmony, să fie trimiși într-un prelungit *week-end* la casa de la țară, de îndată ce Rose își terminase treaba la spital. Vernon îi vedea acum ca pe o familie unită, privind spre obiectiv pe deasupra unei porți cu cinci drugi de fier, îmbrăcați în pulovere de lână și în impermeabile lucioase, însoțiți de câinele ciobănesc Milv și de motanul familiei, din specia British Shor Hair, pe nume Brian, cocoloșit tandru în braț^e de Annabel. Era o fotografie de reclamă, dar ministrul de Externe se postase în mod atip^{ic}> mai în spate, arborând o înfățișare de oai sfioasă, chiar de mieluț bleg, fiindcă de da asta soția lui se afla în centrul evenimentul[^] ■ Vernon, știind că Garmony era terminat, J¹ putu decât să dea anrnhnH[^] J;----- ""

amsterdam

153

maniera de prezentare, profesionalismul desăvârșit cu care era filmată scena. Comentariul se pierdu și se auziră zgomotele reale de la fața locului, pocnetele și bâzâitul camerelor de luat vederi, precum și diferite voci îngrijorate, din afara unghiului de filmare. Din înclinația și oscilarea încadrării era evident că avea loc o busculadă. Vernon întrezări cerul, pe urmă picioarele cameramanului și panglica portocalie de delimitare. Tot cercul era acolo, îngrămădit în spatele hotarului portocaliu. în sfârșit, obiectivul o găsi pe doamna Garmony și se stabiliza, iar doctorița își dresе glasul și se pregăti să facă o declarație. Ținea ceva în mână, dar nu avea de gând să citească de pe foi, fiind destul de stăpână pe sine ca să se descurce fără notițe. Așteptă puțin, să se asigure că^a tenția tuturor era concentrată asupra sa, ^aPoi începu cu o scurtă istorie a căsătoriei^{Sa}le, din zilele când era la Guildhall, visând ia o carieră de pianistă, iar Julian era student^a drept, sărac, dar plin de înflăcărare. Fuse-^{er}a zile în care munciseră ca niște robi și se^{^e} scurcaseră de azi pe mâine, cu o garsonieră **

sudul Londrei, cu venirea pe lume a lui ^nabel, cu propria ei decizie întârziată de a ^udia medicina și cu sprijinul neclintit al lui han. Pe urmă, mândria pe care o simțiseră cumpărarea primei case, la capătul mai ^uțin popular al lui Fulham Road, nașterea T ^ed, succesele tot mai dese reputate de

154

Ian McE_{Uan}

și așa mai departe. Vocea îi era calmă, aproape prietenoasă, autoritatea cu care vorbea provenea nu atât din conștiința de clasă sau din faptul că era soție de ministru, ci mai mult din eminentul ei statut profesional. Le spuse cât era de mândră de cariera lui Julian, cât de fericiți îi făceau copiii pe amândoi, cum trăiau împreună și victoriile, și eșecurile, cum prețuiseră dintotdeauna voioșia, disciplina și, mai presus de toate, onestitatea.

Se opri și surâse, parcă adresându-se eului ei interior. Chiar la început — urmă — Julian îi mărturisise ceva, ceva surprinzător, chiar oarecum șocant. Nu fusese, însă, un lucru pe care iubirea lor să nu-l poată absorbi, ba chiar cu trecerea anilor îi devenise drag, începuse să-l privească, da, da, cu respect, ca pe o părticică inseparabilă a individualității tovarășului ei de viață. Încrederea reciprocă era, la ei, totală. Și nici măcar nu avusese chiar un statut de taină acest lucru ciudat legat de Juliaⁿ fiindcă o prietenă a familiei, Molly Lane, decedată de curând, făcuse cândva niște fotografii; îndemnată oarecum de euforie. Doarr^{na} Garmony ridică sus de tot o mapă de carton Ș¹ în aceeași clipă Annabel își sărută părinteie pe obraz, iar Ned (care, acum se vedea li¹⁰, pede, purta o țintă de metal înfiptă în^O nară) se întinse spre tatăl său, ca să-i P^{nl} mână pe braț.

— Dumnezeule mare, croncăni Vernon. ^ grenadă!

,terdam

155

Doamna Garmony smulse fotografiile din mapă și o ridică sus pe prima, să o vadă toată lumea. Era cea care imita plimbarea unui manechin pe podium, prima pagină a lui Vernon. Imaginea tremură în timpul transfo-cării, lumea se porni să strige și să se înghiontească dincolo de linia portocalie de demarcație. Doamna Garmony așteptă să se potolească zarva. Când se liniști, anunță calm că avea cunoștință de planurile unui ziar de a publica a doua zi această fotografie și altele asemănătoare, cu scopul de a compromite cariera soțului ei. Singurul lucru pe care-l avea de spus era următorul: ziarul nu va reuși, pentru simplul motiv că iubirea este o forță mai mare decât nemernicia.

Prima linie cedă și rechinii de presă se repeziră înainte. În spatele porții cu cinci drugi de metal, copiii își luaseră tatăl de braț, iar mama lor nu se dădu nici măcar cu un pas ^{ln}apoi din fața gloatei, rămase fermă pe pozi-^{le}> neimpresionată de microfoanele vârâte ^{Su}b nas. Fundul lui Vernon se ridicase de-o Palmă deasupra scaunului. Nu, zicea doamna ^{armo}ny, nu era adevărat - era bucuroasă că P^{ate} înfățișa lucrurile în adevărata lor lumi-^a> că poate explica limpede lipsa de fundamenta bărfei. Molly Lane fusese, pur și simplu, prietenă de familie și ei, cei doi Garmony, îi v . P^{as}tra veșnic o amintire afectuoasă. Vernon j ^{a Sa} stingă televizorul și se afla deja la

■elatea dmrrmlni fâni rlnamna rlc/ntrl-rfn

156

Ian

întrebată dacă dorea cumva să transmită vreun mesaj directorului ziarului *The Judge*. Da răspunse femeia, da, dorea, și-l privi drept în ochi pe Vernon care îngheță în fața ecranului — Domnule Halliday, aveți o mentalitate de șantajist și statura morală a unui

purice. Vernon scoase un geamăt de admirație dureroasă - recunoștea o săgeată verbală bine țintită când o auzea. Întrebarea fusese pusă cu un rost, răspunsul făcea parte dintr-un scenariu migălos pregătit. Ce culme a rafinamentului !
Doamna doctor dorea să mai spună ceva, dar Vernon reuși să ridice mâna și să stingă televizorul._.,,H

Cam pe la cinci după-amiază, multor redactori de jurnale care licitaseră și ele fotografiile făcute de Molly le pică fisa că ziarul lui Vernon suferea din pricină că nu mai putea ține pasul cu secolul. Așa cum își lămură cititorii editorialul dintr-o gazetă onorabilă, vineri dimineața: „Se pare că redactorului-șef de la *The Judge* i-a scăpat din vedere faptul că deceniul în care trăim e altfel decât precedentul, în urmă cu un deceniu, cuvântul de ordine a fost autopromovarea, iar lăcomia și 'Pocrizia erau adevăruri necosmetizate. Azi trăim într-o eră a rațiunii, mai tolerantă și mai iomenoasă, în care preferințele personale -lepericuloase - ale indivizilor, chiar dacă sunt figuri publice, nu sunt decât treaba res-tivilor indivizi. Iar acolo unde nu există o urmă vizibilă de interes public, revoce meserii ale santajistului și vigilantului -teștiutor nu-și mai au locul. Deși ziarul nu dorește să conteste sensibilitatea

fi
u nu dorește

ală a puricelui comun, nu poate să nu fie cu observațiile făcute ieri de..." etc. l
fl

^

^ observați

prile de pe prima pagină foloseau, în rție aproape egală, cuvintele „șantajist”
158 Ian McBu

la naftalină o fotografie a lui Vernon, cam amețit, într-un smoching bine boțit, la un banchei dat de Asociația Presei. Vineri după-amiază; două mii de membri ai Alianței Roz a t vestiților mărșăluiră, pe tocuri înalte, spre sediul ziarului *The Judge*, fluturând exemplare ale acestuia cu discreditata primă pagină și intonând un cântecel într-un *falsetto* batjoco ritor. Cam în același timp, partidul de guvernământ se folosi de ocazie pentru a obține din partea parlamentului un strivitor vot de încredere în ministrul de Externe. Dintr-o dată, primul-ministru simți un imbold să ia cuvântul în public în apărarea vechiului său prieten. Peste *week-end* se ajunsese la consensul că *The Judge* sărise peste cal, că era un ziar de scandal dezgustător, că Julian Garmony era un tip de treabă, iar Vernon Halliday („Puricele”) un pizmaș abject, al cărui cap se cerea oferit urgent pe tipsie. În edițiile de duminică-secțiunile dedicate stilului de viață făceau portretul-robot al „soției-suporter”, care, P lângă faptul că avea o carieră personală lupta pentru cauza soțului. Editorialele s° concentrară asupra celor câteva detalii n°eJ1 jate din discursul doamnei Garmony, cum a fi „iubirea e o forță mai mare decât nemernici” ■ în redacția lui *The Judge*, veteranii era bucuroși că li se consemnaseră rezervele, J cei mai mulți jurnaliști considerau că C" a , McDonald indicase calea de urmat, can g fusese auzit spunând, la bufet, că de vrem nimeni nu ținuse seama A* * " ■ * >'

...,sterdam

I_{uj} făcuse tot ce-i stătuse în putință ca să rămână fidel ziarului. Până luni, toți își [duseră aminte că avuseseră presentimente, iar că încercaseră să rămână leali. Chestiunea era ceva mai complexă pentru manageriatul ziarului - adunarea acționarilor se întruni de urgență luni după-amiaza. De fapt, era de-a dreptul penibil. Cum să demită un redactor-șef căruia îi dăduseră un vot de încredere unanim abia miercurea trecută?

În cele din urmă, după două ceasuri de cotituri și retractări, lui George Lane îi veni o idee:

— Știți ce zic eu, n-a fost o greșeală că s-au cumpărat fotografiile. De fapt, mi s-a spus că ^a făcut o afacere foarte bună. Nu, greșeala lui Halliday a fost că nu a scos poza de pe prima Pagină în momentul când a asistat la conferința de presă a lui Rose Garmony. Avea tot "npul să întoarcă foaia. Fotografia urma să ^{le} Publicată doar în ultima ediție.

A fost o

ț eroare că i-a dat lumină verde. Vineri, ^{lar}ul nostru s-a făcut de răs. Ar fi trebuit să ^tă din ce parte bate vântul și să scoată Serialul. Dacă vreți părerea mea, a fost ^{Va}da unei incapacități grave de gândire Mărească.

VI

A doua zi, redactorul-șef prezida o ședință lăncedă cu seniorii redacției. Tony Montano se așezase lateral, pe post de observator tăcut. — E timpul să înființăm rubrici permanente. Sunt mai ieftine și toate celelalte ziare le practică. Știți, angajăm o persoană cu inteligență puțină până la medie, de obicei de sex feminin, care să scrie despre... ăăă... mai nimic. Ați văzut chestii de-astea cât cuprinde. Se duce la o petrecere și nu-și amintește nici un nume. Douăsprezece mii de cuvinte.

— Un soi de contemplare a buricului, sugera Jeremy Ball.

— Nu tocmai. „Contemplare” e prea intelectual. Mai curând „trăncăneală despre buric

■

— „Nu știe să pornească videorecordertiJ” „Am curul prea mare ?” (Replici furnizate de îndatoritoarea Lettice".)

— Așa, așa. Mai ziceți, că-mi place. Redactorul își flutură degetele în aer, c^{as} le extragă celorlalți ideile din cap.

— Ăăă... cumpărarea unui cobai.

— Mahmureala gazdei.

— Primul fir cărunt de păr pubian. ,

— întotdeauna nimerește la superm^{ar}

161

Excelent! îmi place ! Harvey ? Grant ? — Hm, pierde mereu pixuri. Unde-or fi ele ?

— Ehm, nu-și poate ține vârful limbii afară din caria molarului.

— Strălucit, zise Frank. Vă mulțumesc tuturor. Continuăm, în același stil, și mâine.

Dimineața devreme, după blânda însuflețire a zorilor, când Londra începea,

zgomotoasă, să se mobilizeze la treabă, iar paroxismul lui creator era, finalmente, domolit de sfârșeală, existau momente când Clive se scula de la pian și-și târșâia picioarele până în dreptul ușii, ca să stingă luminile din studio și, privind înapoi la bogatul, la minunatul haos ce-i încadra eforturile, regânda ideea fugară, avea din nou un minuscul fragment de suspiciune pe care nu l-ar fi comunicat nimănui, nu l-ar fi încredințat nici măcar jurnalului și al cărui cuvânt-cheie îl formula mental cu tiuită reticentă; acel gând destul de simplu msinua că poate nu s-ar exagera prea mult uacă s-ar spune despre el că este... un geniu. Un geniu. Deși făcea, vinovat, cuvântul să-i J^sune în urechea internă, nn-i permitea nici nru^ptul capului să-i ajungă pe buze. Doar nu ; a vreun înfumurat. Era un geniu. Termenul Ve nise inflaționist din cauza supralicitării, ir nu încăpea nici o îndoială că - dincolo de i

exprimate în doi peri - trebuia să un anumit nivel al realizării, un etalon . Ur> nenegociabil. Genii nu fuseseră multe.

'a/i
166

Ian McEw,

un geniu, se înțelege, ca și Darwin și Newton din câte auzise. Purceii, aproape. Britten, mai puțin, deși cât pe-acî. Dar în țara asta nu se născuse nici un Beethoven.

Ori de câte ori se suspecta de geniu - ceea ce i se întâmplase de câteva ori și după întoarcerea din Districtul Lacurilor - lumea se dilata și încremenea, iar în lumina gri-albăstruie a unei dimineți de martie pianul, farfuriile și ceștile, fotoliul lui Molly își luau o înfățișare sculpturală, rotundă, amintindu-i cum arătase lumea într-un anumit moment din tinerețe, când se drogase cu mescalină: exagerat de voluminoasă, încărcată de semnificații favorabile. Și vedea studioul pe care tocmai dorea să-l părăsească pentru a se vâri în pat, așa cum ar fi putut fi înfățișat într-un film documentar despre el însuși, Clive, care ar fi dezvăluit populației curioase nașterea unei capodopere. Vedea, însă, și reversul neatrăgător al medaliei: o siluetă zăbovind în prag, într-o cămașă albă, boțită, descheiata, cu centura blugilor strânsă tare peste conve-xitatea burdihanului, cu pungi sub ochi și palidă de epuizare: compozitorul, eroic și cutezător în ținuta sa neglijentă, cu tulle de barba nerasă. Acestea erau momentele cu adevăra grozave din perioada de însuflețită și torenți^ creativitate, o perioadă cum nu mai cun^ose nicicând - aceste momente când se op^re din lucru și se ridica în picioare într-o sta semihalucinatorie și plutea pe scări în J,..

sterdam
167

din picioare și se rostogolea sub plapumă, să ca^dă într-un somn fără vise, ca o amorțea bolnavă, ca un vid, ca moartea.

Se trezi după-amiaza târziu, își trase pantofii și intră în bucătărie, să mănânce hrana rece pregătită de menajeră. Destupă o sticlă de vin și o luă cu el sus în studio, unde știa că va găsi un termos plin cu cafea, care-l va ajuta pe parcursul noii sale călătorii nocturne. Undeva, în spate, ținându-se după el tiptil, ca o fiară sălbatică, apropiindu-se din ce în ce mai mult, era termenul. Peste mai puțin de o săptămână va trebui să dea ochii cu Giulio Bo și British Symphony Orchestra la Amsterdam, pentru două zile de repetiții, iar după încă două zile venea premiera de la Free Trade Hall, la Birmingham. Ținând seama de faptul că mai erau câțiva ani buni până la sfârșitul mileniului, graba era caraghioasă. Deja manuscrisul definitiv al primelor trei părți îi fusese luat, iar părțile orchestrale transcrise. Secreta trecuse de câteva ori pe la el, să adune ^at scrisese din ultima parte, și o echipă de ^opiști muncea pe rupte. De acum încolo nu ***ai avea

timp de privit înapoi, nu mai putea ^{ec}ât să-i dea bătaie, să spere că va termina [^]ainte de începutul săptămânii viitoare. Se ^{ail}gea, dar în adâncul sufletului presiunea ^{''*}afecta câtuși de puțin, pentru că acesta ^a exact climatul de muncă de care avea oie, trebuia să se piardă total în supremul t de a-și aduce opera până la triumfătorul

168

Ian McEwan

fuioarele de sunet se topiseră ca negura, nou_a sa melodie, însemnată la prima ei apariție singulară cu notele grave ale trombonului strânsese în jurul ei texturi ochestrale bogate de o armonie sinuoasă, pe urmă izvodise disonanțe și variații galopante, care se răsuceau, dispărând în înalt, pentru a nu mai reapărea, iar acum se retrăsese într-un proces de consolidare, ca o explozie văzută de la coadă la cap, ca o pâlnie ce se îngusta în viteză spre punctul central al nemișcării; pe urmă, iarăși sunetul stins de trombon, și apoi, într-un crescendo temperat, ca un uriaș ce-și trage răsuflarea, reafirmarea finală și colosală a melodiei (cu o deosebire incitantă și deocamdată nerezolvată) care își lua avânt și erupea ca un talaz, un copleșitor *tsunami* de sunet ce atingea o viteză imposibilă, se ridica tot mai sus, apoi, când ai fi crezut că omul nici nu-l mai poate percepe, și mai sus, ca până la urmă să cadă, să se spargă și să se izbească vertiginos de terenul dur și sigur al cheii do minor. Ce ^{m^{al}}rămânea erau numai notele grave de pedala, promițând tărie și pace în spațiul infinit- ^{*^e}urmă un diminuendo cu durata de patruzeci și cinci de secunde, dizolvat în patru bare de tăcere palpabilă. Sfârșitul. Și era aproape terminată. De miercuri seară până joi dimineața, Clive revăzu și desăvâr, diminuendo-ul. Nu mai trebuia acum deca să dea înapoi câteva pagini până la vigoarea reluare a temei și, poate, să mai diversii¹ ^

169

Msterdam

șă creeze un strat ritmic secundar, o sincopă „re să îndulcească tăișul notelor primordiale. \ceastă variațiune devenise, pentru Clive, trăsătura fundamentală a părții finale; era neapărată nevoie să sugereze imposibilitatea descifrării viitorului. Când melodia aceea, de acum bine cunoscută, se va repeta ultima dată, modificată doar puțin, dar semnificativ, va trebui să-i inculce ascultătorului un sentiment de neliniște; să-l prevină împotriva cramponării disperate de cunoscut.

Joi dimineață, când îi telefona Vernon, Clive, în pat, tocmai medita la toate acestea și era pe punctul să adoarmă. Telefonul prietenului său îl îmbărbăta. încă de când se întorsese din excursie, Clive își propusese să-l caute pe Vernon, dar creația îl monopolizase în așa măsură, încât Garmony, fotografiile și *The Judge* i se păruseră vagi intrigi secundare ^ale unui film aproape uitat. Tot ce știa era că ⁿ-avea chef de ciorovăială cu nimeni, cu atât ^{ma}i puțin cu un prieten bun și vechi. Când erno nuse brusc capăt conversației, propu-^{na}ndu-i să bea împreună un păhărel a doua ^{'*}seara, Clive socoti că până la venirea lui [^]r putea termina treaba. Va fi trecut pe P^ortativ acea importantă modificare a temei erate, fiindcă, desigur, atâta lucru nu va [^]Ce sita mai mult de o noapte de muncă. **Ulti-c₀** ⁶ [^]^a[^]ⁿ[^] ^a^le partiturii vor fi plecat deja la tâ ^A ^a[^]^a ca ar ^{P^u[^]^{ea}} ^{ch}^{ar} sărbători invi- i prieteni. Cu aceste gânduri

în snmn

170

Ian

Prin urmare, experiența de a se trezi după ceea ce părea mai puțin de două minute, în bombardamentul necruțător al întrebărilor lui Vernon fu, pentru el, cât se poate de zăpg. citoare.

— Să te duci imediat la poliție și să declari ce-ai văzut.

Fraza aceasta îl zgâlțâi pe Clive, făcându-l să vadă adevărul. Cu ajutorul ei ieși din tunel la lumină. De fapt, ceea ce-și aminti fu călătoria cu trenul până la Penrith, presimțirile acelea pe jumătate uitate, gustul lor acru. Fiecare replică schimbată era ca o apăsare pe pedala nebuniei — nici vorbă de revenirea la politețe. Invocând amintirea lui Molly - „ca și cum te-ai caca pe mormântul lui Molly” - Clive se lăsase scaldat într-un torent fierbinte de indignare, iar când Vernon proferase scandaloasa amenințare că se va adresa personal autorităților, Clive icnise, sărise în picioare din așternut și participase la schimbul final de amabilități stând lângă noptieră, nufliat¹ în ciorapi. Vernon trântise receptorul tocmai când Clive voise să-i închidă telefonul în nas[^] Fără să-și mai bată capul cu legatul șireturilor, Clive alergă, furios, pe scări în jos, ble^{si} temând. Nu se făcuse încă ora cinci, dar ave să bea ceva, merita un pahar și dacă cineva ar fi încercat să-l oprească, l-ar fi doborât ^ un pumn. Dar, slavă Domnului, casa era g^{oa} ' își turnă un gin cu tonic, adică mai mult g* și, stând lângă suportul de farfurii, îl dădu ^

[^]sterdam

171

legru de supărare, la neobrăzarea amicului său. Câtă nerușinare! Formula în minte scrisoarea pe care i-ar fi plăcut s-o trimită gunoiului pe care-l considerase prieten. Lui, cu scârbavnică rutină zilnică, lui, cu creierul ăla împruțit mereu pus pe scorneli, cu mintea aia ipocrită, pasiv-agresivă, ce sugera totul ca un burete. Vermin¹ Halliday, care habar n-avea ce înseamnă să crezi, pentru că în viața lui nu produsese nimic frumos și era ros de invidie față de cei ce produceau. Măruntă lui sensibilitate suburbană trecea drept rectitudine morală, în timp ce el era băgat în rahat până la coate, de fapt el chiar trăia pe o mare de rahat, iar pentru a-și promova abjectele interese nu se codea să terfelească amintirea lui Molly și să-l distrugă pe un nătărău neajutorat ca Garmony, să dezgroape securea de război a presei de scandal și tot timpul să Pretindă și să-i mintă pe cei dispuși să-l asculte - asta-i tăia respirația lui Clive - că ftu-și făcea decât datoria, că se pusese în slujba ^{Ur}iui măreț ideal! Un nebun de legat, cu min-^{ea} bolnavă, nevrednic să trăiască! Afuriseniile din bucătărie îl ajutară pe Clive oea și al doilea pahar, apoi și pe al treilea. ' ^{Ia}> din îndelungata sa experiență, că o scrisă trimisă la mânie nu are alt efect decât ot ^{Inarnnez}e mâna adversarului. Nu-i decât fi flită îotriva

ot

ta

^{rrnez}e mâna adversarului ^a conservată ce va fi folosită împotriva viitor. Dar pe Clive îl furnicau degetele

^{în} engleză, înseamnă vermină, viermi,

172

lan McEwan

să scrie imediat, tocmai fiindcă știa că peste săptămână nu va mai fi animat de sentimente atât de puternice. Ajunse la un compromis și compuse un text laconic, pe o carte poștală pe care avea s-o pună la păstrare o zi pe masă înainte de a o expedia: *Amenințarea ta mă oripilează. Ca și soiul de jurnalism pe care-l practici. Meriți pe deplin să fii dat afară. Clive.* Destupă o sticlă de Chablis și, ignorând porția de *saumon en croute* din frigider, urcă până la ultimul etaj, animat de o belicoasă hotărâre de a se așterne pe treabă. Va veni o vreme când praful se va alege din Vermin Halliday, dar Clive Linley va dăinui datorită muzicii sale. Munca, tăcută, încăpățânată, triumfătoare, munca, deci, îl va răzbuna. Beligeranta, însă, era un prost sfetnic al concentrării, la fel

ca și cele trei ginuri și sticla de vin, așa că după trei ceasuri încă se zgâia pierdut la portativul de pe pian, îndoit de spate, în poziția de lucru, în mână cu un creion și pe frunte cu o încruntătură adâncă, dar nevăzând și neau-zind decât caruselul hurducat și sclipitor al propriilor sale gânduri, aceiași căluți vâjnoș¹» cabrați, pe osiile lor împodobite. Iată-i că ajunși în dreptul lui din nou! Ce nerușinare! P^{o^}' ția! Sărmana Molly! Lepădătură fățarnică• Asta numește el poziție morală ? Vârât în raha până la gât! Ce nerușinare! Și cum răm^{aia} cu Molly...?

La nouă și jumătate se ridică, luă ho rârea să se stăpânească, să bea niște vin și să se pună pe treah

«^{lm}

yisterdam

173

temă, frumoasa lui melodie, înscrisă pe portativ, tânjind după atenția lui, nemaivând nevoie decât de o modificare inspirată, și iată-l și pe el, debordând de energie concentrată, gata să-o execute. Numai că jos, în bucătărie, zăbovi nepermis de mult asupra cinei redescoperite, trăgând cu urechea la radio, unde se transmitea istoria tuaregilor, o populație nomadă din Maroc, iar pe urmă se trată cu al treilea pahar de Bandol, ca să poată face un tur al casei, antropolog al propriei sale existențe. Nu mai intrase în *living* de mai bine de o săptămână, așa că acum umblă fără noimă prin încăperea enormă, examinând picturile și fotografiile de parcă le-ar fi văzut prima dată, trecându-și palma peste mobilă și ridicând unul câte unul obiectele de pe șemineu. Toată viața lui era acolo, și ce istorie bogată! Banii cu care fuseseră cumpărate chiar și cele mai ieftine dintre obiectele astea fuseseră câștigați de Clive visând la sunete, punând câte o notă muzicală înaintea alteia. își imaginase totul aici, dorise ca totul să fie aici, ar^ă ajutorul nimănui. Așa că, în cinstea succesului său, bău paharul dintr-o sorbitură și e^e mtoarse în bucătărie să-l umple din nou, na^{na} mte de a face și turul sufrageriei. La^{ls} Prezece și jumătate se afla din nou în fața /stativului, pe care de data asta notele nu^l stăteau nemișcate nici măcar pentru el, așa că tu--' - « .

î' - trebui să recunoască m sinea sa ca se

atașe temeinic, dar cine n-ar fi făcut-o, în a unnr asffpi HP trădări? Pe un dulap de

174

Ian McE_u

cărți găsi o jumătate de sticlă de whisky, pe care o luă cu el la fotoliul lui Molly, iar în combină era deja introdus un disc de Rave] Ultima sa amintire fu că ridicase telecomanda și o îndreptase spre aparat.

Se trezi în orele mici ale dimineții, cu căștile răsucite strâmb peste față și cu o sete monumentală, stârnită de visul că străbătuse deșertul târâș pe coate și genunchi, cărând în spate unicul pian mare al tuaregilor. Bău nesățios din robinetul din bucătărie și se duse la culcare, dar zăcu în întuneric, cu ochii deschiși, ore în șir, dărâmat, deshidratat și cu mintea ageră, obligat să vadă iarăși cum se învârte caruselul. *Căcat până la gât ? Poziție morală ? Molly ?*

Când se deșteptă în miezul zilei, după o scurtă moțăială, știu că galopul de sănătate, valul de inspirație creatoare se isprăviseră. Nu numai fiindcă era obosit și mahmur. De cum se așeză la pian și făcu două, trei tentative de a aproxima variațiunea, descoperi că nu doar pasajul respectiv, ci întreaga miș^ș" care era moartă - se transformase în cenușa în gura sa. Nu îndrăzni să se gândească serios la toată simfonia. Când îl sună secretara, încercând să afle când poate veni după ultimele pagini ale partiturii, o repezi, iar mai târziu trebui să-i telefoneze ca să se scuze. Făcu ° scurtă plimbare, să-și limpezească

mintea și să-i expedieze lui Vernon cartea poștală, care i se părea acum o capodoperă a stăpânirii a sine. Cu această ocazie, cumpără un *p.xpmvi*

\,nsterdam

175

din *The Judge*: ca să-și protejeze concentrarea asupra creației, se lipsise de jurnale și de știrile TV sau radio, așa că nu știa ce se mai întâmplase.

Ca urmare, acasă, avu un șoc după ce întinse ziarul pe masa din bucătărie. Garmony pozând pentru Molly, intrând în joc de dragul ei, aparatul din mâinile ei fierbinți, ochiul ce fusese cândva viu văzând ceea ce Clive vedea acum. Dar acea primă pagină era o rușine, nu fiindcă, nu numai fiindcă îl deconspira pe un bărbat într-un moment delicat al vieții sale private, ci și pentru că ziarul fusese parcă mușcat de streche în legătură cu acest caz, pe care-l exploatare din plin, folosindu-se de toate resursele. Ca și cum ar fi dezvăluit o criminală conspirație politică, ca și cum ar fi găsit la Foreign Office un cadavru sub o masă. Atât de fără tact, atât de prost conceput, atât de strident! Inept, totodată, din cauza încercărilor disperate de a fi crud. Bunăoară, carica-^{Ur}a exagerată, disprețuitoare, și editorialul ^{Cu} jocul lui copilăresc de cuvinte, osul aruncat [^]ulțin în cu „pantalonașii mototoliți”, antino-^{^a} anemică dintre „îmbrăcat” și „dezbrăcat”, ndul îi reveni: Vernon era nu numai vred-jc de dispreț, ci, fără îndoială, dement. Dar a lucru nu-l va opri pe Clive să-l urască. i ^{an}mureala dură tot *week-end-ul* și se pre-[^] Si până luni - la vârsta asta, nu-ți mai CQ ^{6a a*^ ^e} „Ș^{or} - i^{ar} greața universală p ^xtuia un fundal propice gândurilor negre.

176

Ian McBwan

fusese un fruct cărnos și aromat devenise o poamă uscată. Copiștii așteptau, disperați ultimele douăsprezece pagini ale partiturii Directorul artistic îi telefona de trei ori, cu o voce ce tremura de panică abia stăpânită. Concertgebouw, în Amsterdam, fusese închiriat, contra unei sume enorme, pentru două zile de repetiție, percuționiștii suplimentari ceruți de Clive fuseseră plătiți în avans, acor-deonistul de asemenea. Giulio Bo ardea de nerăbdare să vadă cum se termina simfonia și totul era aranjat pentru premiera de la Birmingham. Dacă până joi partitura completă, cu părțile tuturor instrumentelor, nu sosea la Amsterdam, el, directorul artistic, nu avea altă opțiune decât să se înece în cel mai apropiat canal. Era reconfortant să iei notă de o angoasă mai cruntă decât a ta, dar Clive tot refuza să dea drumul paginilor. Rămânea ferm în a căuta variațiunea semnificativă, fiindcă, așa cum se întâmplă în astfel de cazuri, i se părea acum că integritatea întregii compoziții depindea de ea.

Atitudinea adoptată de el era, bineînțeles, dezastruoasă. Acum, de îndată ce intra în studio se simțea îngreșat de mizeria ce domnea acolo, iar când se așeza în fața manuscrisului - realizat de mâna unui om mai tână^r> mai talentat și mai încrezător în sine - ^J blama pe Viernon pentru faptul că nu m[^] reușea să înainteze, iar mânia i se dubla. P^{ra} ful se alesese de puterea lui de concentr#^{re} înțelegea din ce în ce mai limpede că l ^s refuza capodopera această «•«•*»

wsterdam

177

șă încoroneze o viață de muncă. Simfonia asta ar fi avut misiunea să învețe publicul cum să asculte și cum să audă tot ceea ce compusese el vreodată. Or, iată că acum dovada, însăși semnătura geniului fusese compromisă, măreția personalității îi fusese smulsă. Clive știa că nu va mai putea încerca niciodată să compună ceva la o asemenea scară; era mult prea ostenit, prea secătuit, prea bătrân. Duminică se fățai de colo colo prin casă, citind celelalte articole din ediția de vineri a lui *The Judge*. Lumea era, ca de obicei, scârboasă: peștii își schimbau sexul, ping-pongul englezesc decăzuse rău

de tot, niște țipi antipatici din Olanda, cu diplome de doctor, își puneau la dispoziție, legal, serviciile ca să-ți petreacă pe lumea cealaltă părinții bătrâni și măcinați de boli. Ce interesant! N-aveai nevoie decât de semnătura părintelui matusalemic, în două exemplare, și de câteva sute de dolari. După-amiaza se plimbă agale prin Hyde Park, reflectând profund la articolul citit. Adevărat, încheiase un pact cu Vernon, care, la urma urmei, presupunea anumite obligații. Poate ***ar fi stricat să se documenteze mai bine. ar pierdu ziua de luni, pretextând că acreează - de fapt, o cârpăceală auto-amă-are, la care avu bunul simț să renunțe ara. Toate ideile ce-i veneau erau idioate. r ti trebuit să i se îngăduie nici sase apropie P,, Sunfonia sa - nu era demn de propria lui

ț *hJ, arți dimineața îl deșteptă din somn direc-

178

Ian McEwan

prin telefon. Vineri începeau repetițiile, iar partitura — ia-o de unde nu-i. Ceva mai târziu în aceeași dimineață, Clive află extraordinara știre grație telefonului unui prieten Vernon fusese obligat să demisioneze! Clive dădu fuga la chioșc, să cumpere jurnalele. Nici nu mai citise, nici nu mai auzise nimic după lectura ediției de vineri a ziarului *The Judge*, altminteri ar fi știut că opinia publică se întorsese cu o sută optzeci de grade împotriva redactorului-șef. își prepară o cafea, intră în sufragerie și citi presa acolo. Simți o satisfacție morocănoasă văzându-și confirmate propriile opinii despre comportamentul lui Vernon. își făcuse datoria față de el, încercase să-l avertizeze, numai că lui Vernon nici prin gând nu-i trecuse să-l asculte. După lectura a trei condamnări caustice, Clive se duse la geam, de unde admiră, pierdut, smocurile de narcise galbene ce creșteau sub mărul de la capătul grădinii. Trebuia să recunoască - se simțea mult mai bine! început de primăvară. Nu peste mult, ceasurile vor fi date înainte. în aprilie» când prima audiție a simfoniei va aparține trecutului, se va duce în vizită la Susie Marcellan, la New York. De acolo, în California* unde i se va cânta o compoziție la Festivalul de Muzică de la Palo Alto. Brusca, își dăd seama că ciocnea cu degetul în calorifer într-u*¹ ritm inedit și-și imaginează o schimbare de modalități; tate, de cheie, o notă menținută pe tot parcursul modificării armoniilor și al unui puls nava nic, ca de ceainic clocotind. Se răsuci pe calea și ieși în fmn-ă A;*

179

sferit de idee, și trebuia să ajungă la pian până

n-o pierdea.

în studio, mătură cu brațul cărțile și foile mai vechi ale partiturii ca să elibereze o suprafață pentru scris, luă o coală de hârtie liniată și un creion bine ascuțit și tocmai scrisese o cheie sol când jos răsună soneria. Mâna îi încremeni în așteptare. Soneria se auzi din nou. Nici prin gând nu-i trecea să se ducă să deschidă, nu acum, când era pe punctul să-i vină, în sfârșit, de hac variațiunii. Probabil că era cineva care se dădea drept miner concediat și vindea huse de pânză pentru măsuțele de călcat. Iarăși soneria, pe urmă tăcere. O fi plecat. Pentru o clipă simți că pierduse ideea subțirică de care se agățase. Dar îi reveni, sau cel puțin o parte, și tocmai schița linia unui acord când sună telefonul. Ar fi trebuit să-l decupleze. Smulse, enervat, receptorul din furcă.

— Domnul Linley?

— Da.

Poliția. C.I.D. Suntem afară, la intrare. m dori să vorbim cu dumneavoastră.

Oh! Nu s-ar putea să reveniți peste o tate de oră?

Mă tem că nu. Vrem să vă punem câteva 'ebări. S-ar putea să trebuiască să vă gam sa participați la niște identificări, la anchester. Să ne ajutați să dovedim vinovăția ^{U1} suspect. Sper să nu vă facem să pierdeți r * ^^ de două zile. Așa că dacă nu vă supă-f*i sa ne deschideți ușa, domnule Linely...

//

În graba plecării la serviciu, Mandy lăsase deschisă ușa garderobei, într-un unghi care-i îngăduia oglinzii să-l umilească pe Vernon cu o imagine verticală, îngustată, a propriei lui ființe : rezemat în perne, ținând cana cu ceai, pe care i-o adusese ea, în echilibru pe burtă, cu fața nebărbierită, alb-albastră în penumbra dormitorului, cu scrisori, reclame și foi de ziar risipite înjur - o imagine extrem de grăitoare a șomajului. *Inactivitate*. Brusc, înțelese adevăratul sens al acestui cuvânt, folosit des în rubricile economice. Avea în față multe ore de inactivitate în dimineața asta de marți, timp suficient ca să rumege umilințele și nedreptățile acumulate de pe urma demiterii sale de ieri. Bunăoară, modul ciudat în care mesajul de concediere îi fusese lăsat pe birou de u¹¹ subaltern nevinovat, aceeași corectoare dis-lexică ce nu mai contenea cu suspinatul, P^e care o salvase cândva de la concediere. "e urmă, scrisoarea însăși, prin care i se cerea»
politicos, demisia, oferindu-i-se în schimb sala riul pe un an. Conținea și o referință oblica termenii contractului, prin care, presupun^{ea}> directorii îi reaminteau, fără s-o spună cla ' că dacă refuza să demisioneze si-i forța

181

concedieze, nici vorbă nu mai putea fi de vreo remunerație. Scrisoarea se încheia cu binevoitoarea observație că, în orice caz, începând cu ziua respectivă, înceta să mai fie angajat la ziar și că direcțiunea dorea să-l felicite pentru modul strălucit în care-și îndeplinise funcția de redactor-șef; de asemenea, îi urau succes în ceea ce va întreprinde în viitor. Și cu asta, basta. Nu mai trebuia decât să-și strângă lucrurile personale din birou și să-și ia tălpășița, cu sau fără o sumă formată din șase cifre. În scrisoarea de demisie pe care o prezentase, Vernon atrăsese atenția că tirajul crescuse cu mai bine de o sută de mii de exemplare. Îi duruse până și să scrie suma, să caligra-fieze zerourile. Când intrase la secretară și-i înmânase plicul, i se păruse că Jean se ferește să-l privească în ochi. Toată clădirea era straniu de tăcută când se întorsese să-și strângă lucrușoarele din birou. Instinctul său de slujbaş îi șoptea că aflaseră cu toții. Lăsa ușa deschisă, în caz că simțea vreunul nevoia să 'uiă să-i vorbească din solidaritate umană, ^Clând pe cărarea bătătorită a prieteniei. ^{^e}ea ce avea de luat cu el încăpea lesne în ^ervietă: o fotografie înrămată cu Mandy și ^oPiii, câteva scrisori pornografice de la Dana, [^] hârtie cu antetul Camerei Comunelor. Se V^rea că n-avea să treacă nimeni pe la el ca "Și exprime simpatia și indignarea. Nici un . P gălăgios de colegi în cămașă, care să-l snească cu palmele pe spate la plecare, în

182

Ian

sună pe Jean la interfon, rugând-o să-l anunțe pe șofer că pleacă imediat. Ea îl sună la rândul ei, să-l informeze că nu mai avea nici un șofer la dispoziție.

Își puse pardesiul, luă servieta și ieși în biroul secretarei. Jean găsisese ceva urgent de rezolvat, așa că nu întâlnește pe nimeni, nici un suflet, pe tot drumul până la lift. Singura persoană care-i spusese *cheerio* redactorului-șef fu portarul de jos, așezat la masa lui, și tot el îl informă pe Vernon cine-i fusese numit succesor. Domnul Dibben, domnule.

înclinând fracțional capul, Vernon reuși să dea impresia că este în cunoștință de cauză. Când ieși din Judge House, ploua. Ridică un braț ca să oprească un taxi, dar își aminti imediat că avea prea puțini bani la el. Luă, așadar, metroul și merse după aceea pe jos încă o jumătate de milă, prin ploaie, până acasă. Ajuns, se duse ață la sticla de whisky, iar la sosirea lui Mandy se certă cu ea groaznic, cu toate că ea nu încercase decât să-i ofere un dram de alinare. Vernon zăcea încolăcit în jurul ceștii de ceai, în timp ce contorul lui mental înregistra insultele și umilirile. Nu fusese îndeajuns ca Frank Dibben se dovedise a fi un trădător, ca toți colegii îl părăsiseră, că toate ziarele strigaseră ura la aflarea veștii că fusese dem^{is}» nu fusese suficient că țara întregă jubila a bucurie că fusese strivit Puricele, ^{ia} Garmony era teafăr și nevătămat. Pe lâng^a toate astea, așezată lângă el pe așternut, m[^]

I ffnsterdam

183

satisfacția provocată de căderea lui, scrisă de cel mai vechi prieten, scrisă de un om atât de nepătat din punct de vedere moral, încât preferase să privească netulburat cum e violată o femeie, decât să se lase întrerupt din creație. Gest absolut odios și nebun. Un gest de răzbunare. Așadar, război. Chiar din momentul asta. Dă-i bătaie, nu șovăi. Sorbi ultimele picături din cană, ridică receptorul și formă numărul unui prieten de la New Scotland Yard, un contact din zilele când lucrase la pagina de fapt divers. Cincisprezece minute mai târziu, toate detaliile fuseseră comunicate, fapta fusese săvârșită, dar Vernon rămăsese cufundat în gândurile sale negre. Nu i se dăduse satisfacție. Se dovedise că de fapt Clive nu încălcase legea. Avea să fie deranjat puțin din treburile lui, atâta tot. Dar lucrurile nu se vor opri aici. Nu se putea să nu existe consecințe. Vernon mai rumegă subiectul încă o ^{Ora}> în pat, pe urmă se îmbracă în sfârșit, teră să se bărbierească, și-și petrecu dimineața învărtindu-se prin casă, refuzând să ^{ra}spundă la telefon. Ca să se consoleze, scoase ^{ain} geantă ediția de vineri. Cu adevărat, ?^agina întâi era de un profesionalism desă-arșit. Toți ceilalți se înșelau. Și restul ziarului ^{ra}plin de forță; Lettice O'Hara, cu repor-Jul din Olanda, îi dădea palpații de mân-^{le}- Intra o bună zi, mai ales dacă Garmony va , ⁿge prim-ministru și țara va zăcea în ruine, Im vr^a Va reS^{re}Λ^a că asmuțise câinii asupra

is-s«J,,_l fără slllibă.

184

Ian McE_{wan}

Dar consolarea fu de scurtă durată, fiindcă se referea la viitor, pe când el trăia acum, în prezent, în prezentul în care fusese concediat Uite, își pierdea vremea acasă în orele de serviciu. Nu cunoștea altă profesiune, iar în a sa n-avea să-l mai angajeze nimeni acum. Căzuse în dizgrație și, oricum, era prea bătrân ca s-o ia de la zero. Consolarea dură puțin și pentru că gândurile îi reveneau, obsesiv, la nesuferita aia de carte poștală, lama aia de cuțit răsucită, sarea presărată pe rană. Pe măsură ce se scurgea ziua, mesajul de la Clive începea să reprezinte toate insultele, mari și mici, din ultimele douăzeci și patru de ore. Micuțul răvaș trimis de Clive conținea, în mod simbolic și condensat, toată otrava afacerii în care se vârase - orbirea celor ce-l acuzau, ipocrizia lor și setea de răzbunare, dar, mai ales, elementul considerat de Vernon a fi cel mai deplorabil păcat omenesc: trădarea de prieten.

într-o limbă de o varietate idiomatică atât de mare cum este engleza, capcanele ce favorizează interpretarea greșită sunt nenumărate. Printr-o simplă deplasare de accent, un verb devine substantiv, o acțiune, un lucru. A refuza (*to refuse*), a spune nu la ceea ce crezi tu ca e greșit, devine, dintr-un condei, *refuse*, adică un maldăr insurmontabil de gunoi. Iar propozi" țile erau la fel de ambigue precum cuvintele-Ceea ce Clive

gândise joia și expediase vinerea fusese fraza *You deserve to be sacked*. Ceea c
^fiisterdam 185

urma concedierii sale, era *You deserve to be sacked*^l. Dacă ar fi primit cartea poștală luni, altfel ar fi citit-o. Asta era partea comică a destinului lor comun: o francare expres le-ar fi făcut amândurora un bine. Pe de altă parte, poate că nu existau alte finaluri, și în asta consta natura tragediei lor comune. Dacă așa stăteau lucrurile, amărăciunea lui Vernon nu avea cum să nu se adâncească și să nu se consolideze cu trecerea timpului, el nu avea cum să nu reflecteze, ca un oportunist, la pactul încheiat nu demult, la înfricoșătoarele responsabilități ce-i reveneau din el. Fiindcă era clar; Clive își pierduse mințile și trebuia să facă ceva. Hotărârea era amplificată de sentimentul lui Vernon că, acum când lumea se întorsese împotriva lui, când viața îi devenise o ruină, nimeni nu se purta cu el mai rău decât cel mai bun prieten al său - lucru de neiertat. Și dement. Celor ce nu-și pot lua gândul de la o nedreptate li se întâmplă uneori să suprapună, în minte, dorința de revanșă cu sentimentul unei obligații morale. Ceasurile treceau, iar Vernon luă de câteva ori în mână Jurnalul, ca să citească și să recitească articolul despre scandalul medical olandez. Mai arziu, obținut, telefonic, niște amănunte Plinientare. Trecură alte ore de trândăvie, care timp stătu în bucătărie, bând cafea,

Ue plasarea accentului în frază face ca cele două ariante să poată fi înțelese drept: A. Ceea ce ariți este să fii concediat și B. Meriți (meritai)

r
Kfi K4__ ..
ar
186

Ian

contemplându-și planurile spulberate și întrebându-se dacă n-ar fi bine să-l sune pe Clive și, sub pretextul că dorește împăcarea, să se autoinvite la Amsterdam.

iii

Era totul aranjat cum trebuie? Nu omisese nimic? Se afla cu adevărat în legalitate? Clive rumega aceste întrebări din interiorul unui Boeing 757 parcat în ceața înghețată de la limita nordică a aeroportului din Manchester. Se aștepta îmbunătățirea vremii, iar pilotul nu voia să-și piardă rândul la decolare, așa că pasagerii ședeau cumiți și tăcuți, găsind în căruciorul cu băuturi o sursă de liniștire. Era miezul zilei, iar Clive cumpăraseră cafea, brandy și o tabletă de ciocolată. Avea locul de la fereastră, într-un rând gol, iar prin spărturile din ceață vedea alte avioane ce așteptau, cu un aer competitiv, pe aliniamente neregulate dar convergente, cu ceva amenințător și banditesc în formele lor: ochi pieziși sub frunți înguste, adăpostind creiere minuscule, brațe S^eoaiie, ca niște cioturi, atârând fleșcăite, & a oaze negre, proiectate țanțoș în sus - aseme- ea creaturi nu puteau nutri gânduri nobile Unele față de altele.

Răspunsurile erau afirmative: documen-

a Și planificarea fusese, ambele, meticuloasă. Totul se va întâmpla conform planului.

tu străbătut de un fior de plăcere. Ridică i-r. no tânăra cu pălăriuță

188

Ian McEwan

albastră, semeată ca o creastă de cocoș, care păru bucuroasă că se hotărâse să mai comande o sticlă miniaturală de brandy și considera un privilegiu să-l servească. Una

peste alta când te gândeai prin ce trecuse și ce calvar îl aștepta în viitor și având siguranța că de-acum încolo evenimentele se vor precipita într-o viteză amețitoare, nu se simțea rău deloc. Avea să piardă primele ore de repetiție, dar o orchestră ce băjbâie printr-o bucată muzicală pe care o descifrează pentru întâia oară e oricum un spectacol deprimant. Ar fi chiar mai înțelept, poate, să lase lucrurile să se desfășoare fără el toată prima zi. Banca îi dăduse toate asigurările că se încadra perfect în prevederile legale dacă avea zece mii de dolari americani în servietă și că nu i se vor cere nici un fel de explicații la aeroportul Schipol-Cât despre circumscripția de poliție din Manchester, considera că se descurcase onorabil și că fusese tratat cu respect; aproape că simțea o undă de nostalgie după încordarea energică ce plutise în atmosfera de acolo și după oamenii aceia presați de treburi, cu care cooperase perfect.

Când ajunsese de la gară, în cea mai crunta dispoziție, după ce-l blestemase pe Vernon P^e tot parcursul călătoriei cu trenul de la stap^a londoneză Euston, însuși inspectorul-șef *coborâse* la ghișeu de informații să-l întâmp¹⁰ pe cunoscutul compozitor. Părea să-i extrem de recunoscător lui Clive că bătus atâta drum, de la LonHra ne o« TM~+~.Λ^{itt} *fjnsterdam* 189

rezolvarea cazului. De fapt, absolut nimeni nu părea supărat pe el că nu se prezentase mai devreme. Erau cât se poate de onorați -declarasera diferiți ofițeri - că puteau conta pe ajutorul său în lămurirea crimei pe care o investigau. În timpul interogatoriului, când își făcuse declarația, cei doi detectivi îl asiguraseră că își dau perfect de bine seama cât trebuie să fie de greu să compui o simfonie la comandă, cu un termen ce se apropie amenințător, și că înțelegeau în ce dilemă se aflase când se retrăsese în spatele stâncii cu pricina. Păreau foarte dornici să înțeleagă toate dificultățile inerente în compunerea melodiei principale. Oare n-ar putea să le-o fredoneze? Ba da, bineînțeles că putea. Din când în când, unul dintre ei zicea ceva de genul „Acum ce-ar fi să ne mai spuneți o dată ce anume ați văzut din criminal ?” Reieșise că inspectorul-șef studia ca să obțină o diplomă în engleză la Universitatea Populară și că se ocupa în ^sPecial de Blake. La cantină, unde mâncaseră sandvișuri cu șuncă, inspectorul dovedise că Știe pe de rost întreg poemul „APoison Tree”, ^c^ea ce-i oferise lui Clive prilejul să anunțe ^{ca} Pusese pe muzică, în 1978, exact poemul ^{cu} Pricina, iar liedul fusese cântat în anul următor la Festivalul de la Aldeburgh, cu Peter . ^{ear}s ca solist, și după aceea nu mai fusese interpretat niciodată. Tot acolo, la cantină, ^a un bebeluș de șase luni, care dormea pe ^a scaune alăturate. Tânăra mamă fusese ” -----■^{'''} ^în Viptie. într-o

190

Ian

mn McEwa.

celulă de la parter. Pe toată durata primei zile, Clive auzise țipetele și gemetele ei plângătoare, plutind în sus pe casa scorjită a scârilor.

I se permisesse să ajungă chiar în inima circumscripției, de unde erau trimiși arestații în celule. Seara devreme, așteptând să i se aducă declarația la recitit, fusese martorul unei scurte încăierări în fața mesei sergentului de serviciu: o namilă de adolescent asudat, cu tot craniul ras, fusese prins pândind în grădina cuiva, înarmat cu clești de tăiat sârma, șperacle, un ferăstrău și un baros, toate ascunse sub geacă. Se încăpățâna să susțină că nu e spărgător și că nici prin gând nu-i trece să petreacă o noapte la zdup. Când sergentul îi spuse că n-are încotro, flăcăul îi arse unui agent un pumn în bărbie și fu trântit la podea de alți doi polițiști, care-i puseră cătușe și-l duseră de acolo. Nimeni nu păru prea afectat, nici măcar agentul cu buza crăpată, dar Clive își duse mâna la

inimă, ca să-i oprească bătăile furibunde, și trebui să stea jos. Mai târziu, un polițist venit din patrula^{re} aduse un băiețel de patru ani, găsit hoinărind prin parcare a unei cârciumi dărăpănate. y| mai târziu, o familie de irlandezi, cu oc*¹¹¹ plini de lacrimi, veniră să-l revendice. Doua fete care-și rodeau capetele cosițelor, fiicele gemene ale unui tată violent, se prezentară de bunăvoie pentru a fi apărate și fuseseră tratate cu glumeață familiaritate. O femei cu fața plină de sânge depuse o plângi

sterdam

191

j_mpotriva soțului ei. O matusalemică doamnă negresă, îndoită din spate din cauza osteoporoziei, fusese aruncată în stradă de nora ei și nu avea unde să doarmă. Veneau și plecau o droaie de asistenți sociali, cei mai mulți cu

O înfățișare la fel de criminală, sau la fel de neajutorată, ca a clienților lor. Toți fumau. Toți aveau o înfățișare bolnăvicioasă în lumina fluorescentă. Se beau cantități gigantice de ceai fierbinte din pahare de plastic, toată lumea țipa, se auzeau înjurături de rutină, lipsite de inventivitate lingvistică, neluate în serios de nimeni. O singură familie nefericită uriașă, cu probleme domestice insolubile prin însăși natura lor. Se afla în *living-room-ul* familiei. Clive se făcu mic în spatele paharului cu ceai cărămiziu. Acolo de unde venea el, arareori ridica cineva vocea, așa că acum constată că-și petrecuse întreaga seară într-o stare epuizantă de excitație. Practic, fiecare reprezentant al omenirii care apărea aici, adus de bunăvoie sau nu, era un sărăntoc și lui Clive

¹ se părea că misiunea principală a polițiștilor ^{ep}a să se ocupe de consecințele numeroase și ^{lr}nprevizibile ale caliciei, ceea ce făceau neaga-^{sa}ți și cu mult mai multă răbdare decât ar fi Putut dovedi el însuși.

Și când te gândești că-i numise cândva pe Polițiști „porci” și susținuse, în timpul flir-^u*ui său de numai trei luni cu anarhia, din

. ^lJ, că însăși poliția era cauza criminalității

■ ^ca într-o bună zi va deveni inutilă. Tot timpul

192

Ian

curtenitor, arătându-i chiar considerație Parcă le-ar fi fost simpatic acestor oameni în uniformă; Clive se întrebese chiar dacă nu poseda unele calități de care nu era conștient poate o anumită franchețe, un farmec blând poate chiar autoritate. Când sosise în sfârșit momentul înfățișării suspectilor, pentru identificare, în dimineața zilei următoare, se simțise îngrijorat că și-ar putea dezamăgi gazdele. Fusese condus afară, într-o curte interioară unde parcau mașinile de patrulare și unde, înșiruiți la baza unui zid, se aflau o duzină de indivizi. Din prima clipă îl și ochi pe omul său, al treilea din dreapta, tipul cu fața prelungă și slabă și cu șapca de stofă înconfundabilă. Ce ușurare! După ce intrară din nou în clădire, unul dintre detectivi îl prinse pe Clive de braț și i-l strânse tare, dar nu rosti nici un cuvânt. Detecta în jurul său o atmosferă de satisfacție reținută, simți că era și mai simpatizat. Acum lucrau cu toții împreună, ca o echipă, iar Clive își acceptase rolul de martor-cheie al acușării. Mai târziu, urmase cea de a doua identificare și de data asta jumătate dintre suspecti aveau fețe prelungi și slabe, iar ceilalți purtau șepci de stofă identice. Dar Clive nu se lăsă păcălit și-și g&f omul chiar la capătul șirului, fără șap^{ca}-înăuntru, detectivii îi comunicară că cea de & doua identificare nu era foarte importau*³¹ De fapt, din motive administrative, s-ar pu^{te} să nu

țină deloc seama de ea. în general vo bind, însă, erau încântați HP» »»'''

Amsterdam

193

care cooperase. Se putea considera un membru de onoare al poliției. O mașină de patrulare tocmai pleca înspre aeroport. îl interesa să fie dus în direcția aceea ? Mașina îl lăsa chiar în fața terminalului. Dându-se jos de pe bancheta din spate, luându-și rămas-bun, observă că polițistul de la volan era exact tipul pe care-l identificase din cel de al doilea grup. Dar nici Clive, nici șoferul nu considerară necesar să se refere la acest amănunt când își strânseră mâinile.

IV

Avionul său ateriza pe aeroportul Schipol cu două ore întârziere. Clive luă trenul până la Gara Centrală, iar de acolo merse pe jos până la hotel, în lumina moale, plumburie, a după-amiezii. Trecând peste Pod își aminti, deodată, ce oraș calm și civilizată era Amsterdamul. Făcu un ocol considerabil spre vest, din plăcerea de a se plimba pe Brouwersgracht. La urma urmei, nu ducea în mână decât o valiză foarte ușoară. Ce reconfortant era să curgă apa chiar prin mijlocul străzii! Ce loc tolerant, primitor, lipsit de prejudecăți : splendidele depozite din cărămidă și bârne cioplite, convertite în apartamente de bun gust, modestele poduri tip *Van Gogh*, mobilierul stradal discret, olandezii cu înfățișare inteligentă, sportivă, pe bicicletele lor, la spate cu copii cu căpșoare turtite. Până și¹ prăvăliașii aveau morgă de profesori, iar gunoierii păreau instrumentiști de jazz. Nu exista metropolă mai rațional ordonată. Mergând agale, se gândea la Vernon și la simfonie. Era oare ruinită opera lui, sau numai imperfectă ? Poate nu atât imperfectă, cât cețoasa, într-un chip numai de el înțeles. Frustrată de o manieră distrugătoare, de momentul <

195

de măreție. îl îngrozea ideea premierei. Acum putea recunoaște față de sine însuși, cu toată sinceritatea chinuitoare, că, punând la punct diferitele aranjamente în numele lui Vernon, el, Clive, nu făcea decât să se țină de cuvânt. Dorința de împăcare a lui Vernon, faptul că insistase să vină la Amsterdam nu erau, desigur, decât rodul unei coincidențe, al unei coincidențe providențiale. Undeva, în fundul inimii lui negre de supărare și descumpănite, Vernon se resemnase cu soarta sa. Se hotărâse să se pună la cheremul lui Clive.

Cu aceste reflecții, Clive ajunse la hotel, unde află că recepția din seara aceea va începe la șapte și jumătate. Din cameră își sună omul de contact, pe bunul domn doctor, ca să rediscute aranjamentele și, pentru ultima oară, simptomele: o comportare bizară, imprezvizibilă și extrem de antisocială, pierderea completă a uzului rațiunii. Tendință de autodistrugere, iluzii de omnipotență. O personalitate dezintegrată. Discută și problemele Premedicației. Cum să se administreze somniferul? I se propuse un pahar de șampanie, ceea ce i se păru lui Clive a fi în ton cu caracterul festiv al ocaziei.

Repetiția avea să mai dureze două ore, așa^{^a} lăsând banii într-un plic, la recepție, Clive^{1^} rugă pe ușier să-i cheme un taxi în fața hotelului și, după numai câteva minute, se^{S^a}sea la intrarea artiștilor, după colț de[^]concertgebouw. Trecu pe lângă portar și u.,4-

...,+o na rlrlrpfm snre scări si

196

Ian McEwan

în acel moment îi ajunseră la ureche acordurile orchestrei. Finalul. Nu putea fi altceva.

Urcând scările, corecta deja în minte pasajul; acum ar trebui să se audă cornul francez, nu clarinetele, iar punctările timpanelor erau prea moi. *E muzica mea*. Parcă se simțea chemat de cornurile vânătorilor, chemat înapoi în șinele lui adevărat. Cum de putuse uita ? Iuți pasul. Auzea acum ceea ce scrisese. Se îndrepta spre o reprezentare a lui însuși. Toate nopțile acelea de muncă solitară. Nesuferitele de ziare, Allen Craggs. De ce-și risipise timpul toată după-amiaza, de ce amânase momentul? îi trebui un efort de voință ca să n-o ia la fugă pe coridorul curbat ce împrejmuia audito-rium-ul. Împinse o ușă și se opri.

Ajunsesse, așa cum intenționase, în stalurile aflate deasupra și în spatele orchestrei, în spatele instrumentelor de percuție, de fapt. Nu putea fi văzut de instrumentiști, dar dirijorul era drept în față. Giulio Bo, însă, ținea ochii închiși. Ridicat pe vârfuri, aplecat înainte, își întinsese brațul drept către orchestră și, cu degetele rășchirate, vibrânde, făcea, delicat, să se nască temperatul sunet de trombon care acum elibera, dulce, înțelept, conspirativ, prima versiune completă a melodiei, acea „Nessun dorma” a sfârșitului de veac, firul melodic fredonat de Clive, ier¹ detectivilor, pentru care fusese pregătit să o sacrifice pe hoinara anonimă. Și pe bună dreptate. În vreme ce sunetele creșteau în intensitate și violoniștii își

Amsterdam

197

gata să emită primele șoapte complementare ale sinuoaselor și lunecoaselor lor armonii, Clive se lăsă domol într-un fotoliu și avu senzația că se tot duce, de parcă ar fi leșinat. Acum urzeala sonoră se îndesa, tot mai multe instrumente lăsându-se momite de conspirația trombonului, disonanța se răspândea ca o molimă, țândări mici și dure - variațiile ce nu duceau nicăieri - erau aruncate la suprafață ca niște scânteii ce se ciocneau uneori pentru a produce cele dintâi prefigurări ale zidului galopant de sunet, ale aceluia *tsunami* ce începea deja să crească și în curând va mătura totul în cale, înainte de a se sfârâma de malul de stâncă al tonicei cheia sol. Dar, înainte ca asta să se întâmple, dirijorul bătu cu bagheta în pupitru, orchestra se opri, șovăielnic și cu regret. Bo așteptă să se stingă și sunetul ultimului instrument, după care întinse ambele brațe în direcția lui Clive și strigă:

— *Maestro*, bun venit! Capetele tuturor instrumentiștilor din British Symphony Orchestra se răsuciră spre Clive, acum ridicat în picioare. În timp ce cobora spre scenă, arcușurile bătură în trepiedele pentru note. O trompetă intona, ^{1s}teț, un citat de patru note din *Concertul în Re Major*, al lui Clive, nu al lui Haydn. Ah, să hi în Europa continentală, să fii un *maestro* !¹ fericire! îl strânse în brațe pe Giulio, dădu cu concertmaestrul, le arătă muzicie-

198

Ian McEwan

plecăciune și mâinile ridicate ca și cum s-ar fi predat, modest; pe urmă se răsuci din nou spre dirijor și-i susură ceva la ureche. Clive nu avea de gând să vorbească astăzi cu orchestra despre compoziția sa. O va face mâine dimineață, când toată lumea va fi în formă. Deocamdată, era fericit să se lase pe spate și să asculte. Făcu corecția privitoare la cornul francez și la piano-ul timpanelor.

— Da, zise Giulio repede, am observat. Când se întoarse la fotoliul său, Clive observă ce fețe solemne aveau muzicienii. Lucraseră toată ziua, fără răgaz. Fără îndoială că recepția de la hotel le va mai ridica moralul. Repetiția continuă cu rafinarea de către Bo a pasajului pe care tocmai îl auzise. Dirijorul ascultă una câte una diferitele secțiuni ale orchestrei și ceru ajustări la, printre altele, legato-uri. De unde stătea, Clive încercă să nu-și lase atenția captivată de detaliile tehnice. Deocamdată nu conta decât muzica,

miraculoasa preschimbare a gândului în sunet. Se ghemui în față, închise pleoapele, concen-trându-se asupra fiecărui fragment reluat de Bo. I se întâmpla lui Clive să lucreze atât de intens la o piesă, încât să piardă din vedere scopul final - de a crea plăcere simultan senzuală și abstractă, de a traduce în vibrații atmosferice nonlimbajul ale cărui înțelesuri rămâneau perpetuu intangibile, chinuitor suspendate într-un punct în care emoția și intelectul fuzionau. Unele secvențe de note nu-i aminteau de nimic altceva decât de efo

¹⁵
-terdam

199

,ecent de a le scrie. Bo perfecționa acum pasajul următor, nu atât un diminuendo, cât o reducere și o distanțare, iar muzica îi sugera lui Clive dezordinea din propriul său studio, dimineața, în lumina aurorei, îi aduse aminte de gândurile nutrite cu privire la sine însuși, pe care nu îndrăznise să le formuleze. Genialitate. Fusese într-adevăr atât de idiot încât să gândească în astfel de termeni? Dar fără îndoială că trebuia să existe măcar un moment unic de autodefinire, și tot fără îndoială acel moment trebuia să i se pară absurd.

Acum se auzi din nou trombonul și încâlcitul, pe jumătate înăbușitul crescendo care erupse în sfârșit în afirmarea finală a melodiei, un *tutti* carnavalesc, asurzitor. *Dar de o lipsă fatală de variație*. Clive își îngropa fața în palme. îngrijorarea sa avusese temeii. Atâta frumusețe risipită. înainte de plecarea la Manchester, se despărțise de ultimele pagini m forma în care se aflau. Nu avusese încotro. Acum însă nu-și mai amintea ce schimbare rafinată intenționase să introducă. Acesta ar fi trebuit să fie momentul de afirmare triumfătoare al simfoniei, împreunarea a tot ceea ^{ce} era omenesc și fericit, înainte de catastrofă. ^uar în prezentarea de acum, ca o banală repe-«ie *fortissimo*, nu era decât un pasaj bom-^{as}tic, nu era decât degradare, ba mai rău, ^{ra} un vid - un vid pe care nu-l putea umple dec"

răzbunarea

tu-

ât răzbunarea.

- ^{ru c ^ se} termina timpul alocat repezi ~A>->4-r» v*Q-np la

200

Ian McEu

sfârșit. Clive se ghemui în fotoliu. Totul îi suna altfel acum. Tema trebuia să se dizolve într-un talaz de disonanță și volumul să se amplifice - dar sunetul rezultat era absurd, ca și cum douăzeci de orchestre ar fi încercat să se pună de acord în la major. Nici urmă de disonanță. Practic, toate instrumentele scoteau aceeași notă. Un bâzâit. Un cimpoi gigantic ce trebuia dus la reparat. Nu auzea nimic altceva decât nota la, pasată de la un instrument la altul, de la o secțiune de orchestră la alta. Dintr-o dată talentul lui Clive de a imagina acorduri perfecte deveni o cauză a suferinței. Nota la era un burghiu ce-i sfredelea creierul. Simțea nevoia să fugă din sala de concerte, dar se afla direct în raza de vedere a lui Giulio și se îngrozea numai la gândul consecințelor pe care le-ar fi avut părăsirea audito-rium-ului înainte de terminarea repetiției-Așa că se mulțumi să se afunde și mai adânc în fotoliu, își îngropa fața în căușul palmelor, într-o atitudine de concentrare profundă și suferi până la sfârșit, până la pasajul final cu cele patru bare de tăcere.

Conveniseră că se va întoarce la hotel în Rolls-ul dirijorului, care aștepta la intrarea artiștilor, dar cum Bo mai avea unele lucruri de pus la punct cu orchestra, Clive putu petrece câteva minute singur, în întunericul de afara, de lângă Concertgebouw. Se

amestecă i° mulțimea de pe Van Baerlestraat. Iubitorii de muzică soseau deja la concertul din seara

\msterdam

201

de sifiliticul de Schubert ?) Se opri la un colț de stradă, ca să inspire aerul dulce de Amsterdam, care parcă avea o vagă aromă de fum de havană și de ketchup. își cunoștea destul de bine partitura, știa câte note la conținea, cum trebuia să sune, de fapt, secțiunea respectivă. Tocmai trăise o halucinație auditivă, o iluzie - sau, poate, o deziluzie. Absența variației îi distrusese capodopera, și acum știa mai clar decât oricând - dacă era posibil așa ceva — care-i fuseseră intențiile originale. Ceea ce-l anima nu mai era furia, sau ura, sau dezgustul — nici măcar obligația de a se ține de cuvânt. Ceea ce avea de gând să facă era corect din punct de vedere contractual, avea inevitabilitatea amorală a geometriei pure, iar el nu se simțea deloc afectat. In automobil, Bo îi făcu un succint rezumat al muncii de peste zi, îi desluși care secțiuni se pretau la o interpretare direct de pe partitură și care erau cele câteva ce trebuiau șlefuite mai mult a doua zi. Deși perfect conștient de imperfecțiunile operei sale, Clive ar fi dorit ^ca marele dirijor să-i binecuvânteze simfonia cu un compliment rar, așa că strecură o întrebare în acest sens:

— Crezi că lucrarea este bine rotunjită?

Structural vorbind, adică.

Bo se aplecă înainte și închise gemulețul

^{Ce}-i despărțea de șofer.

E bine, totul e bine. Dar, între noi fie

^{v^t}ba... (Vocea îi coborî până la șoaptă.) Cred

^{1 1" - ~^A « f" i > + D} frumoasă.

202

Ian McEwan

dar interpretarea ei mai lasă de dorit. Din fericire, n-ai scris nimic greu pentru ea. £ fascinant de frumoasă. Diseară am invitat-o la cină.

în restul scurtului drum cu automobilul, Bo îi povesti despre recentul turneu european făcut de British Symphony Orchestra, care era pe cale să se încheie, iar Clive își aminti de ultima dată când lucraseră împreună, la Praga, la o reluare a *Dansurilor simfonice ale dervișilor*.

— A, da! exclamă Bo, când mașina se opri la hotel și portarul dădu fuga să-i deschidă portiera. îmi amintesc. Splendidă lucrare! Inspirația din tinerețe, atât de greu de regăsit, nu, *Maestro* ?

Se despărțiră în hol, Bo ca să facă un scurt act de prezență la petrecere, Clive ca să recupereze un plic de la recepție. Află cu această ocazie că Vernon sosise acum o jumătate de oră și se dusesse la o întâlnire. *Cocktail-party-d* pentru orchestră, prieteni și presă se ținea într-o galerie lungă, cu candelabre, în partea din spate a hotelului. Lângă ușă stătea un chelner cu o tavă, iar Clive luă un pahar pentru sine și unul pentru Vernon, după care se retrase până într-un colț neocupat, unde se așeză lângă geam, pe un scaun cu perniță» ca să citească instrucțiunile doctorului și ^{sa} desfacă un pliculeț cu praf alb. Din când în când, arunca o privire către intrare. Când 11 telefonase Vernon, mai la începutul săptămânii» să-și ceară iertare că-l turnase la ^{nnli*!*»} ^{firm}

Amsterdam i

203

fost un idiot, stresul, știi, o săptămână de coșmar etc. - și mai ales când îi propusese să-l însoțească la Amsterdam ca să pecetluiască împăcarea (zicând că are, oricum, și el

ceva treabă pe acolo), Clive îi răspunsese cu o curtoazie plauzibilă, dar mâinile îi tremuraseră când pusese jos receptorul. Îi tremurau și acum, când răsturnă praful în șampania lui Vernon. O scurtă efervescentă, apoi lichidul se liniști. Cu vârful degetului mic, Clive șterse dâra de spumă gri formată pe buza paharului. Pe urmă se ridică în picioare, cu câte o cupă în fiecare mână. A lui Vernon în dreapta, a sa în stânga. Era foarte important să țină minte. Vernon avusese dreptate. Chiar dacă se înșelase. O singură problemă îl mai preocupa acum pe Clive, în timp ce-și croia pârție printre instrumentiștii, trepădușii și criticii cărora băutura le dezlegase limbile: cum să-l convingă Pe Vernon să bea tot paharul înainte de venirea doctorului ? Și să bea acest pahar, nu altul. Poate era mai bine să-l intercepteze la ușă, Până nu apuca să se servească de pe tavă. Îi căzură picături de șampanie pe încheietura cîinii în timp ce ocolea grupul gureș al suflătorilor și trebui să străbată o bună parte din galerie ca să-i evite pe contrabasiști, care Păreau gata beți, câștigaseră concursul cu Mănuitorii de timpane. În cele din urmă ^aJUnse în dreptul confreriei mai temperate a porilor, care permisese răflautelor și picu-

204

Ian McEwan

erau ceva mai numeroase și exercitau un efect liniștitor. Ele se grupaseră în duete sau în trio-uri blând ciripitoare, iar aerul era plăcut îngreunat de parfumurile lor. Într-o parte, trei bărbați discutau în șoaptă despre Flaubert. Clive găsi un petec de covor neocupat, de unde vedea bine ușile duble, înalte, ce dădeau spre hol. Mai devreme sau mai târziu, avea să infiri-peze cineva un dialog cu el. Mai devreme. Era gunoiul de Lanark, un critic ce-l declarase pe Clive un Gorecki al omului ce-și pune mintea la contribuție, ca ulterior să se răzgândească public: Gorecki era un Linley al omului gânditor. De mirare că mai avea tupeul să se apropie.

— A, Linley. Ai un pahar și pentru mine ?

— Nu. Fă-mi plăcerea și șterge-o.

Cu tot dragul i-ar fi dat lui Lanark băutura din mâna dreaptă. Clive se răsucise pe jumătate, să plece, dar criticul, amețit, ținea musai să se distreze.

— Am auzit de ultimul tău op. E adevărat că se numește *Simfonia mileniului* ?

— Nu. Numai presa îi spune așa, răspunse, bățos, Clive.

— Știu totul despre ea. Umblă vorba ca ți-ai băgat mâinile până la coate în Beethoven-

— Pleacă dracului de-aici.

— Presupun că numești asta prelevare. Sau citare postmodernă. Dar nu era vorba că tu ești premodern?

— Dacă nu te cari, te pocnesc peste mutra aia cretină.

Amsterdam

205

— În cazul asta, mai bine dă-mi mie un pahar și eliberează-ți mâna.

Aruncând o privire înjur, să vadă unde ar putea pune cupele, Clive îl zări pe Vernon, apropiindu-se cu fața numai zâmbet. Din nefericire, aducea și el două pahare pline.

— Clive!

— Vernon!

— Ah! Lanark mimă admirația. Puricele în persoană!

— Uite, zise Clive, ți-am păstrat un pahar de șampanie.

— Și eu am un pahar pentru tine.

— Da, numai că...

Amândoi îi întinseră câte o cupă lui Lanark. Vernon i-o oferii pe cea de a doua lui Clive, iar Clive i-o dădu pe a sa lui Vernon.

— *Cheers!*

Vernon îi făcu un semn cu capul lui Clive, uitându-se la el cu înțeles, apoi se întoarse spre Lanark.

— Ți-am văzut recent numele pe o listă de țipi foarte distinși. Juriști, comandanți de poliție, directori executivi, miniștri...

Lanark se îmbujora de plăcere.

— Zvonurile despre titlul de cavaler sunt total nefondate.

— Ba e sigur că vei fi înnobilat. Datorită unui orfelinat din Țara Galilor. Cuibul unui ș^rup exclusivist de pedofili. Ai fost filmat pe Y^eo, intrând și ieșind de vreo zece ori. *ⁿainte de a mi se trage șutul în cur, mă gândisem să public un articol, dar nu mă îndoiesc

206

Ian McEwan

Cel puțin zece secunde Lanark rămase rigid, ca în poziție de drepti la armată, cu coatele strânse pe lângă corp, cupele de șampanie proiectate în față și un rânjet tâmp înghețat pe buze. Semnele de avertizare erau o anumită bulbucare și încețoșare a ochilor, precum și o vâlurire verticală a gâtului, opusul peristaltismului.

— Atenție, țipă Vernon. înapoi! Amândoi reușiră să evite, printr-un salt, jetul arcuit țâșnit din gura lui Lanark. Brusc, peste toată galeria se așternu tăcerea. Apoi, cu un prelung, descendent glissando de dezgust, toată secția de coarde, plus flautele și piculinele, se vâluriră înspre alămuri, lăsân-du-l pe criticul muzical - cu produsul stomacului său cu tot, cartofi prăjiți cu maioneză, consumați mai devreme pe Oude Hoogstraat -singur și bine luminat sub un candelabru. Clive și Vernon fură purtați de mulțime, dar, ajunși în dreptul ușilor, izbutiră să se extragă din grămadă și să iasă afară, în holul liniștit. Se așezară pe o banchetă, bându-și șampania cu înghițituri mici.

— Mai eficace decât dacă i-ai fi ars una, zise Clive. Ceva adevăr în ce i-ai spus ?

— Deloc, din câte știu.

— încă o dată, *cheers*.

— *Cheers*. Și să mă crezi că am vorbit serios. Cu adevărat regret foarte mult că ți-am trimis poliția pe cap. A fost un gest de neiertat. Te rog să primești scuzele mele u

207

Misterdam

prietenie

o oră?

Un bărbat șx o țf

sionantelor scări duble Clive, înclinară câteva secunde lui

După cap ^
cameră.

în baie,

ă încălzita 11

st

208

Ian McEwan

Kensington, zăpăceala de la circumscripție, acoladele de la Concertgebouw; și el avusese o săptămână infernală. Să moțâie numai un pic înainte de baie. întors în dormitor, ieși plutind

din pantaloni, își descheie cămașa și, cu un geamăt de plăcere, își dădu drumul în patul gigantic. Cuvertura de satin auriu îi mângâie coapsele și simți extazul abandonului sleit de puteri. Toate mergeau ca pe roate. În curând va fi la New York, se va întâlni cu Susie Marcellan și partea aceea uitată, surghiunită din el va înflori iarăși. Zăcând acolo, în minunatele valuri de mătase -până și aerul din costisitoarea cameră era mătăsos - s-ar fi zvârcolit de plăcere anticipată, dacă ar fi fost capabil să-și miște picioarele. Dacă punea tot sufletul, dacă reușea să nu se gândească, măcar o săptămână, la munca sa, poate se putea autoconvinge să se îndrăgostească de Susie. Era soi bun, onestă cât încape, era o camaradă, n-avea să-l abandoneze niciodată. Gândind astfel, se simți copleșit de o bruscă și profundă afecțiune față de el însuși, spunându-și că este exact tipul de om pe care n-ar trebui să-l părăsească nimeni; simți o lacrimă prelingându-i-se pe obraz și gădilându-i lobul urechii. Nu vedea de ce s-ar fi ostenit s-o șteargă. Nici nu era nevoie, pentru că, iată, spre el venea, din colțul celălalt al încăperii, Molly. Molly Lane! Căra după ea un individ. Gurița obraznică, *Amsterdam*

209

scurt și ondulat - totul părea a fi așa cum trebuie. Minunată femeie!

— Molly! reuși Clive să scâncească. Iartă-mă, dar nu mă pot scula.

— Bietul Clive.

... i < f q

— Sunt foarte obosit...

:-"î -Ea îi puse palma rece pe frunte. ""• ' ^ «

— Dragul meu, ești un geniu. Simfonia %k este magie pură.

r_ = n

— Ai fost la repetiție ? Nu te-am văzut. !

— Erai prea ocupat și prea important ca să mă observi. Uite, vreau să-ți fac cunoștință cu cineva.

Pe timpuri, Clive îi cunoscuse pe toți ibovnicii lui Molly, dar pe cel de acum habar nu avea de unde să-l ia.

Pricepută, ca totdeauna, la etichetă, Molly se aplecă deasupra-i și-i murmură la ureche:

— Vă cunoașteți. E Paul Lanark.

— Bineînțeles, el este. Nu l-am recunoscut din cauza bărbii.

— Chestia este, Clivey, drăguțule, că ar vrea un autograf de la tine, dar e prea timid ca să te roage.

Clive era hotărât să facă tot ce dorea Molly și să alunge stinghereala lui Lanark.

— Ba nu, ba nu, nu mă deranjează deloc.

— Ți-aș fi teribil de recunoscător, zise Lanark, întinzându-i o coală și stiloul.

— Pe cinstite, n-are de ce să-ți fie rușine

ș a mă rogi.

~ " " -i ~" »-ont.atfi numele. ij>>{î i

210

Ian McEwan

— Semnează și aici, dacă nu te superi.

— Pe cuvântul meu că nu e o problemă. Efortul de a scrie aproape că-l termină, așa că trebuie să se întindă pe spate. Molly se apropie și mai mult.

— Dragule, am să-ți spun ceva ce n-o să-ți placă, dar după aceea n-o să mai aduc niciodată subiectul pe tapet. Să știi că aș fi avut mare nevoie de ajutorul tău în ziua aceea, în Districtul Lacurilor.

— O, Doamne ! Nu mi-am dat seama că ești tu, Molly!

— Totdeauna ai dat prioritate muncii tale, și nu zic că n-ai avut dreptate.

— Da. Nu. Adică, dacă aș fi știut că ești tu, individul ăla cu obrajii supti ar fi avut de-a face cu mine.

— Nu mă îndoiesc de asta.

Molly îi apucă încheietura cu degetele și-i proiectă fascicolul unei lanterne în ochi. Ce femeie!

— Mă arde brațul, șopti Clive.

— Sărmanul Clive. Tocmai de aia îți suflec mâneca, prostuțule. Acuma, Paul vrea să-ți arate ce crede de fapt despre opera ta, înfi-gându-ți un ac colosal în braț.

Criticul muzical îndeplini întocmai această acțiune, și pe Clive îl duru. Dar uneori lauda doare. Dacă, însă, Clive învățase ceva într-o viață de onoruri, învățase cum să accepte un compliment.

— Îți mulțumesc mult, gâfâi el, într-o șoapta

/jjnsterdam

211

dau cine știe ce importanță, dar oricum mă bucur că ți-a plăcut, zău dacă nu, mii de mulțumiri...

Doctorul olandez și sora îl văzură pe compozitor ridicând capul și încercând să schițeze de pe pernă, înainte de a închide ochii, o foarte modestă plecăciune.

v

Vernon era singur, pentru prima oară în ziua aceea. Avea un plan simplu. Închise, fără zgomot, ușa ce dădea spre biroul exterior, își aruncă pantofii din picioare, mătură documentele și cărțile de pe birou și se întinse pe el cât era de lung. Mai erau cinci minute până la ședința de dimineață și nu-i strica un puișor de somn. Procedase și altă dată la fel - doar era în interesul ziarului să fie cât mai în formă. Căutând o poziție confortabilă, se văzu pe sine însuși în postura de statuie ce domina holul de la Judge House, o siluetă uriașă, în poziție înclinată, tăiată în granit: Vernon Halliday, om de acțiune, editor. La odihnă. Dar numai temporar, fiindcă trebuia să înceapă imediat conferința și lumea - naiba s-o ia -deja sosea. Ar fi trebuit să-i dea instrucțiuni lui Jean să nu-i lase înăuntru. Iubea istorioarele povestite la cârciumă, la ora prânzului, despre jurnaliștii de odinioară; știți, marele V.T. Halliday» cel devenit celebru cu Pategate, care prezida ședințele de redacție *tolănit pe birou*. Din necesitate, se prefăceau că nu observă. Nici unul nu îndrăznea să cârtească. Și *fără pantofi*-Ziarișii de azi nu-s decât o adunătură de tip¹

Amsterdam

213

taioare-pantaloni negre. Ce spunea că bei, un gin mare cu apă tonică? Firește, V.T. a fost autorul acelei celebre prime pagini. A împins tot textul pe pagina următoare și a lăsat fotografia să nareze singură. Pe vremea aia, ziarele erau cu adevărat importante. Putem începe? Erau prezenți cu toții. Frank Dibben și, în picioare, alături de el — ce plăcută surpriză! - Molly Lane. Vernon avea un principiu sacrosant: să nu-și amestece viața privată cu cea profesională. Prin urmare, nu-i adresă lui Molly decât o înclinare scurtă a capului, ca între oamenii de afaceri. Cu toate acestea, ce femeie atrăgătoare era! Colosală idee avusese să se facă blondă. Strict pe baza articolelor splendide publicate de ea în ediția pariziană a revistei *Vogue*. Marea M.L. Lane. *Niciodată nu și-a dereticat singură. Niciodată n-a spălat vreo farfurie.*

Fără să catadicsească măcar să se proptească într-un cot, Vernon începu disecția ediției precedente. O pernă îi apăruse, nu știa de unde, sub cap. Chestia asta le va plăcea «gramaticilor». Se referea la un articol scris de Dibben.

■— Am mai spus-o și altă dată — vorbi — și ^{an*} s-o mai spun. Un panaceu nu poate fi folosit pentru o boală specifică. Este un remediu Universal. A vorbi despre un panaceu pentru cancer e un nonsens.

Frank Dibben avu curajul să se proțăpească

214

Ian McEwan

— Nu sunt de acord, zise adjunctul redactorului pentru știri externe. Cancerul poate lua multe forme. Un panaceu pentru cancer este corect, în engleza colocvială.

Frank avea avantajul de a fi mai înalt, iar Vernon rămase culcat pe spate, nepăsător, pe birou, demonstrând că nu se lăsa ușor intimidat.

— Să nu mai văd combinația asta de cuvinte în ziarul meu, decretă el calm.

— De fapt, venisem cu o cu totul altă problemă, reluă Frank. Te rog să-mi semnezi un decont. (Ținea în mână o coală de hârtie și un stilou.)

Marele F.S. Dibben. *A ridicat diurna până la nivelul adevăratei arte.*

Cererea era, pur și simplu, neobrăzată. Tocmai acum, în timpul ședinței! Decât să se înjosească polemizând, Vernon își continuă analiza. Critica i se adresa tot lui Frank, se referea la același articol.

— Suntem în 1996, nu în 1896. Dacă vrei să spui „a nega”, nu scrie „a tăgădui”.

Vernon fu întrucâtva dezamăgit s-o vadă pe Molly apropiindu-se pentru a pleda cauza lui Dibben. Dar bineînțeles ! Molly și Frank! Cum de nu-și dăduse seama ? Ea îl trăgea pe Vernon de mâneca de la cămașă, se folosea de legătura sa personală cu redactorul-șef pentru a promova interesele amoretului ei actual. Acum se aplecase și-i șoptea ceva la ureche: — Dragule, e dator vândut. Bani ăștia ne

Amsterdam

215

îcuibușorul nostru comun, într-o căsuță dulce de pe Rue de Seine...

Era cu adevărat o femeie splendidă, căreia Vernon nu reușise niciodată să-i reziste, în orice caz nu de când îl învățase cum să prăjească *porcini*.

— Bine, semnez. Dar repede. Trebuie să continuăm analiza.

— în două locuri, zise Frank. Sus și jos. Vernon scrise de două ori „V.T. Halliday, redactor-șef”, dar parcă-i trebuise o jumătate de oră pentru iscălituri. Când, în sfârșit, termină, își reluă observațiile. Molly îi sufleca mâneca, dar a o întreba cu ce scop ar fi însemnat să devieze iarăși de la subiect. Și Dibben se tot aținea pe lângă biroul lui Vernon. Nu-și putea bate capul cu nici unul dintre ei acum. Avea prea multe în minte. Inima începu să-i bată mai iute când găsi un stil oracular mai pompos. — Referindu-ne, apoi, la Orientul Mijlociu. Ziarul nostru este bine cunoscut pentru atitudinea sa pro arabă. Cu toate acestea, vom condamna cu strășnicie... ummm... atrocitățile comise de ambele părți...

Vernon n-avea să mai apuce să povestească despre durerea arzătoare din braț, despre faptul că începea, deși vag, să priceapă unde se ^afla cu adevărat, ce i se pusese în șampanie și cine erau, de fapt, cei doi vizitatori.

Cu toate acestea, își întrerupse discursul, rămase o vreme tăcut și până la urmă murmură, reverențios:

VI

în săptămâna aceea, primul-ministru se hotărâse să facă o remaniere guvernamentală și părerea generală era că, în ciuda faptului că opinia publică îi era favorabilă, fotografia din *The Judge* îi venise de hac lui Garmony. După numai o zi, fostul ministru de Externe descoperi, pe coridoarele sediului partidului și jos printre parlamentarii de rând, că oamenii nu prea mai aveau chef de provocarea lansată de el în noiembrie: tactica emoționării populației îi câștigase iertarea, poate chiar îngăduința oamenilor de rând, dar politicienilor nu le place o vulnerabilitate atât de evidentă la un viitor lider. Soarta sa era tocmai conul de umbră în care dorise să-l arunce fostul redactor-șef de la *The Judge*; în consecință, Julian Garmony putu să-și facă drum până la sala de așteptare VIP a aeroportului - la care avea acces și acum, cu noua sa poziție - neîmpovărat cu documente de stat sau talonat îndeaproape de funcționari. La barul gratuit, îl găsi pe George Lane, care-și turna un scotch. — A, Julian. Bei ceva cu mine ? Cei doi nu se mai văzuseră de la funeraliile^e lui Molly și-și strânseseră mâna fără chef.

I Amsterdam

217

fost acela care vânduse fotografiile ; Lane nu era sigur de ce știa Garmony. La rându-i, Garmony ignora poziția lui Lane privind aventura lui cu Molly. Lane nu știa dacă Garmony își dădea seama ce profund dispreț nutrește el, George, pentru el. Urma să călătorească împreună până la Amsterdam, ca să însoțească sicriele înapoi, la Londraprea ; George, în calitate de vechi prieten al familiei Halliday și sponsor al ziarului *The Judge*, Julian, la solicitarea Trustului Linley, în calitate de susținător al lui Clive în Cabinet. Executorii sperau că întocmirea nesfârșitelor hârțoage ce îngreunează expediția internațională a unui cadavru va deveni mai expeditivă datorită prezenței fostului ministru de Externe.

Își luară băuturile cu ei prin sala de așteptare ticsită - mai toată lumea este astăzi VIP — și descoperiră un colțisor relativ degajat, lângă ușa de la toaletă.

— Pentru cei plecați.

— Cei plecați.

Garmony reflectă un moment și zise:

— Știi ce, de vreme ce tot suntem vârați amândoi în chestia asta, poate că-i mai înțelept să lămurim un lucru. Tu ai fost sursa fotografiilor ?

George Lane se înalță în mod eficient cu câțiva centimetri și răspunse, îndurerat:

— Ca om de afaceri, sunt un sprijinitor loial și contribui la fondurile partidului. Ce folos^aș fi avut? Probabil că Halliday le-a clocit nândind ocazia să le publice.

ⁿ
218

Ian McEwan

— Am auzit că s-a licitat copyright-ul.

— Molly i-a încredințat lui Linley copyright-ul. Poate că el a câștigat câteva lire. Nu mi-ar fi căzut bine să mă interesez.

Sorbind din scotch, Garmony își spuse că *The Judge* își va proteja în mod sigur sursa. Dacă Lane mințea, mințea fără să clipească. Dacă nu mințea, iadul să-l înghită pe Linley, cu lucrăturile lui cu tot.

Fu anunțat numărul zborului lor. În timp ce coborau scările spre limuzina ce-i aștepta,

George puse o mână pe brațul lui Julian și zise:

— Știi, cred că ai ieșit foarte bine din toată afacerea.

— Nu mai spune !

Neostentativ, Garmony își retrase brațul.

— Da, da. Mulți și-ar fi pus ștreangul de gât, pentru mult mai puțin.

Peste o oră și jumătate erau plimbați prin Amsterdam, într-un automobil al guvernului olandez. Fiindcă nu mai schimbaseră nici un cuvânt de multă vreme, George zise, nepăsător :

— Aud că prima audiție de la Birmingham a fost amânată.

— Anulată, de fapt. Giulio Bo spune că e vorba de un rebut. Jumătate din British Symphony Orchestra a refuzat s-o cânte. Cică se termină cu o temă care imită fără jenă *Oda bucuriei* a lui Beethoven, cu o diferență de numai o notă, două.

[^]*Amsterdam*

219

Trupurile fuseseră adăpostite într-o morgă miniaturală din subsolul circumscripției principale de poliție din Amsterdam. În timp ce coborau scările de beton, urmându-și călăuza, Garmony se întreba dacă sub Scotland Yard exista o tainiță asemănătoare. De-acum n-avea să mai afle. Urmă identificarea oficială. Fostul ministru fu tras la o parte, ca să discute cu oficiali ai Ministerului de Interne olandez, lăsându-l pe George Lane să contemple în voie chipurile vechilor săi prieteni. Păreau surprinzător de împăcate. Buzele lui Vernon erau ușor întredeschise, de parcă era gata-gata să spună ceva interesant, în timp ce Clive avea înfățișarea fericită a unuia care se bălăcește în aplauze.

Nu după multă vreme, Garmony și Lane au fost duși din nou cu mașina prin centrul Amsterdamului. Căzuseră, amândoi, pe gânduri.

— Tocmai mi s-a comunicat ceva interesant, rupse Garmony tăcerea. Presa a înțeles greșit. Ca noi toți, de altfel. N-a fost o dublă sinucidere. S-au otrăvit reciproc. Mai întâi s-au drogat unul pe celălalt, Dumnezeu știe cu ce. A fost o omucidere reciprocă.

— Sfinte Dumnezeule!

— Se pare că există niște pungași de doctori pe aici care împing legea eutanasiei până în pânzele albe. De obicei fac parale frumoase scoțând din circuit rudele prea bătrâne ale unuia sau altuia.

— Straniu, remarcă George. Cred că *The*

220

lan McEwan

înțoarse capul, să se uite pe fereastră. Treceau, în ritm de melc, pe Brouwersgracht. Un bulevard atât de plăcut și de îngrijit. Pe colț, o cafenea mică și dichisită, unde, mai mult ca sigur, se vindeau droguri.

— Ah, suspină el în cele din urmă. Olandezii și legile lor rezonabile.

— Exact, aprobă Garmony. Numai că se cam întrec cu gluma, când e vorba de rațiune. Mai târziu, în aceeași după-amiază, reîn-torși în Anglia, după ce făcuseră, la Heathrow, formalitățile pentru introducerea sicriilor în țară, trecuseră prin vamă și-și găsiseră șoferii așteptându-i, Garmony și Lane se despărțiră cu o strângere de mână, primul ducându-se să mai stea în Wiltshire cu familia, cel de al doilea să-i facă o vizită lui Mandy Halliday.

George ordonă șoferului să oprească la începutul străzii, ca să parcurgă restul distanței pe jos. Avea nevoie de timp ca să hotărască ce să-i spună văduvei lui Vernon. În loc de asta, însă, cum înainta agale prin amurgul răcoros și odihnitor, pe lângă ample vile

victoriene, pe lângă zumzetul primelor mașini de tuns iarba care se puseseră pe treabă în primăvara asta, se pomeni că gândurile îl poartă, plăcut, spre alte orizonturi: Garmony fusese înfrânt și legat de mâini și de picioare prin afirmațiile făcute de soția lui la conferința de presă, iar acum nici Vernon nu-i mai stătea în cale, nici Clive. Una peste alta, lucrurile nu se rezolvaseră prost pe frontul foștilor amanți. Fără

j *Amsterdam*

221

să se gândească la slujba memorială pentru Molly.

Ajuns la casa Halliday, George făcu o mică pauză pe treptele de la intrare. O cunoștea de mulți ani pe Mandy. Grozavă fată. Cam fluș-turatică, odinioară. Poate nu era prematur să o invite la cină în oraș.

Da, o slujbă memorială. Mai bine la biserica St Martin decât la St James, biserica favorită de azi a tipilor creduli, care citeau cărți de genul celor publicate de el. La St Martin, deci, iar cuvântarea o va ține el - va vorbi el și numai el. Fără foști iubiți, care să schimbe priviri. Zâmbi și, în timp ce ridica mâna spre butonul soneriei, mintea lui rezolva deja, cu voluptate, fascinanta problemă a listei invitaților.

Amsterdam și jocul de-a neființa

Ian McEwan este un romancier neconvențional, care a găsit, se poate spune, în patologic și straniu, în cruzimea deschisă sau latentă care însoțește multe din acțiunile oamenilor, un segment al realității mai puțin investigat de colegii săi de breaslă. Violența ca atare, violența eruptivă a războaielor și revoluțiilor, a crimelor pasionale, a încăierărilor stradale, a gherilei urbane sau alte forme de manifestare a timpului nostru violent nu-l preocupă decât în măsura în care pot servi drept indiciu al unor psihologii distorsionate, al abnormalității pe care McEwan o socotește a fi și ea o părțică a psihicului uman, supus atâtor încercări traumatice. Milan Kundera spunea în *The Art of the Novel* (Faber & Faber, Londra, 1988, p. 5) că „unica *raison d'être* a unui roman este să descopere ceea ce numai romanul poate descoperi” și că „un roman care nu poate descoperi un segment al existenței necunoscut până acum este imoral: cunoașterea este unica moralitate a romanului”. Această (relativ, dacă ne amintim de Oscar Wilde) nouă accepțiune a termenului „moralitate” este, indubitabil, o caracteristică a romanului postmodern, care nu crede că anumite aspecte ale existenței s-ar putea sustrage investigației romanești. Dacă strategia narativă T^vmi+o întrebuițarea oricărei

224

Virgil Stanciu 1 *Amsterdam* și jocul de-a neființa

225

forme de prestidigație diegetică, cuprinsul tematic al postmodernismului va fi și el neîn-grădit. Postulatul kunderian i-ar servi de minune lui McEwan, dacă acesta ar simți nevoia să se justifice pentru tematica aleasă, sau să invoce un suport teoretic solid pentru predilecția dovedită pentru „zona crepusculară”.

McEwan s-a mulțumit, însă, să creeze și să-și construiască, tenace, o reputație până la un punct dubioasă în lumea literelor engleze, scanda-lizându-și publicul cu fiecare nou roman, cu fiecare nouă colecție de povestiri. În pofida spărturilor create în pudibonderia victoriană de berbecii narativi ai unor Joyce sau Lawrence, cititorii englezi acceptă și azi cu reluctanță tipul de proză isterică, violentă, șocantă, reprezentată, bunăoară, în literatura americană de un Henry Miller, ulterior de un Bret Easton Ellis. Or, iată că McEwan consideră că tocmai prin

cartografierea acestor zone încă tabuizate ar putea contribui la acea categorie epistemică apt, dar straniu numită „cunoaștere romanescă”. Specialitatea sa pare a fi tocmai morbiditatea, devierea de la normă, fragilitatea psihicului uman, sado-masochismul ce colorează adesea clinic relațiile dintre oameni, cruzimea nonșalantă cu care își tratează unii semenii. Dacă așa-zisei „comunități literare” i-a fost mai greu să accepte subiectele sumbre, cu rezonanță psihopatologică - coborâte, parcă, direct din Poe și Stevenson -, proza elegantă și suplă a autorului, de o densitate și concizie absolut remarcabile, a fost apreciată de la bun început. În cele din urmă, competența narativ-stilistică a reușit să pună în umbră preferința maladivă pentru de altfel, substanțial în ultimele scrieri), în așa fel încât Ian McEwan, după ce fusese laudat și negat cu egală patimă, a pătruns în exclusivista clasă a romancierilor englezi premiați. Într-o anumită măsură, tocmai romanul pe care îl prezentăm acum în versiune românească i-a stabilizat poziția în ierarhiile critice, deși - o spunem fără regret, ci cu distanțarea rece proprie romancierului în urmărirea personajelor sale -el, adică *Amsterdam*, țintește ceva mai jos decât *The Comfort of Strangers* sau *Black Dogs*, cărți care, cu toate că au ajuns pe lista scurtă, nu au reușit să-și adjudece Premiul Booker.

Născut în 1948, Ian McEwan a deprins meseria scrisului urmând cursurile de *creative writing* predate de profesorul-romancier Malcolm Bradbury la University of East Anglia. A publicat până acum două volume de proză scurtă (*First Love, Last Rites*, 1975 și *In-between the Sheets*, 1977), precum și opt romane: *The Cement Garden* (1978), *The Comfort of Strangers* (1981), *The Child in Time* (1987), *The Innocent* (1990), *Black Dogs* (1992), *Enduring Love* (1997), *Amsterdam* (1998) și *Atonement* (2001). Proza scurtă a lui McEwan a atras imediat atenția, datorită evidentei predilecții pentru subiecte stranii (obsesii și perversiuni, violența latentă a actului sexual, molestarea copiilor, plăcerea găsită în crimă etc), dar și prin stilul transparent, descriptiv și rece, perfect adecvat subiectului. Concizia este nota distinctă a prozei lui McEwan: a trata subiecte de anvergură dostoevskiană sau celineiană în numai câteva pagini este, poate, miza pariului făcut cu sine însuși. Firește, nu puțini critici sau

226

Virgil Stanciu

un afront, în special fiindcă temele răscolitoare nu satisfac pe măsură pofta rușinată, ascunsă, de senzational, care s-ar dori hrănită de o abundență de detalii picant-morbide. Mizând mult pe celebrul *understatement* englezesc (care și-a dovedit utilitatea stilistică și în multe scrieri nebritanice), McEwan se mulțumește să schițeze contururi, să creioneze personaje cu un efort verbal minim, dovedind, implicit, o mare încredere în inteligența și imaginația cititorului. De aceea scrierile sale dau impresia că au fost turnate perfect în tiparul limbajului. La nivel structural, nevoia aproape congenitală de scurtime devine evidentă prin faptul că și romanele lui McEwan au puterea de marș caracteristică unei nuvele. Astfel, *The Cement Garden* este considerat de guru-ul lui McEwan, Malcolm Bradbury, o nuvelă gotică amplificată; este povestea, narată din perspectiva unui copil, a unei familii în care părinții decedați au fost înmormântați în secret în grădină, iar copiii se pot dedica în voie perversiunii și animalicului, regresând înspre animalic (Malcolm Bradbury, *The Modern English Novel*, London, 1993, p. 389). Pierderea inocenței, dorința de cunoaștere duc la păcat. Fascinația necunoscutului, atracția fructului oprit, gustul dulce-amar al iubirilor perverse formează substanța romanului *The Comfort of Strangers*, o carte îndatorată, evident, lui Thomas Mann, atât în ceea ce privește subiectul — pețirea morții -cât și pentru atmosfera sumbru-poetică, esențializată și spiritualizată, a unei Veneții crepusculare, în care jocurile letale ale iubirii hetero și homosexuale se fac și se desfac, într-o anticipare mereu

j *Amsterdam* și jocul de-a nefființa

227

grotesc. Câtă dreptate avea Kiernan Ryan să-l numească pe Ian McEwan „confratele delincvent și bolnav al lui Genet, Burroughs și Celine”! (Kiernan Ryan, *Ian McEwan, Writers at Their Work*, London, 1994, p. 2)

O schimbare se simte, fără îndoială, în proza lui McEwan o dată cu publicarea romanului *The*

Child in Time, roman în care preocuparea romancierului pentru contextualizarea socială este mult mai susținută. Aspecte ale epocii Thatcher, extrapolate și amplificate într-un viitor incert, însoțesc în acest roman, mult mai complex, o dramă personală ce nu cunoaște vindecare decât în mod metaforic. Intruziunea socialului și chiar a politicului devine mult mai apăsătoare în următoarele romane, *The Innocent* și *Black Dogs*. Autorul spunea, într-un interviu dat lui Rosemary Garing în *Spectrum* (10 august 1997): „Cândva, la începutul anilor optzeci, sfera preocupărilor mele a început să se dilate. Mai întâi, lucrând la scenariile *The Imitation Game* și *Ploughman's Lunch* am devenit mai angajat din punct de vedere social și apoi am scris libretto-ul unui oratoriu, ceea ce a însemnat o adevărată schimbare”.

The Innocent poate fi considerat un roman politic, așa cum el poate fi socotit și o punere în poveste (*emplotment*) a temei alterității. Unii l-au catalogat chiar drept roman de spionaj, inspirat de Len Deighton sau John Le Carre, romancieri preocupați de soarta Germaniei divizate din timpul Războiului Rece. Dacă, însă, David Hughes considera că McEwan cântă, ironic, prohodul romanului de spionaj, scriindu-l pe cel mai subtil dintre ele, John Carey se situează pe poziția • Q i-mmi *The Innocent* un roman de spionaj

228

Virgil Stanciu Amsterdam și jocul de-a neființa

229

este egal cu a spune că *Lord of the Flies* este un roman de aventuri pentru băieți... în Berlinul anilor cincizeci, sub ocupație Aliată, Leonard Marham, „inocentul” din titlu, are o legătură amoroasă cu o nemțoaică mai în vârstă ca el, Măria Eckdorf, și este obligat să-l omoare, în autoapărare, pe fostul soț al acesteia, al cărui trup este, apoi, tăiat în bucăți de cei doi amanți, în episoadele ce descriu brutalele partide de sex și în dezmembrarea cadavrului lui Otto, criticii văd o metaforă a violării Germaniei de către Aliați în timpul Ocupației. Dar *The Innocent* mai arată cum dorințele obscure, izvorâte din imaginația politică, fac posibilă alterarea și desfigurarea eului, iar tema favorită a lui McEwan, aceea a posesiei prin iubire, capătă o ancorare socială mai fermă. Romanul se încheie cu pre-monițiile lui Marham în legătură cu prăbușirea, fizică și simbolică, a Zidului Berlinului, idee reluată în *Black Dogs*, unde naratorul, Jeremy, își însoțește socrul la Berlin, ca să fie amândoi martorii Istoriei. Pe cititorul dornic să afle mai multe despre următoarele două romane ale lui McEwan îl vom îndruma spre traduceri românești, *Câinii negri* și *Durabila iubire*, publicate în 1999, respectiv, 2000 de Editura Univers. Vom repeta aici, preluând câteva idei din postfața la primul volum menționat, că în *Câinii negri* McEwan condensează istoria a circa patru decenii de căutare intelectuală, de căutare a principiilor spirituale și morale pe care se poate construi o viață demnă, demnitatea fiind unicul toiag pe care se poate sprijini muritorul în fața efectului devastator al

Tirrnmlni oi al Tot^vvi n-^TM;|----;U:;-----+

prezentate antitetic prin nararea de către povestitorul Jeremy a cursurilor divergente luate de viețile socrilor săi, June și Bernard Tremaine. În tinerețe, entuziaști și încrezători în posibilitatea unei fericiri personale încadrate în fericirea socială promisă de comunism, cei doi petrec o lună de miere în sudul Franței, proaspăt eliberat, cumpărând de la un păstor o frumoasă fermă, care va deveni un *pied ă terre* al familiei. Tot atunci, însă, pe lângă confruntarea cu urâtenia deghizată a naturii umane (și mai puțin cu ororile războiului), cei doi devin conștienți de incompatibilitatea funciară dintre caracterele lor, care va conduce, în cele din urmă, la iremediabila separare. Din perspectiva prezentului (un prezent situat în 1989, când îl însoțește pe Bernard la Berlin și-i face o ultimă vizită la azilul de bătrâni lui June, a cărei biografie intenționează, vag, s-o scrie), Jeremy reface viața celor doi ca ilustrare a două viziuni asupra lumii și vieții: cea feminină, lunară, misticoidă, temătoare și neajutorată, pe de o parte, și cea masculină, solară, clară, rațională și rece, pe de alta. În loc să tranșeze dilema, McEwan aduce în scenă câinii negri întâlniți de June în Franța în tinerețe, câinii spaimei viscerale, zăvozii istoriei și ai neantului care, deși au bătut deocamdată în retragere,

ne rămân în conștiință și se vor ivi din nou, „să ne hărțuiască, într-o altă zi, undeva în Europa”.

Polaritatea June-Bernard este reprodusă pe un alt plan și la o altă scară de perechea Joe Rose-Clarissa din *Enduring Love*. Și în acest caz, bărbatul - autor de articole savante - este întruchiparea raționalului, în timp ce iubita lui, ^{^ ^}T-annalitatea lui John Keats, se

230

Virgil Stanciu I Amsterdam și jocul de-a neființa

231

lasă pradă voluntară emoțiilor și sentimentelor năvalnice. Conceput ca un fel de thriller psihologic - Joe, ateul, este urmărit fără cruțare, din iubire, de Jed Parry, un psihopat convins că Dumnezeu i-a încredințat misiunea de a-l aduce pe Joe în fața Sa - romanul dramatizează, cum arăta Peter Kemp, cronicarul lui *The Sunday Times*, diverse tipuri de iubire, de la cea patologică la adorația mistică. Puternica obsesie și îndârjirea lui Parry pun la grea încercare raționalismul lui Rose, făcându-l pe acesta să ia măsuri desperate pentru a rămâne în viață.

Amsterdam, câștigătorul Premiului Booker pentru anul 1998, se apropie mai mult de zona fabulației (în accepțiunea dată acestui termen de Robert Scholes), fiind o parabolă plină de învățăminte - deși cu o simetrie oarecum stânjenitoare, întrucât depășește firescul întâlnit de obicei în viață - construită pe o linie narativă evident inventată, cu paralelisme, puncte de convergență și de ruptură derutante, menite să producă situații tragi-comice ce pot ilustra ambiguitatea deciziilor morale și egoismul irepresibil al fiecărui individ. Proiectat, probabil, inițial ca un fel de glumă literară, romanul dobândește adâncime și gravitate pe parcurs, depășind, s-ar putea spune, intențiile autorului - acelea de a descrie dansul grotesc al unor persoane angajate în același timp în împlinirea unor misiuni - demascarea lui Julian Garmony, în cazul lui Vernon Halliday și compunerea *Simfoniei Mileniului* în cel al lui Clive Linley - și într-un fel de periculos joc de seducere a morții. Cartea devine un roman despre iubire, prietenie, devoțiune, creație, lașitate, mici satisfacții noronnoio »™

morale ale eutanasiilor - totul proiectat pe fundalul unei vieți publice agitate, al politicii și al ambițiilor de parvenire. De data aceasta, însă, McEwan aduce în prim plan geometria artificială a intrigii - un soi de *dance macabre* în care se prind cei trei foști iubiți ai răposatei Molly Lane - și este evident că se distrează, jucându-și rolul de scriitor demiurg. Credincios modelului structural folosit deja cu succes în romanele anterioare, McEwan concepe iarăși doi poli între care să fulgere tensiunile acumulate: pe compozitorul Clive Linley și pe jurnalistul Vernon Halliday, prieteni buni și foști amanți ai aceleiași femei de societate, fotografa Molly Lane, a cărei incinerare este relatată în primele pagini ale romanului. Intre cei doi, impresionați de trecerea în neființă a iubitei comune și speriați de posibilitatea unei bătrâneți decrepite și însingurate, se încheie un fel de pact faustic demonetizat prin faptul că este redus la dimensiunea strict umană, adică sunt eliminate din el demoniacul și măreția, între timp, moștenirea lăsată de Molly Lane soțului și amanților săi se dovedește a fi otrăvită : George Lane nu se dă în lături de la nimic pentru a se răzbuna pe cel de al treilea iubit, politicianul Julian Garmony, membru al Cabinetului cu rang de ministru de Externe și încearcă, prin Vernon, să-i anihileze acestuia șansele de a deveni prim-ministru printr-un șantaj ordinar. Efectul de bumerang al acestui complot (în care Vernon vede un act de justiție, nu o răzbunare, în timp ce pentru Clive este o întinare a memoriei lui Molly) duce la ruperea prieteniei, la surparea proiectelor și ambițiilor personale ale ^{1™™} irrmioă a conflictului

232

Virgil Stanciu

printr-o dublă moarte provocată în capitala unicei țări care a legalizat eutanasia. Scrisă cu o ironie acidă, dar având un substrat serios, cartea diferă considerabil față de romanele anterioare ale lui Ian McEwan, întrucât probleme existențiale de primă importanță - egoismul creației, prietenia, sinuciderea — sunt coborâte de la nivelul angoasei individului la cel al omului văzut ca rotiță a agregatului social (cum reiese din ultima conversație, despre surprinzătoarea dispariție a celor doi prieteni).

„Ceea ce leagă toate romanele lui McEwan -spune Kiernan Ryan - este puterea de a ne destabiliza certitudinile morale și de a ne submina încrederea în judecățile grăbite. *Scrierile sale sunt eseuri în arta neliniștii* (sublinierea mea).”

Casa de sticlă - crede Kundera - este un vechi concept utopic și, totodată, una dintre cele mai supărătoare realități ale timpurilor moderne. Cu cât devin mai opace afacerile statului, cu atât mai transparente trebuie să fie tribulațiile individului. „Dorința de a viola viața privată a altuia este o veche formă de agresivitate, instituționa-lizată în zilele noastre (prin hârțogăria birocratică sau prin indiscreția mass-media), justificată moral (dreptul la cunoaștere fiind consfințit) și poetizată (prin drăguțul cuvânt francezesc *transparenceT* (op. cit., p. 150).

Proza lui Ian McEwan este caracterizată printr-o alegere singulară a subiectelor (care, adesea, o cantonează într-o zonă de relevanță minoră), prin acuratețea și sugestivitatea stilului, rezultate din întrebuițarea, de o manieră reînnoită și modernizată, a tehnicii narative

Amsterdam și jocul de-a neființa

233

detașare rece, o lipsă de angajare care dă uneori senzația că personajele sale sunt insecte studiate sub un clopot de sticlă. Fără îndoială că autorul s-a lăsat contaminat de obiectivitatea științifică a lui Bernard - sau poate lucrurile stau invers ? Comparația cu cel mai mare entomolog din lumea literelor este tentantă, dar va rămâne pentru altă dată. Deocamdată, vom spune doar că McEwan are, ca și Nabokov, o curiozitate ușor amuzată față de avatarurile individului într-o epocă politizată și translucidizată, dar, în timp ce maestrul ruso-american se încălzește uneori când povestește, englezul își păstrează răceala aproape clinică. Mănuirea condeiului, la fel ca mănuirea scalpelului, cere precizie.

Virgil Stanciu

titluririrMin

Cuprins

Amsterdam

Amsterdam și jocul de-a neființa (Virgil Stanciu).....223

În colecția **Biblioteca Polirom**

au apărut :

Honore de Balzac - *Proscrișii și alte povestiri*

din Comedia umană Emile Zola - *Prada* Mihai Eminescu - *Opera poetică* A.S. Pușkin - *Talismanul* (poezii) Nikos Kazantzakis - *Zorba Grecul* F.M. Dostoievski - *Idiotul* Konrad Lorenz - *Și el vorbea cu patrupedele, cu păsările și cu peștii. Așa a descoperit omul câinele*

Gustave Flaubert — *Doamna Bovary* Boris Pasternak - *Doctor Jivago* *Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit* -Corespondență inedită Mihai Eminescu -Veronica Micle

Jean-Paul Sartre - *Adevăr și existență* Rainer Măria Rilke - *Elegiile duineze. Sonetele*

către Orfeu Rabindranath Tagore - *Gitanjali. Jertfa lirică*

Dante - *Divina comedie*

Jean-Paul Sartre - *Carnete dintr-un*

război anapoda

Oscar Wilde - *Decăderea minciunii. Eseuri* Miguel de Cervantes - *Nuvele exemplare* (2 voi.) Miguel

de Unamuno - *Trei nuvele exemplare*

și un Prolog Ernst Jiinger - *Cartea ceasului de nisip*

"-----* 1QQn_TQQ%

N.V. Gogol - *Opere 1 (Serile în cătunul*

de lângă Dikanka, Mirgorod) N.V. Gogol - *Opere 2 (Povestiri din Sankt-Petersburg,*

Revizorul, Căsătoria) N.V. Gogol - *Opere 3 (Suflete moarte)* Oscar Wilde - *Portretul lui Dorian Gray*

D.H. Lawrence - *Amantul doamnei Chatterley* Honore de Balzac - *O afacere tenebroasă* David Lodge

- *Schimb de dame* F. Scott Fitzgerald - *Blândețea nopții* Mihail Bulgakov - *Cupa vieții* Salman

Rushdie - *Rușinea* Saul Bellow - *Ravelstein* A.P. Cehov - *Stepa și alte povestiri* J.D. Salinger - *Nouă*

povestiri Ian McEwan - *Amsterdam*

în pregătire:

Andrei Makine - *Crima Olgăi Arbelina*

Jonathan Coe - *Casa somnului*
John Fowles - *Iubita locotenentului francez*
Jose Saramago — *Toate numele*
Ernst Jiinger - *Grădini și drumuri*
David Lodge - *Ce mică-i lumea!*

www.polirom.ro

Redactor: Denisa Comănescu Coperta: Manuela Oborocearm Tehnoredactor: Ioana Mariniuc

Bun de tipar: noiembrie 2001. Apărut: 2001

Ediția Polirom, B-dul Copou nr. 4 • P.O. Box 266

6600, Iași, Tel. & Fax (032) 21.41.00 ; (032) 21.41.11;

(032)21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro

București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7 • P.O. Box 1-728, 70700

Tel.: (01) 313.89.78; E-mail: polirom@dnt.ro

Tiparul executat la S.C. Polirom Co S.A.

6600, Iași, Calea Chișinăului nr. 32

Tel.: (032)230323; Fax: (032)230485

Valoarea timbrului literar este de 2% din prețul de vânzare și se adaugă acestuia. Sumele se virează la Uniunea Scriitorilor

-